

**KATONAI NEMZETBIZTONSÁGI
SZOLGÁLAT**

XVIII. évfolyam

2. szám

**FELDERÍTŐ
SZEMLE**

ALAPÍTVÁ: 2002

**BUDAPEST
2019**

**A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat
tudományos-szakmai folyóirata**

Felelős kiadó

Dr. Béres János altábornagy, főigazgató

Szerkesztőbizottság

Elnök: Dr. Béres János altábornagy

Tagok: Dezső Sándor vezérőrnagy

Dr. Magyar István ny. dandártábornok

Dr. Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornok

Dr. Hány Szabolcs ezredes

Dr. Magyar Sándor ezredes

Dr. Deák Anita alezredes

Dr. Fűrjes János alezredes

Dr. Tóth Sándor alezredes

Dr. Vida Csaba alezredes

Felelős szerkesztő: Dr. Deák Anita alezredes

Olvasószerkesztő: Gál Csaba ny. ezredes

Tördelőszerkesztő: Tóth Krisztina törzsszázlós

HU ISSN 1588-242X

TARTALOM

DR. TÖMÖSVÁRY ZSIGMOND NY. DANDÁRTÁBORNOK 70 ÉVES AZ ÉSZAK-ATLANTI SZERZŐDÉS SZERVEZETE (NATO).....	9
DR. BÉRES JÁNOS ALTÁBORNAGY FŐVÉDNÖKI KÖSZÖNTŐ	11
DR. TÖMÖSVÁRY ZSIGMOND NY. DANDÁRTÁBORNOK MEGNYITÓ.....	14
DR. JESZENSZKY GÉZA NAGYKÖVET KÖSZÖNTŐLEVÉL A KONFERENCIÁHOZ.....	16
 1. PANEL	
PROF. DR. GAZDAG FERENC ÚT A BIPOLÁRIS VILÁGRENDHEZ: A NATO MEGALAKÍTÁSA.....	18
SIPOSNÉ PROF. DR. KECSKEMÉTHY KLÁRA EZREDES 70 ÉVES A NATO – MAGYARORSZÁG 20 ÉVE A SZÖVETSÉGBEN	36
 2. PANEL	
DR. BOTZ LÁSZLÓ NY. ALTÁBORNAGY MAGYARORSZÁG NATO-VAL TÖRTÉNŐ KAPCSOLATFELVÉTELÉNEK KEZDETI LÉPÉSEI, AZ MK KATONAI FELDERÍTŐ HIVATAL SZAKMAI KAPCSOLATAINAK MEGALAPOZÁSA	58
PAPP GÁBOR ALEZREDES A KNBSZ ÉS A NATO BIZTONSÁGI SZERVEINEK EGYÜTTMŰKÖDÉSE	67

3. PANEL

DOMJÁN LÁSZLÓ VEZÉRŐRNAGY –
SZÉNÁSI ENDRE ALEZREDES

**„BRÜSSZELBŐL NÉZVE” – A 70 ÉVES NATO ADAPTÁCIÓJA
A VÁLTOZÓ BIZTONSÁGI KIHÍVÁSOKHOZ
ÉS ANNAK MAGYAR VONATKOZÁSAI.....79**

OROSZI ZSOLT EZREDES

**A NATO FELDERÍTŐRENDSZERÉNEK FEJLŐDÉSE
ÉS A KNBSZ SZAKMAI SZÖVETSÉGESI
EGYÜTTMŰKÖDÉSE 100**

JUHÁSZ GYÖRGY NY. DANDÁRTÁBORNOK

HOZZÁSZÓLÁS 129

DR. MAGYAR ISTVÁN NY. DANDÁRTÁBORNOK

ZÁRSZÓ 137

AZ OLVASÓHOZ

**A FELDERÍTŐ SZEMLÉBEN TÖRTÉNŐ PUBLIKÁLÁS
FELTÉTELEI 141**

MEGHÍVÓ

**70 ÉVES
AZ ÉSZAK-ATLANTI SZERZŐDÉS
SZERVEZETE
(NATO)**

SZAKMAI TUDOMÁNYOS KONFERENCIA

**A FELDERÍTŐK TÁRSASÁGA EGYESÜLET ELNÖKSÉGE
ÉS A KATONAI NEMZETBIZTONSÁGI SZOLGÁLAT
TUDOMÁNYOS TANÁCSA**

SZAKMAI-TUDOMÁNYOS KONFERENCIÁT TART

**az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO)
megalakulása 70. évfordulója alkalmából**

Időpontja: 2019. április 9. 09.00–16.30

**Helye: Stefánia Palota – Honvéd Kulturális Központ
(1146 Budapest, Zichy Géza utca 3.)**

A rendezvény fővédnöke:

**Dr. Béres János altábornagy, PhD
a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat főigazgatója**

A rendezvény védnöke:

**Dr. Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornok, PhD
a Felderítők Társasága Egyesület elnöke**

TERVEZETT PROGRAM

08.00–09.00	Regisztráció
09.00–09.05	Levezető elnöki üdvözlés Széles Ernő ny. dandártábornok
09.05–09.15	Fővédnöki köszöntő Dr. Béres János altábornagy, PhD, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat főigazgatója
09.15–09.20	Konferencia megnyitó Dr. Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornok, PhD, a Felderítők Társasága Egyesület elnöke
1. PANEL	Levezető elnök: Dr. Magyar István ny. dandártábornok, a Felderítők Társasága Egyesület Tudományos Szekciójának vezetője
09.20–10.10	Út a bipoláris világrendhez: a NATO megalakítása Prof. em. Dr. Gazdag Ferenc, NKE Nemzetközi Biztonsági Tanulmányok Tanszék

10.10–11.00	70 éves a NATO – Magyarország 20 éve a Szövetségben Siposné Prof. Dr. Kecskeméthy Klára ezredes, Nemzeti Közszerológálati Egyetem
11.00–11.30	SZÜNET (büfé)
2. PANEL	Levezető elnök: Gyenes István ny. mk. dandártábornok, a Felerítők Társasága Egyesület alelnöke
11.30–12.15	Magyarország NATO-val történet kapcsolatfelvételinek kezdeti lépései, az MK Katonai Felerítő Hivatal szakmai kapcsolatainak megalapozása Dr. Botz László ny. altábornagy, PhD, az MK KFH korábbi főigazgatója
12.15–13.00	A KNBSZ és a NATO biztonsági szerveinek együttműködése Papp Gábor alezredes, a KNBSZ munkatársa
13.00–14.00	BÜFÉBÉD
3. PANEL	Levezető elnök: Dr. Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornok, PhD, a Felerítők Társasága Egyesület elnöke
14.00–14.45	„Brüsszelből nézve” – A 70 éves NATO adaptációja a változó biztonsági kihívásokhoz és annak magyar vonatkozásai Domján László vezérőrnagy, HM védelempolitikai főosztályvezető, az MH Katonai Képvisező Hivatal volt vezetője
14.45–15.30	A NATO felerítő rendszerének fejlődése és a KNBSZ szövetségesi szakmai együttműködése Oroszi Zsolt ezredes, KNBSZ igazgató, főigazgató-helyettes
15.30–16.00	Hozzászólások
16.00 –16.10	Zárszó Dr. Magyar István ny. dandártábornok, a Felerítők Társasága Egyesület Tudományos Szekciójának vezetője

Konferencia időpontja:

2019. április 9.

Konferencia helyszíne:

**Stefánia Palota – Honvéd Kulturális
Központ**

**A konferencián történő részvétel előzetes
regisztrációhoz kötött.**

**Kérjük, részvételi szándékát
2019. április 2-áig jelezze a
regisztracio@knbsz.gov.hu
email címre.**

A Konferenciával kapcsolatban érdeklődni lehet
Dr. Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornoknál:
+36-30/921-1640;
E-mail: zsig07@t-online.hu

DR. TÖMÖSVÁRY ZSIGMOND
NY. DANDÁRTÁBORNOK

**70 ÉVES AZ ÉSZAK-ATLANTI
SZERZŐDÉS SZERVEZETE (NATO)**

**Szakmai-tudományos konferencia
2019. április 9.**

A Felderítők Társasága Egyesület és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Tanácsa 2019. április 9-én szakmai-tudományos konferenciát rendezett az **Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) megalakulásának 70. évfordulója, valamint Magyarország Szövetséghez történő csatlakozásának 20. évfordulója alkalmából**. A rendezvénynek a Honvéd Kulturális Központ – Stefánia Palota adott otthont.

A **konferencia fővédnöke** Dr. Béres János altábornagy, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat főigazgatója, **védnöke** pedig Dr. Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornok, a Felderítők Társasága Egyesület elnöke volt.

A Felderítők Társasága Egyesület elnöksége által kezdeményezett konferencián nemcsak Szövetségünk megalakulásának évfordulójáról, hanem Hazánk és ezzel együtt a Magyar Honvédség és szűkebb közösségünk, a katonai felderítés/hírszerzés, valamint az elhárítás NATO-hoz történt csatlakozásának 20. évfordulójáról is meg kívántunk emlékezni.

E szándékunknak megfelelően igyekeztünk összeállítani a konferencia programját, és előadóként olyan elismert szakembereket, tagtársainkat, kollégáinkat próbáltunk megnyerni, akik felelős beosztásokban maguk is aktív előkészítői, formálói voltak a csatlakozási folyamatnak. Megítélésünk szerint mindez erősítette a rendezvényen elhangzott előadások hitelességét. A program során délelőtt, a **fővédnöki megnyitót és a védnöki köszöntőt** követően két panel keretében mutattuk be a NATO létrejöttének történelmi és politikai körülményeit, a Magyar Honvédség útját a NATO-ba, az MK Katonai Felderítő Hivatal szakmai kapcsolatainak megalapozását, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat és a NATO biztonsági szervezeteinek együttműködését.

Az első panel keretében (amelynek levezető elnöke Dr. Magyar István ny. dandártábornok, a Felderítők Társasága Egyesület Tudományos Szekciójának vezetője volt) két előadást hallgattak meg a résztvevők:

Elsőként Prof. emeritus Dr. Gazdag Ferenc, az NKE egyetemi tanára beszélt „**Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete létrejöttének történeti és politikai körülményeiről**”, majd Prof. Dr. Kecskeméthy Klára ezredes asszony, az NKE egyetemi tanára tartott előadást „**A Magyar Honvédség útja a NATO-ba**” címmel.

A második panel keretében (amelynek levezető elnöke Gyenes István ny. dandártábornok, a Felderítők Társasága Egyesület alelnöke volt) szintén két előadás hangzott el.

Az első Dr. Botz László ny. altábornagy, az MK KFH korábbi főigazgatója tartotta „**Magyarország NATO-val történő kapcsolatfelvételének kezdeti lépései, az MK Katonai Felderítő Hivatal szakmai kapcsolatainak megalapozása**” címmel. Ezt követően Papp Gábor alezredes, a KNBSZ munkatársa tartott előadást a „**KNBSZ és a NATO biztonsági szerveinek együttműködéséről**”.

A délutáni, a harmadik panel keretében (levezető elnöke Dr. Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornok, a Felderítők Társasága Egyesület elnöke volt) először Domján László vezérőrnagy, a HM Védelempolitikai Főosztályának vezetője, az MH Katonai Képviselő Hivatal volt vezetője tartott élményszerű előadást „**Brüsszélből nézve – a 70 éves NATO adaptációja a változó biztonsági kihívásokhoz és annak magyar vonatkozásairól**”. A délutáni panel második előadója Oroszi Zsolt ezredes KNBSZ-igazgató (főigazgató-helyettes) volt, aki „**A NATO felderítőrendszerének fejlődése és a KNBSZ szövetségi szakmai együttműködése**” címmel tartott színvonalas, érdekes előadást.

Az egész napos programon elhangzottakat Juhász György ny. dandártábornok, a Felderítők Társasága Egyesület Szociális Szekciója vezetőjének **saját élményeken alapuló hozzászólása** egészítette ki. A rendkívül érdekes, tartalmas programot nyújtó rendezvény Dr. Magyar István ny. dandártábornok, a Tudományos Szekció vezetőjének **zárszavával** ért véget, amelynek során köszönetet mondott a konferencia előkészítésében, rendezésében részt vett szervezeteknek és személyeknek, kiemelten Dr. Béres János altábornagynak, a KNBSZ főigazgatójának, Dr. Kenedli Tamás ezredesnek, a KNBSZ Tudományos Tanácsa elnökének, valamint az előadóknak a színvonalas előadásokért és a hallgatóságának az egész napos kitartó figyelemért.

A rendezvényt megtisztelte jelenlétével és köszöntötte **Dr. Böröndi Gábor altábornagy, a Magyar Honvédség parancsnokhelyettese**, levélben üdvözölte **Dr. Jeszenszky Géza nagykövet**, a rendszerváltást követő első, demokratikusan választott kormány külügyminisztere.

A rendezvényt egész nap komoly érdeklődés és figyelem kísérte, azon mintegy **130 fő vett részt**, és megítélésünk szerint jól illeszkedett a 2018/2019-es évek jubileumi évfordulós rendezvényeinek sorába.

Budapest, 2019. április

DR. BÉRES JÁNOS ALTÁBORNAGY
FŐVÉDNÖKI KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Altábornagy Úr!
Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Tisztelt jelenlegi és volt Kollégák!

És Tisztelt Elődeim, a magyar katonai hírszerzés a NATO-tagságért sokat tévő volt vezetői, akik legnagyobb öröömre elfogadták a meghívást és megtisztelik ezt az ünnepi alkalmat!

Köszöntöm Önöket az Észak-atlanti Szerződés Szervezete – vagy ahogy a hétköznapiakban hívjuk, „a NATO” megalakulásának 70. és Magyarország szövetségi tagságának 20. évfordulója alkalmából szervezett szakmai konferencián!

Először is szeretném kifejezni nagyrabecsülésemet a Felderítők Társasága Egyesületnek ezen időszzerű témájú konferencia megszervezéséért és a KNBSZ és az egyesület között folyamatosan megvalósuló kiváló együttműködésért.

Engedjék meg, hogy ne egy tudományos, hanem egy személyes hangú észrevétellel kezdjem a mondandómat.

A NATO szó hallatán a konferencia tagságának többségében – korunkból adódóan – *talán* annak az ellenséges és agresszív katonai tömbnek a képe sejlik fel, amellyel szemben a Magyar Néphadseregnek **közel 40 éven át** készen kellett állnia a haza és a többi baráti ország védelmére. Szinte hihetetlennek tűnik, hogy ebből a kiindulási pontból, mintegy 30 éve, azaz 1989-től kezdődően jutottunk el a békepartnerségi programon keresztül oda, hogy mára már **két évtizede teljes jogú tagja vagyunk a Szövetségnek**. Röviden szólva: ellenségből barátok lettünk.

Az elmúlt 30 évben azonban nemcsak a mi helyzetünk változott meg, hanem maga a szervezet is, amelyhez csatlakoztunk. Az első NATO-főtitkár, a brit Lord Ismay mondta: a Szövetség célja az, hogy az amerikaiakat bent, a németeket lent, az oroszokat pedig kint tartsa. A hidegháború végén Mihail Gorbacsov, a Szovjetunió elnöke és utolsó vezetője pedig azt mondta George Bush amerikai elnöknek, hogy rettenetes dolgot teszek Önökkel: elveszem az ellenségüket. Ez alatt azt értette, hogy ha megszűnik a NATO létének az oka, a szervezet is létjogosultságát veszti. Nem így történt, sőt, épp ellenkezőleg!

Az 1990-es években a NATO a békepartnerségi programmal előbb elmélyítette az együttműködést a volt ellenséges tömb, a megszűnt Varsói Szerződés országaival, majd 1995-től kezdődően velük együttműködve hajtotta végre első válságkezelő műveletét: az elsődlegesen önvédelemre létrehozott politikai és katonai szövetség Bosznia-Hercegovinában az etnikai és polgárháborús konfliktust állította meg. Ezt követően, alig egy évtizeddel a Varsó Szerződés felbomlását követően, már felvette a soraiba a tagságot kérő és az arra alkalmasnak tartott kelet- és közép-kelet-európai országokat.

Napokkal az után, hogy 1999. március 12-én Magyarország Lengyelországgal és Csehországgal együtt teljes jogú taggá vált, a NATO megindította a légi műveletét Jugoszlávia ellen a koszovói helyzet stabilizálása érdekében. A délvidéki magyarság és légterünk használata révén közvetlenül érintettek voltunk a konfliktusban.

A balkáni konfliktusok ugyan csendesedtek, de a térség stabilizációja még véget sem ért, amikor a 2001. szeptember 11-én az Amerikai Egyesült Államokat ért terrortámadások új irányt és célokat szabtak a szövetségnek: kiemelt hangsúlyt kapott a globális terrorizmus elleni küzdelem. Ennek során 2003-tól a koalícióban érintett államok Afganisztánban a NATO vezetése alatt vesznek részt jelenleg is katonai misszióban.

A nyitott ajtók politikájának jegyében Európában kiterjedt a béke és a stabilitás övezete. Ám hiába hangoztatja a NATO a védelmi jellegét, a jelenleg is tartó bővítési folyamatot – amely a kisebb államoknak lehetőség a biztonság megteremtésére és önállóságuk megtartására – a régi ellenlábás Moszkva nem nézi jó szemmel, mivel ez akadály a saját hatalmi törekvéseinek. *Így ez az ellentét előbb Grúziában, majd Ukrajnában vezetett fegyveres konfliktushoz.* A 2018-as NATO-csúcsértekezleten az állam- és kormányfők az úgynevezett keleti és déli fenyegetést határozták meg azon legfőbb veszélyforrásokként, amelyek elleni védelemre a Szövetségnek fel kell készülnie. Jelenleg itt tartunk. *Sokan újabb hidegháborút emlegetnek – nem tudhatjuk, hogy a történelem megismétli-e önmagát, de azt hiszem, hogy most a „jó” oldalon állunk.*

Mindezek mellett a NATO nem egy monolit tömb, hanem a változásokhoz igazodni akaró és tudó szervezet, ahol gyakran komoly politikai viták folynak egy-egy kérdés megítélésénél, ami a folyamatos bővülő tagság mellett természetesnek is tekinthető.

Magyarország NATO-tagsága elérésével és biztonsági helyzetének változásával a honvédelmi ágazatnak és a Magyar Honvédségnek is alkalmazkodnia kellett az új helyzethez. A folyamat még ma is tart, amit az is tükröz, hogy – főleg az idősebb generáció tagjaitól – időnként még ma is hangzik el olyan kérdés, hogy „mit akar a NATO?” A kérdés helyesen az lenne, hogy „Mit akarunk?” és „Mit tudunk közösen elérni?” Hiszen valójában a NATO mi is vagyunk, legalább 1/29-ed részben, azaz a döntés-előkészítés és döntéshozatal során nemzeti érdekeinkért ki kell állnunk, és miután megszületett egy döntés, amelyet a konszenzus elvének értelmében mi is támogattunk, azt a hitelünk fenntartása érdekében végre kell hajtanunk.

Az, hogy a hazai titkosszolgálatok, ezen belül is a katonai szolgálatok hogyan élték meg a csatlakozást és az azzal együtt járó változásokat, roppant érdekes kérdés – *és ezt Önök közül is sokan bizonyosan saját tapasztalatból tudják.* A KNBSZ-nek és jogelőd szervezeteinek az „ellenségből barát” megfogalmazás nemcsak azt jelentette, hogy hírigényünkben egyrészt 180 fokos fordulat állt be, egyúttal érdeklődésünk olyan területekkel és országokkal is kibővült, amelyek befolyással vannak a nagyobb euroatlanti térség biztonságára, hanem jelentős szemléletváltást is igényelt. A folyamatosan változó helyzethez való alkalmazkodás érdekében belső szervezeti felépítésünket is át kellett alakítani, és újra kellett gondolni a két- és többoldalú nemzetközi együttműködésünk irányait és kereteit, valamint ki kellett alakítani a NATO hírszerző együttműködésünk feltételeit is. *Az itt ülők közül sokan tevékeny részt vállaltak ebben a kompatibilitást megteremtő folyamatban, és én köszönettel tartozom a munkájukért, az ő – a ti – érdemek is az, hogy a KNBSZ ma egy nemzetközi téren is elismert, magas szakmai színvonalat képviselő szervezet.*

Az elmúlt 20 évben kitágult számunkra a világ, de sajnos az új típusú kihívások és fenyegetések miatt biztonságunk nem lett nagyobb. (Bár az igaz, hogy egy termonukleáris világháború kirobbanásának kockázata csökkent.) A KNBSZ készen áll arra, hogy továbbra is hatékonyan támogassa a politikai és a katonai felső vezetés döntéshozatali folyamatát, illetve hogy hozzájáruljon Magyarország biztonságához. Ennek érdekében fontosnak tartjuk a NATO-tagságunk biztosította hírszerző és biztonsági együttműködési rendszert, és folyamatosan törekszünk az abban történő minél hatékonyabb megjelenésre.

Tisztelt Konferencia!

A hidegháború és a kétpólusú világrendszer végét követően a NATO átalakulása és Magyarország 20 éves tagsága olyan történelmi léptékű változást fémjelez, amelyhez mindannyiunknak kapcsolódik valamilyen személyesen megélt élménye és tapasztalata is. Engedjék meg, hogy sok sikert kívánjak a konferenciának ahhoz, hogy ezt a személyesen megélt történelmet tudományos igényességgel és magyar nézőpontból járja körbe. Biztos vagyok benne, hogy ez muníciót fog adni számunkra. Ahogy a jövőbe tekintünk, azt láthatjuk, hogy csak a változás örök, és a biztonsági környezet alakulásával együtt változik a NATO is, amelynek még hosszú ideig tagja leszünk.

Ezen gondolatok jegyében megnyitom a „70 éves az Észak-atlanti Szerződés Szervezete” című szakmai-tudományos konferenciát.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

DR. TÖMÖSVÁRY ZSIGMOND
NY. DANDÁRTÁBORNOK

MEGNYITÓ

**Tisztelt Altábornagy Úr!
Hölgyeim és Uraim!
Kedves Vendégeink!**

Ha visszatekintünk a mögöttünk hagyott két évtizedre, nemcsak történelmi léptékekkel tűnik rövid időnek ez a húsz esztendő. Szinte tegnap történt, amikor 1996. január 29-én hivatalosan is bejelentésre került Magyarország NATO-hoz történő csatlakozási szándéka, majd 1997. július 8-án Madridban megkezdődtek a csatlakozási tárgyalások, és novemberben már népszavazáson, elsőpró többséggel, a referendumon résztvevők 85%-ának támogatásával döntött a magyar lakosság Hazánk csatlakozásáról, ami végül is 1999. március 12-én, a csatlakozási okmány aláírásával realizálódott.

A Felderítők Társasága Egyesület megalakulása óta egyik fő feladatának tekintette és tekinti ma is szeretett szakmánk történetének kutatását és hagyományainak ápolását. Ezért is nagyon örülünk annak, hogy a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Tanácsával együttműködésben szervezői és részesei lehetünk e jeles évfordulóról történő megemlékezésnek, amelyet a Felderítők Társasága Egyesület elnöksége kezdeményezett. A mai konferencián éppen ezért nemcsak Szövetségünk megalakulásának évfordulójáról, hanem Hazánk és ezzel együtt a Magyar Honvédség és szűkebb közösségünk, a katonai felderítés/hírszerzés, valamint az elhárítás NATO-hoz történt csatlakozásának 20. évfordulójáról is meg kívánunk emlékezni.

E szándékunknak megfelelően igyekeztünk a konferencia programját összeállítani, és amint azt Kedves Vendégeink a meghívót olvasva tapasztalhatták, előadóként olyan elismert szakembereket, tagtársainkat, kollégáinkat próbáltunk megnyerni, akik felelős beosztásokban maguk is aktív előkészítői, formálói voltak a csatlakozási folyamatnak. Ezért is gondoljuk, hogy a mai napon elhangzó előadások hitelességéhez nem férhet kétség.

A program során délelőtt két panel keretében kívánjuk bemutatni a NATO létrejöttének történelmi és politikai körülményeit, a Magyar Honvédség útját a NATO-ba, az MK Katonai Felderítő Hivatal szakmai kapcsolatainak megalapozását, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat és a NATO biztonsági szervezeteinek együttműködését. A délutáni panel keretében pedig foglalkozni szeretnénk azzal, hogy a 70 éves Szövetség hogyan alkalmazkodott a változó biztonsági kihívásokhoz, különös tekintettel e folyamat magyar vonatkozásaira, valamint bemutatásra kerül a NATO felderítőrendszerének fejlődése és e folyamatban a KNBSZ szövetségi szakmai együttműködésének helyzete.

Őszintén örülök a rendezvényünk iránt megnyilvánuló magas szintű és komoly érdeklődésnek. Remélem, hogy kedves vendégeink nem bánják meg, hogy ezt a napot az Észak-atlanti Szerződés Szervezete megalakulása 70. és Magyarország csatlakozásának 20. évfordulója alkalmából szervezett konferenciánknak szentelték. A nap végére – reményeink szerint – Önök eldönthetik majd, hogy szándékainkat milyen mértékben sikerült megvalósítanunk.

Szeretném tájékoztatni a konferencia résztvevőit, hogy az itt elhangzott előadások szerkesztett változatát a Felderítő Szemle 2019/2. számában tervezzük megjelentetni.

Eredményes és hasznos konferenciát kívánok Mindannyiunknak!

Köszönöm figyelmüket!

A konferencia pillanatai

DR. JESZENSZKY GÉZA NAGYKÖVET

**KÖSZÖNTŐLEVÉL
A KONFERENCIÁHOZ**

Gondolatok a NATO 70. születésnapján

Április 4-én írom a Felderítők Társasága Egyesület NATO-konferenciájának szóló köszöntőmet. 30 éve Magyarországon e nap még munkaszünettel járó ünnepnap volt, de nem azért, mert 1949-ben ezen a napon alakult meg az Észak-atlanti Szövetség Szervezete. Én azonban inkább ezt ünneplem ma, mintsem egy rémálom végét, ami egy másik rémálom kezdete lett.

Nem mindenki tudja, hogy a hidegháborúban a NATO létrejötte védte meg Nyugat-Európát attól, hogy Sztálin egy adott pillanatban alkalmasnak lássa az időt lerohanására, tehát megóvta a világot egy atomfegyverekkel vívott harmadik világháború esélyétől és veszélyétől, amibe a magyar sorkatonákat is belekényszerítette volna az akkori magyar kormány.

A nyugati politikai értékek 1990-es győzelmével, a Varsói Szerződés 1991-es feloszlásával és a Szovjetunió felbomlásával a NATO akkori 16 tagállama megértette, hogy a szervezetet nem feloszlítani, hanem bővíteni kell, mert ez az európai béke és stabilitás biztosítója. A keleti bővítés olyan államok csatlakozását hozta, amelyek között a múltban komoly ellentétek voltak, de ezek most közös szövetségbe tömörülve túlléptek a régi vitákon, fegyveres erők közös gyakorlatokon és közös akciókban vesznek részt. A NATO tehát meghatározó szerepet vitt előbb Nyugat-Európa, majd pedig Közép-Európa nemzeteinek történelmi megbékülésében is, az egymás ellen vívott európai háborúk veszélyét lényegében véve kiküszöbölte. Az új tagállamok minden tekintetben növelték a Szövetség erejét és tekintélyét, az 1995-ös boszniai, majd az 1999-es koszovói beavatkozás pedig igazolta a szervezet katonai, különösen a légtérben megmutatózó képességeit. Az 1997-ben aláírt NATO–Oroszország Alapító Okirat, majd a 2002-ben létrehozott NATO–Oroszország Tanács ugyan bizalmi viszonyt és együttműködést volt hivatva létrehozni a szovjet szuperhatalom utódjával, de Putyin orosz elnök 2007-ben Münchenben elmondott beszéde a hidegháború szellemét visszahozta Európába. A Grúzia ellen egy évvel később elkövetett, Ukrajna ellen pedig 2014 óta folyó orosz agresszió, valamint egy kibontakozó új fegyverkezései verseny előtérbe hozta és megerősítette a NATO védelmi funkcióját, alapokmánya 5. cikkelyét, amely a Szövetség bármely tagállama elleni támadásra közös katonai választ garantál. Amíg a NATO és ez a kötelezettségvállalás fennáll és hitelesnek hangzik, addig Európa békéje fennmarad.

Amikor jó tíz éve megrendülni látszott a NATO belső kohéziója, ezt ekképp kommentáltam a székesfehérvári Kodolányi János Főiskolán tartott konferencián: „Ha elfogadjuk Kagan hasonlatát, hogy Amerika Mars, a bátor, erős, de mindenki javát akaró hadisten, Európa pedig Vénusz, egy kifinomult, szerelemre termett szépasszony, akkor hol van már az Európát a két gonosztól megmentő Grállovag és az ezért hálából neki kezét nyújtó szende leányzó románca? De ugyancsak a múlté a kacérkodó Marianne és a hűtlen Germánia önző és elpuhult Európája, akikre a csalódott Amerika – úgy érzi – joggal haragszik, de azért nem fogja őket eltaszítani magától. Nyugat-Európa orosz flörtjéből nem lett viszony, s ennek fő oka nem a jó erkölcs felülkerekedése, hanem egyrészt az, hogy az elhidegülés ürügyét jelentő vitatémákról kiderült, nem lehet azokat leegyszerűsítve hóféhérnek vagy tiszta feketének látni, másrészt hogy a csábító, az orosz medve, nagyon esetlenül udvarolt, átlátszóan viselkedett, s amikor Európa ettől megijedt és kihátrált, a már-már megszélidült mackó újra vicsorogni kezdett.”

Kétségtelen, hogy az orosz politika ma is döntően befolyásolja a NATO viselkedését. A katonai szervezet számára a jövő kétesélyes: a Szövetség erősödhet – például Brazília csatlakozásával –, ugyanakkor gyengülhet is, többek között Törökország és Oroszország közeledése miatt.

Noha a keleti bővítést a közép-európaiak – főként a múlt rossz tapasztalatai nyomán – az orosz nagyhatalom ellenében szorgalmazták, a régi tagállamok elsősorban a stabilitás, a boszniaihoz hasonló etnikai konfliktusok megelőzése érdekében fogadták el. Helyesen ragaszkodtak a jószomszédi viszonyt szolgáló megállapodásokhoz, és a nemzeti kisebbségekkel szembeni türelmes, felvilágosult politika is feltétel volt – kezdetben. 1999-ben Koszovóban egy létében fenyegetett népcsoport érdekében lépett föl a NATO – fegyveresen. Sajnálatos és súlyos mulasztás, hogy azóta az Egyesült Államok, nyomában pedig Nyugat-Európa megfélemezni látszik a nemzeti kisebbségek ügyéről. Márpedig ez nem csupán Európában jelent feszültségforrást és destabilizáló tényezőt, de a világ többi részén is. Az országok többsége nem nevezhető nemzetállamnak, nincs sem afgán, sem iraki nemzet, a soknemzetiségű államok világában a békét és a nyugalmat pedig csak a nemzetiségi jogok, a valódi jogi egyenjogúság biztosíthatja.

A NATO, miután 70 éven át fenntartotta a békét Európában, ma jó iskola a különböző nyelveket beszélő katonák és tisztek szoros együttműködésére, fegyverbarátságára. Ezért is tartom indokoltnak, hogy a béke megőrzése és a nemzetek megbékítése terén elért eredményei alapján a NATO kapja meg a Nobel-békedíjat. Ha a 70. születésnapra ez már nem valósulhat meg, nincs távol a 75. sem.

Eredményes tanácskozást kíván:

Jeszenszky Géza

PROF. DR. GAZDAG FERENC

**ÚT A BIPOLÁRIS VILÁGRENDHEZ:
A NATO MEGALAKÍTÁSA¹**

Az évfordulós visszatekintések nemcsak arra kínálnak alkalmat, hogy az emlékezők megemlékezzenek egy adott eseményről, hanem arra is, hogy visszapillantva újraértékeljék mind a történelmi folyamatokat, mind a róla alkotott korábbi véleményeket. Nincs ez másként a 70 éve megalakított NATO-val sem. Bár az alapkérdések változatlanok (mely országok, miért és hogyan, mi célból alakították?), az értékelési keretrendszer azonban radikálisan megváltozott a bipoláris időszak éveihez képest.

Politikai és hatalmi keretek

A 20. század elejére több évszázados katonai, gazdasági és technikai dominancia után Európa népei nemzetfejlődésük kritikus szakaszába értek: a kialakult hatalmi struktúrákban sem a belső, sem pedig az egymás közötti hatalmi ellentéteiket nem tudták rendezni. Az első világháborút lezáró békeszerződések „sárkányfogvetésnek” bizonyultak, s két évtized után ismét dörögtek a fegyverek. A háború logikája ismét Európába irányította a kontinensen kívüli két hatalmat, a Szovjetuniót és az Amerikai Egyesült Államokat. Csakhogy a két szuperhatalom 1945 után már nem kívánta elhagyni a kontinenst, s Európa régi hatalmainak új helyzettel kellett megbarátozniuk: a döntéseket immár Moszkvában és Washingtonban hozták.

Európa világpolitikai súlyának radikális megfogyatkozását és vezető hatalmának az élvonalból való kiszorulását a győztesek közé tartozó Anglia és Franciaország rendkívül nehezen fogadta el.

A háborús évek alatt Anglia Európa vezető állama volt. Ne feledjük, hogy London volt a leghosszabb ideig hadat viselő fél Németországgal szemben, s háborús szerepjátszása alapján az európai egység híveinek figyelme jogosan irányult feléje. Franciaország viszont a „győztes-vesztes” pozíciójából kísérelte meg a nagyhatalmiság restaurálását. Mindkét hatalomra nagy csalódások vártak.

---

¹ Jelen tanulmány a „70 éves az Észak-atlanti Szerződés Szervezete” című konferencián (Budapest, 2019. április 9.) elhangzott előadás szerkesztett változata. A témáról az előadó részletesen írt az 1985-ben megvédett kandidátusi disszertációjában: Az atlanti központú nyugat-európai szövetségi rendszer kialakulása 1947–1954. Budapest. Kézirat.

Az angol politikusok a világháború alatti tárgyalásokon, konferenciákon és a különböző alkalmakkor megfogalmazott nyilatkozataikban a háborús célokat a német fasizmus leverésében, a polgári társadalmakra veszélyt jelentő náciizmus felszámolásában és Németország olyan meggyengítésében jelölték meg, amelyek összességükben az Anglia által preferált európai hatalmi egyensúly helyreállítását teszik lehetővé.

Minden tervezetnek alapvető tézise volt Anglia világpolitikai pozíciójának megőrzése, a világpolitikára meghatározó befolyást gyakorló irányító hatalmak között maradása. Az angol külpolitika fő irányai ennek megfelelően a birodalom lehetőség szerint minél érintetlenebb átmentése, az Amerikai Egyesült Államokkal való társvezetői szerep kialakítása és az európai kontinenssel meglévő kapcsolatok megőrzése voltak. De mindhárom külpolitikai prioritás gyakorlatba való átültetése előtt áthághatatlanak bizonyuló akadályok tornyosultak:

1. Az ország leromlott gazdasági helyzete, a Munkáspárt 1945-ös választási győzelmében testet öltő belpolitikai várakozások, a világháború utáni fejlődéssel kapcsolatban az amerikai szövetséges nyíltan hangoztatott ellenvetései a gyarmati politika miatt, az európai szövetségesekkel kapcsolatban lappangó ellentmondások, vagyis egy olyan állapot, amelyben az „angol érdekek és elkötelezettségek” jóval szélesebb körűnek bizonyultak, mint az ország tényleges kapacitásai.

A háború hat éve alatt Anglia termelési apparátusa jelentősen elhasználódott, leromlott, megbomlott a gyarmatokkal fenntartott egyensúly, bevezetett piacait az amerikai cégek jórészt elfoglalták, kereskedelme a háború végére az 1933-as szint egyharmadára csökkent, miközben a behozatal a hadiszükségletek miatt folyamatosan emelkedett. Külföldi tőkebefektetéseinek egy része a háború következtében tönkrement, mintegy 25%-ot kénytelen volt eladni. A *lend-lease* szállítások keretében az Amerikai Egyesült Államok ugyan hatalmas mennyiségű hadianyagot és felszerelést szállított a szigetre, az angol aranytartalékok ennek fejében viszont az amerikai bankok páncélszekrényeibe vándoroltak át. Az ország külföldi adóssága a háború végére meghaladta a 3,3 milliárd font sterlinget.

2. Anglia a háború alatt a kölcsönök túlnyomó többségét az Amerikai Egyesült Államok bankjaitól vette fel, s politikusi számára nem lehetett kétséges: a kölcsönöknek ára lesz. Érthető aggodalommal figyelték tehát az amerikai kereskedelempolitika váltásait a háború folyamán. Annyi azonnal bizonyos volt számukra, hogy az izolacionizmus háttérbe szorulásával az amerikai kül- és gazdaságpolitika céljai között mind több a hagyományosan angol érdekerülettel, sőt az Európával foglalkozó elem. Az angol gazdaság privilegizált helyzetét a háború előtt kiépített protekciónizmus, preferenciális vámrendszer és a sterlingövezet fenntartása védelmezte. Mindezeket egy csapásra eltörölte az 1942-es angol–amerikai kölcsönbérleti egyezmény, majd az 1944. júliusi Bretton Woods-i konferencia egyértelműen az óriási erőfölényben lévő amerikai gazdaság igényei szerint rögzítette a multilaterális kereskedelem valutáris és pénzügyi szabályait. Végül is csak Anglia rendkívül súlyos helyzete magyarázhatja, hogy 1945 decemberében mintegy 5 milliárd dollár amerikai–kanadai hitel fejében addigi kereskedelempolitikai elveinek teljes feladására kényszerült.

Lényegében arról volt szó, hogy az Amerikai Egyesült Államok először legfontosabb nyugat-európai partnerén próbálta alkalmazni gazdasági külpolitikája főbb tételeit. Bár a megállapodás szerint a kölcsön célja többek között az, hogy segítséget nyújtson az Egyesült Királyság háború utáni átmeneti jellegű fizetési mérleghiánya kiküszöböléséhez, arany- és dollártartalékainak megfelelő szinten tartásához, a gyakorlatban kiderült, hogy ez a hatalmas kölcsön sem volt elegendő a kért feltételek teljesítéséhez. A legfontosabb európai partnernek tekintett Anglia megerősítését célzó amerikai szándékok visszájára fordultak, s 1947 közepére az angol gazdaság zavarai az 1945-ös egyezmény fontosabb pontjainak felfüggesztésére kényszerítették az angol kormányt. Az amerikaiak belenyugvása pedig jórészt a hidegháború politikai körülményeivel magyarázható: Washington számára a tét mindinkább Nyugat-Európa integrációjának beindítása volt, amelyben az Amerikai Egyesült Államok központi szerepet szánt Angliának.

3. Az angol hanyatlás már jóval korábban kezdődött folyamatára nem gyakorolt érdemleges befolyást, hogy az 1945. július 5-i választásokon a Munkáspárt fölületes győzelmet aratott a háborús győztesként fellépő konzervatívok felett. A Clement Attlee vezetésével megalakult munkáspárti kormány (külügyminiszter Ernest Bevin) a külpolitika terén nem okozott érdemi változást, legfeljebb hangsúlykülönbségeket lehet kimutatni: eszerint a konzervatívok a hangsúlyt inkább az Európa-politikára, míg a Munkáspárt a nemzetközösségi kapcsolatokra helyezte. Az alapvető külpolitikai orientációkat illetően a két párt gyakorlatilag azonos nézeteket vallott.

Az ellenzékbe szorult Churchill 1946. március 5-i fultoni beszédét szokták a hidegháború nyitányának tekinteni. Az ritkábban szokott elhangzani, hogy ez a beszéd egyúttal az úgynevezett három kör teória (a Brit Nemzetközösség, az angolul beszélő világ és Európa) gyakorlati átültetésének egyik első javaslata volt. Természetesen a középben lévő Anglia közvetítésével, amelynek szerepe ezáltal mindkét szövetségesnél felértékelődik. Ehhez illeszkedett az angol–amerikai katonai együttműködés gondolata, amellyel a szigetországot kívánta a nélkülözhetetlen partner szerepébe emelni: „ez az együttműködés megkettőzné az amerikai haditengerészet és a légierő hatékonyságát, nagymértékben megnövelné a brit birodalom erőinek mozgóképességét” – olvasható a fultoni beszédben.

A kormányrúd mellett álló Attlee hangsúlyai természetesen inkább a gyakorlati lépésekre és az adódó lehetőségek kihasználására irányultak. „Nem engedhetjük meg magunknak – írta már 1945-ben –, hogy közöttünk és a potenciális ellenség között gyenge, semleges és könnyen lerohanható államok gyűrűje legyen. Nemcsak lefegyvereznünk kell Németországot, valamint ebben az állapotban megtartani, hanem olyan védelmi rendszert is ki kell építenünk, amely kizárja a lehetséges ellenfél számára az ellenünk való fellépést... A mi szempontunkból Norvégia, Dánia, Hollandia és Franciaország szükségképp Nagy-Britannia előőrsei, és abban a mértékben, ahogy Anglia ma is, mint vagy száz éve pajzs az Egyesült Államok számára, ugyanúgy előőrsek az USA számára is.”²

---

² Attlee memorandum July 26, 1945. Idézi: DILKS, David N.: *The British View of Security: Europe and a Wider World 1945-1948*. In: RISTE, Olav (edit.): *Western Security: The Formative Years*. Columbia University Press, New York, 1985. p. 47.

Franciaország esetében lényegesen más hangsúlyokat láthatunk. Az összeomlás és a Vichy-rendszer után a szövetségesek nem tekintették egyenrangú partnernek Párizst. De Gaulle Ideiglenes Kormányát csak 1944 őszén ismerték el, s a háború utáni rendezésre vonatkozó tervekről a franciák a Londonban székelő többi emigránskormányhoz hasonlóan A. Eden tolmácsolásában szereztek tudomást. A francia gyarmatokat a szövetségesek De Gaulle számára ugyancsak rendkívül sértő módon kezelték, például a tábornokkal való mindennemű konzultáció nélkül amerikai támaszpont létesült Új-Kaledónián, Rooseveltnél pedig a jaltai konferenciáról hazatérőben a Franciaország tengeren túli megyéjének számító Algériába hívta De Gaulle-t megbeszélésre. De már önmagában az is alapvető politikai nézeteltérés alapja volt, hogy az amerikaiak egyszerűen természetesnek tartották a gyarmatok függetlenségét.

Hasonlóan az első világháború utáni időszakhoz, a francia politikai közvélemény a germanofóbia és a bosszúvágy közötti spektrum minden árnyalatát felvonultatta a háború után. A francia fejlődés minden más nyugat-európai államtól különbözik abban, hogy az egyedüli ország volt, amely a világháború utáni nemzetközi fejlődés két leglényegesebb fordulatát, a kelet–nyugati szembefordulást és a dekolonializálást nem külső, hanem elsősorban belpolitikai konfliktusként élte át. Anglia ugyan küszködött a birodalom bomlásának kérdéseivel, de Angliában nem volt erős kommunista párt; Olaszországban az OKP a legnagyobb pártok egyike volt, s 1945 után a kormányba is bekerült, viszont nem volt gyarmati kérdés. Franciaország viszont mind a hidegháború éleződése (1947–1953), mind az algériai háború következtében szinte a polgárháború szélén állt. A Francia Köztársaság fejlődése csak mintegy másfél évtizeddel később került szinkronba szövetségeseivel.

De Gaulle 1944 őszén elérkezettnek látta az időt, hogy a francia nagyhatalmi státus visszaállítására kísérletet tegyen. Követelte tehát, hogy Franciaország is részt vehessen Németország megszállásában, s hogy szerepe legyen Európa háború utáni sorsa elrendezésében, tekintve, hogy „Franciaországnál nincs jobban érintett hatalom a szomszédjával kapcsolatos kérdésekben”. 1944 második felétől a francia külpolitika fő törekvései három irányba mutattak:

- hogy elérjék Franciaország részvételét azokon a nemzetközi konferenciákon, amelyek a béke és az európai biztonság problémáit taglalják;
- hogy elfogadtassák a szövetségesekkel a Németországgal kapcsolatos francia álláspontot;
- hogy szövetségeket kössenek egy újabb német veszély feltámadása ellen.

Ami az első célkitűzést illeti, Franciaországot nem hívták meg sem Jaltába (1945. február), sem Potsdamba (július–augusztus), sem pedig a londoni külügyminiszteri konferenciára, tehát Franciaország olyan rendelkezésekhez volt kénytelen alkalmazkodni, amelyeket nélküle hoztak. Megszállási zónához is közvetve jutott: a jaltai konferencián, ahol Churchill javasolta, hogy az angol és az amerikai zónák terhére Franciaország saját megszállási övezetet kapjon. Sztálin elutasító magatartását ez ügyben Rooseveltnél változtatta meg, aki kifejtette, hogy a

háború befejezése után az Amerikai Egyesült Államok nem szándékozik két évnél hosszabb ideig csapatokat állomásoztatni Európában. A francia politikai gondolkodásra jellemző „Jalta-komplexus” innen nyerte eredetét.

Az angolszászok iránti francia bizalmatlanság legújabb kori gyökerei is a „kirekesztettség” motívumaiban keresendők. A franciáknak némi elégtételt csak az ENSZ Biztonsági Tanácsában és a megszállt Németország irányításáért felelős Szövetséges Ellenőrző Bizottságban az angolok mellett megszerzett vétőjog adott.

Rendkívül előrelátónak bizonyultak ugyanakkor a tábornok azon gondolatai, amelyek a németkérdés és Franciaország leendő viszonyára vonatkoztak. Kommentálva, hogy az ideiglenes francia kormány képviselőjét nem hívták meg a szövetségesek sem az Egyesült Nemzetek Szervezetét előkészítő tanácskozásra Dumbarton Oaksba, sem a londoni Európai Bizottságba, De Gaulle így írt:

„Minden jel arra vallott, mintha szövetségeseink makacsul arra törekednének, hogy Franciaországot ne avassák be megállapodásaikba. Mi közvetlenül nem vethettünk véget ennek a száműzetésnek, de rajtunk állt, hogy elviselhetetlenné tegyük azok számára, akik ezzel sújtottak bennünket. Mert mindabból, amit Európáról és főként Németországról határoznak, semmi sem valósulhat meg Franciaország hozzájárulása nélkül. A háború után mi az öreg kontinensen maradunk, Amerika viszont visszatér a maga féltékéjére, Anglia pedig a szigetére.”³

De Gaulle lemondása után a francia külpolitikában a folyamatosságot a tábornok ellenállásbeli híve, a kereszténydemokrata G. Bidault külügyminiszter testesítette meg, aki egy kisebb megszakítással 1948 júliusáig volt a Quai d’Orsay vezetője.

A Németországgal kapcsolatos francia elképzelések igazi akadályai azonban más természetűnek bizonyultak. Byrnes amerikai külügyminiszter 1946. szeptember 6-i stuttgarti beszédében már jelezte a potsdami megállapodásoktól való eltérés amerikai szándékát. Ebben kifogásolta a német ipari szintek korlátozására vonatkozó tételket, s felvetette a zónák összeolvasztásának lehetőségét, s bírálta az Ellenőrző Tanács működését. Az angol és az amerikai zóna egyesítése 1947. január 1-jei hatállyal történt meg, s az egyesítés nyomán megindult a szervezeti átalakulás, a bizonális szervek megalakítása is. A szovjet és az angolszász álláspontok közötti különbségek éles ellentéteket szültek az 1947. márciusi moszkvai külügyminiszteri értekezleten. Az Amerikai Egyesült Államok és Anglia számára a bipolarizálódó nemzetközi térben a német probléma lényegében a Szovjetunióhoz fűződő viszony függvényévé vált, Franciaország viszont ezt nem fogadta el, mert a francia–szovjet kapcsolatokban keresett támasztékot.

Az Amerikai Egyesült Államok az integráció mellett

A második világháború során az amerikai politikai vezetésnek nem volt kiforrott és egységes elképzelése az Európához fűződő kapcsolatokról. A State Departmentben 1943–1944 folyamán az európai kérdésekkel foglalkozó albizottság (Sub-Committee on European Organisation) nem tudott egységes álláspontot

---

³ DE GAULLE, Charles: Háborús emlékiratok. Gondolat Kiadó, Budapest, 1973. p. 516.

kialakítani, s többek között olyan javaslatokat tanulmányozott, amelyek Európa megszervezését regionális vagy egyéb más csoportosulás alapján képzelték el. Két álláspont alakult ki. Az egyik szerint egy európai egység kialakulása amerikai szempontból nem kívánatos, részint mert a belső kereskedelmi gátak lebontása sértené az amerikai exportérdekeket – ahogyan ez később az EGK egységes vámrendszere esetében be is következett –, részint pedig a bizottság vizsgálatai során nem tudott mit kezdeni a németek leendő európai szerepének ekkor még teljesen nyitott problémájával. Ugyancsak az európai integráció elleni érveként hangzott el, hogy egy ilyen irányú fejlődés zavarná az alakuló ENSZ hatáskörét is. Az albizottság másik csoportja szerint viszont egy egyesült Európa gazdaságilag hasznos lenne Amerika számára. Következő feltételekkel ítélték összegegyeztethetőnek az európai integrációt az Amerikai Egyesült Államok érdekeivel:

- ha a kialakuló unió szervei demokratikusak lesznek és lehetőséget nyújtanak a rendszer időnkénti felülvizsgálatára;
- ha egyetlen európai állam sem a lakosság akarata ellenére vesz részt benne;
- ha valamennyi állam megtartja diplomáciai önállóságát és különálló képviselőket az ENSZ-ben.

A világháború végén az Amerikai Egyesült Államok egész nemzetközi szerepjátszása újrafogalmazásával nézett szembe, s a földrésznyi ország globális érdekeinek léte először vált kézzelfogható realitássá az egész társadalom számára. Ez a szerepváltás a kormányzati szervezetekben heves viták során, a Rooseveltt–Truman-váltás jegyében, dimenzióit tekintve pedig meglehetősen egyenetlenül fejeződött ki. Truman elnöksége kezdetétől azonban bizonyos volt, hogy Amerika külpolitikájában gyökeres változás fog bekövetkezni.⁴

Acheson külügyminiszter 1944 végén a Kongresszus különbizottsága előtt teljes egyértelműséggel fogalmazott: „Az Egyesült Államok gazdasági és pénzügyi túlereje folytán abban a helyzetben van, hogy vezető szerepet vállalhat, és kötelessége, hogy megtegye ezt.”⁵ Szinte szó szerint ugyanezt ismételte meg Truman egy 1947. április 5-én (tehát már a Truman-doktrína bejelentése után) elmondott beszédében: „A világ számít vezető szerepünkre. Az események ereje szükségessé teszi e szerep vállalását... A világméretű felelősség fogalmához való alkalmazkodásunk folyamata természetesen nehéz és fájdalmas. Költsége szükségszerűen nagy. Ám mi nem szoktunk kibújni kötelezettségeink alól.”

A Szovjetunió és az Amerikai Egyesült Államok között a háború során a fasiszmus leverésében meglévő közös cél eltűnésével előbukkantak mindazok a különbségek, amelyek az ideológia, a politika, az eltérő társadalmi berendezkedés, a háború utáni nemzetközi rendre és biztonságra vonatkozó elképzelések, a gazdaság stb. területein fennálltak, s ezek előtérbe kerülésének egyenes következménye lett

---

⁴ A folyamatról összegzően lásd: HAMMOND, P. Y.: *The Cold War Years: American Foreign Policy Since 1945*. Harcourt, 1969.

⁵ ACHESON, Den: *Present at the Creation. My years in the State Department*. W. W. Norton Company, New York, 1969. p. 71.

mindaz, amit azóta hidegháborúnak nevezünk.⁶ A hidegháború gyorsuló mélyülésének egyik közvetlen következménye a biztonsági problémák előtérbe kerülése lett, Európa mindkét felén gyorsan szaporodtak azok a megállapodások, amelyek Kelet- és Nyugat-Európát csakhamar sűrű hálóként fonták be.

Az új nemzetközi rendszer törésvonalai ott alakultak ki leggyorsabban, ahol a helyzet leginkább amorf állapotban volt: Németországban. A háborús helyzetből kiindulva az amerikaiak Németország-politikájának alapszíneit értelemszerűen a katonai-stratégiai érdekek determinálták, és erre rakodtak a gazdasági és a politikai motívumok. A szövetségesek eltérő érdekei miatt az ideiglenes intézkedések és szabályok állandósultak, s a Truman-doktrína meghirdetése után vált a németkérdés az amerikai külpolitika számára a Szovjetunióval való konfrontálás központi területévé.

Az 1945–1946 folyamán tapasztalható bizonytalankodás és habozás után az Amerikai Egyesült Államok Európa-politikája 1947 elején változott meg. Ekkortól vált Nyugat-Európa a Szovjetunióval konfrontáló amerikai politika – hozzá kell tenni, hogy nagyon felértékelte – színterévé. Alapvetően Európa-centrikus szemlélettel született meg Washington első átfogó katonai elmélete, a *containment* doktrínája is. Ennek keretében a Szovjetunió hatalmi terjeszkedésével azonosnak tekintett kommunista ideológiai expanzió, a baloldali politikai pártok erőteljes társadalmi előretörése miatt a kommunizmus feltartóztatására több terület is szóba jött: a possibili polgári pártok és politikai erők támogatása (különösen azokban az országokban, ahol a baloldal erős volt), a németpolitika konfrontációs vezetése, a délkelet-európai térség átvétele az angoloktól (Truman-doktrína) és végül amerikai ösztönzés egy nyugat-európai regionális védelem létrehozására.

Felmerül a kérdés: miért csak a negyvenes évek végén jutott az amerikai külpolitika arra a konklúzióra, hogy saját biztonsága az európai hatalmi egyensúly fennmaradásának függvénye. Hiszen ez a függés a háborúból rendkívül megerősödve kikerült Amerika számára lazább volt, mint a történelem során bármikor. A történelmi vénával megáldott későbbi külügyminiszter, H. Kissinger szerint a válaszhoz figyelembe kell venni más tényezőket is. Az amerikaiak számára is meghatározóak voltak a két világháború tapasztalatai. Ezekből adódott egyfelől az a konklúzió, hogy Amerika biztonságát közvetlenül érinti mindaz, ami Európában történik, másfelől pedig az, hogy amennyiben a kontinens egy hatalom dominanciája alá kerül, az közvetlen módon sérti az amerikai érdekeket. Mindkét megfontolás az izolacionizmus ellen szólt.⁷

A Marshall-segély szétosztását kivitelezni hivatott amerikai kormány szerv, a Gazdasági Együttműködési Hivatal (Economic Cooperation Administration – ECA) és a kormányközi formációként létrehozott európai partnere, az OEEC felállítása 1948 áprilisában biztató kezdetnek tűnt ezen az úton. A kongresszus úgynevezett Herter-bizottságának 1948. januári jelentése azt a konklúziót vonta le, hogy bármilyen érdemi gazdasági unió gyakorlatilag a politikai föderáció jelentékeny fokát hozná létre. Tehát

---

⁶ GADDIS, John Lewis: Most már tudjuk. A hidegháború történetének újraértékelése. Európa Kiadó, Budapest, 2001.

⁷ KISSINGER, Henry: Diplomácia. Panem-Grafo, Budapest, 1996. pp. 431–440.

következésképp kívánatos volna ezt mindjárt induláskor elismerni, hogy létre kell hozni egy korlátozott politikai föderációt, amely azonban már képes hatékonyan igazgatni egy uniót.⁸

Az amerikai külpolitikai tervezők – ugyanúgy, ahogy az európai föderalisták túlnyomó többsége – ekkor még egyértelműen és kizárólag Anglia vezetésével képzelték el a nyugat-európai integrációt. A Herter-jelentés is figyelmeztette az angolokat, hogy a Nemzetközösséggel való párhuzamos kapcsolatok és az európai államokkal való szoros gazdasági együttműködés nem kerülhet ellentétbe egymással: „Az európai újjáépítési erőfeszítések sikere különösen függ Nagy-Britannia azon képességétől, hogy cselekvően teljesítse a helyzetéből fakadó felelősségeket.”

A Dunkerque-i Szerződés (1947)

Franciaországban 1946. október 13-án fogadták el a IV. Köztársaság alkotmányát, az ugyanakkor lezajlott választásokon a Francia Kommunista Párt kapta a legtöbb szavazatot. Az angolok emiatti aggodalmait csak kis mértékben csökkentette, hogy december 12-én a szocialista L. Blum lett a koalíciós kormány miniszterelnöke, aki viszont úgy gondolta, hogy a kormányon lévő angol munkáspárti politikusokkal végre rendezheti a régóta húzódó szövetségi szerződés ügyét. Blum igyekevényében szerepet játszott, hogy Párizs tartott egy amerikai koncepciójú németpolitika angol elfogadásától. Egy angol–francia szerződés ügyében Attlee miniszterelnök hajlandónak mutatkozott az ENSZ Alapokmány 52. paragrafusára alapján egy olyan szerződést kötni, amelynek célja mindenfajta német agresszió megelőzése, a béke és biztonság szavatolása. Az újabb francia kormányváltás miatt a tárgyalásokat már G. Bidault folytatta, s mind Párizs, mind London nagyon igyekezett, hogy az egyezményt 1947. március 10., a külügyminiszterek moszkvai értekezlete előtt megkössék. A szerződésből így lényegében ezért maradtak ki a vitákat kiváltó gazdasági kérdései, s a figyelem kizárólag a német veszélyre összpontosult. Az aláírás színhelyül Dunkerque városát, a nagy evakuációs hadművelet színhelyét Bevin javasolta. Az angol–francia szövetségi szerződést 1947. március 4-én írták alá.

A szerződés pontjainak zöme a német agressziós politika felújulása esetén teendő intézkedéseket sorolja fel, s ezenkívül általános megállapodást tartalmaz a két állam együttműködésének fokozására a gazdaság, a gazdasági biztonság és a szociális ügyek területén.

Egy pillanatig a francia diplomácia talán el is hitte, hogy az 1944-es szovjet–francia kétoldalú szerződés mellé megszerzett angol–francia megállapodással jelentősen megerősítette nemzetközi pozícióját. Csakhamar kiderült azonban, hogy a hatalmi egyensúly felújításának kísérlete kevés gyakorlati értékkel bír. A moszkvai külügyminiszteri konferencián a német jóvátételek és a német kormány kérdésében megnyilvánult szovjet–amerikai ellentétek mellett csak másodrangúan jött szóba a francia–szovjet nézeteltérés a Saar-vidék kérdésében. A Saar-vidék Franciaországhoz

---

⁸ US Select Committee on Foreign Aid. Final report on Foreign Aid. House of Representatives. 1948. 2. sess.

való csatolását Molotov nem támogatta, Franciaország pedig a maga részéről ijesztőnek találta a központi német kormány létrehozásának a gondolatát. A gazdaságilag alig működő, politikailag instabil, s hatalmi súlyát veszített Franciaország 1947 tavaszától külpolitikai irányának felülvizsgálata előtt állt. Az amerikaiak vezette stratégiához való csatlakozásnak gyakorlatilag nem volt alternatívája, a kettészakadó Európában a bipoláris nemzetközi rendszer nem hagyott kibúvókat. A francia megszállási zóna összevonása az angol–amerikai zónával 1948. január 1-jétől eklatánsan jelzi a francia külpolitika csatlakozását az angolszászokhoz.

A Dunkerque-i Szerződés két meggyöngyült hatalom kísérlete volt egy korábbi periódus biztonságpolitikájának felújítására. Az európai események mozgását azonban 1947 folyamán mind kisebb mértékben irányították Franciaországból és Angliából, s egész Európa érezkelhette, hogy a kezdeményezések és gyakran a válaszok is a térségen kívülről: Washingtonból és Moszkvából származnak. A megállapodás nem illett bele a németkérdésben a saját útját járó amerikai külpolitika elképzeléseibe, s az angol–amerikai zóna egyesítése után igazán már az angolokéba sem. Az 1946/1947 fordulóján egész Európát sújtó rendkívül kemény tél után Európa fővárosai alapvető politikai fordulatok előtt álltak.

A Truman-doktrína meghirdetését (március 12.) a kommunista pártok hatalomból való kiszorítása követte Nyugat-Európa több államában, majd a Marshall-terv meghirdetése (június 5.) állította újabb döntések elé a kormányokat. 1947 nyara szertefoszlatta azokat a nyugat-európai reményeket, amelyek abban bíztak, hogy kívül tudnak maradni az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió éleződő konfliktusán. A nemzetközi feszültség meredek emelkedése elkerülhetetlenné tette a választást.

Hogy mennyire nem volt befolyása az események menetére a francia, de még az angol kormánynak sem, azt jól illusztrálja a Marshall-terv megtárgyalására összehívott, már említett angol–francia–szovjet külügyminiszeri találkozó Párizsban. A szovjet küldöttséget vezető Molotovot már az felfingerelte, hogy Bidault és Bevin előzetesen tárgyaltak egymással, s olyan angol inspirációjú javaslatot terjesztettek elő, amely az egész kontinens erőforrásait és szükségleteit feltüntető európai mérleg elkészítését kívánta volna meg. Molotov ellenvetései azonban még így is csak kisebb részben szóltak a franciáknak, Moszkva valójában Washingtonnal vitatkozott.

Bidault a fordulat konklúzióit az 1947. december 19-i minisztertanácson vonta le. Utalt arra, hogy szerinte a Szovjetunió szítja a Kominformon keresztül a politikai indíttatású olasz és francia sztrájkokat, s általában a külpolitikai helyzet is rendkívül kedvezőtlen. Értékelése szerint a francia érdekek hatékonyabb védelmén a semlegesség bejelentése sem segítene, mert Franciaországnak nincs módja az amerikaiakat az ország területén található bázisaikról eltávolítani egy konfliktus esetén. Arra kérte tehát a minisztertanácsot, hogy adjon felhatalmazást tárgyalások kezdeményezésére a belgákkal, az angolokkal és az amerikaiakkal egy katonai-biztonsági alakulatról.

A Brüsszeli Szerződés (1948)

Hasonló kezdeményezés történt az angolok részéről is az amerikaiak felé. Bevin a londoni konferencia után a következőképp értékelte a helyzetet: „gyakorlatilag semmi remény sincs arra, hogy a Szovjetunió a Nyugattal belátható időn belül észszerű feltételek mellett tárgyaljon. A Nyugat sorsa tehát az Amerikai Egyesült Államok és a domíniumok által támogatott hivatalos vagy félhivatalos nyugat-európai egység létrehozásától, az anyagi és a morális erők mobilizálásától függ, amelyek bizalmat teremtenének és energiákat szabadítanak fel ezekben az országokban. Másutt pedig tiszteletet ébresztenének.”⁹

Az amerikaiak érdeklődésére a britek pontosították, hogy Bevin koncepciója két koncentrikus körrel írható le: a szűkebb egy olyan szerződéses kapcsolatot jelentene, amelyben az angolok mellett az Amerikai Egyesült Államok, Franciaország és a Benelux államok szereplnének, míg a tágabb körben helyet kapna a fentiekén kívül Kanada és esetleg Olaszország is.

G. Marshall első reagálása az volt, hogy Amerika részvétele egy szerződéses katonai garancia vállalásában alkotmányos tilalmak miatt lehetetlen. Maximum anyagi segítségnyújtást ígérhetett egy nyugat-európai biztonsági egyezmény számára. Óvatosságának motívumai között szerepelt, hogy még folytak az amerikai szenátus vitái a Marshall-terv keretében Nyugat-Európának folyósítandó összegekről.

Bevin tájékoztatta francia kollégáját, Bidault-t is. A hangsúlyt arra helyezte, hogy Párizsnak és Londonnak egy „európai kezdeményezéssel” meg kell könnyítenie az amerikaiak európai elkötelezettségének állandósítását. Így 1948. január 13-án a washingtoni angol nagykövet immár London hivatalos javaslatát vitte Marshallnak, amelyben Anglia kifejezte késztségét, hogy védelmi kérdésekről tárgyaljon Franciaországgal és a Benelux államokkal. A jegyzék szerint közelebről nézve bilaterális egyezményekről lenne szó, hasonlókról, mint a dunkerque-i szerződés volt. Később ezt ki lehetne terjeszteni Olaszországra, a mediterrán országokra és Skandináviára is. A jegyzék mellé csatolt memorandumban pedig Bevin azon óhajának adott kifejezést, hogy Amerika és a domíniumok támogatásával Anglia olyan „nyugati demokratikus” rendszer létrehozására törekszik, amely magában foglalná a skandináv országokat, Hollandiát, Franciaországot, Olaszországot, Görögországot és talán még Portugáliát is. Szerinte e szervezetnek nem feltétlenül kellene forma szerint is szövetségnek lennie, hanem megfelelne egy szorosabb konzultációs forma is.¹⁰

Az amerikaiak január 20-i válasza alapján biztató volt. Truman jóváhagyásával Marshall egyetértett az angol helyzetelemzéssel, de jelezte, hogy a dunkerque-i egyezménynek csak a németek elleni kibővítését „kétes lépésnek” tartják, részint pedig azt, hogy a közös nyugat-európai erőfeszítések összehangolása érdekében a kormányok tanulmányozhatnák a Riói Paktumot, mert egy hasonló egyezményt az Amerikai Egyesült Államok már támogathatna.

⁹ Idézi: RENDEL, A.: L'Alliance atlantique: une naissance anxieuse. Revue de l'OTAN. 1979. Nr. 3.

¹⁰ TRUMAN, Harry S.: 1946–52: Years of Trial and Hope. New Word City, 2014. p. 280.

Az óvatos amerikai válaszok mögött nemcsak az Európa-politikáról folyó belső viták, hanem az elnökválasztási év bizonytalanságai is rejlettek. A State Department ösztönzése ugyanakkor láthatóan arra irányult, hogy a Marshall-terv nyugat-európai szervezeteként alakuló, s a gazdasági együttműködést biztosító OEEC-vel párhuzamosan a jelzett európai államokat szorosabb együttműködésre bírja a védelem területén is. Egy ilyen regionális védelmi szerződés megkötéséhez pedig kézenfekvő mintának kínálkozott az 1947-es Riói Paktum, amelynek a fő tézise az volt, hogy bármely szerződő állam ellen indított támadás az összes aláíró fél elleni támadásnak minősül.¹¹

Az amerikaiak egyáltalán nem titkolták, hogy az új egyezmény által létrehozandó szervezetben hasonlóképp vezérszerepet kívánnak játszani, mint az OECC-ben, s alapvetően innen nyeri magyarázatát, hogy a brüsszeli egyezmény miért hasonlít a Riói paktumra. A franciák az újdonságokat elfogadták, Bidault belpolitikai megfontolásokból azonban ahhoz ragaszkodott, hogy a német veszély szerepeljen szövegszerűen az egyezményben.

A kulisszák mögötti viták valójában a németkérdés körül forogtak. Az angolok ismerték G. Kennan január 20-i memorandumát, amelyből egyértelműen kiderült, hogy az amerikaiak ellenzik a dunkerque-i típusú szerződések megismétlését, elsősorban amiatt, hogy nehezítenék a németkérdés amerikai koncepció szerinti rendezését: „A német nép szerepe mindenféle európai unióban mindig és összességében elsőrangú lesz – olvasható a memorandumban. A szigorúan a Németország elleni védelemre alapozott kölcsönös segélynyújtási egyezmények általános elfogadása nagyon szerény eszközöket kínálna a németek bevonásának előkészítésében” – szögezte le Kennan. Az angolokat február első hetében informálták a leendő nyugat-európai védelem ezen amerikai követelményéről. Párizsban viszont csak annyi információ ment az amerikai követ, Jefferson Caffery tolmácsolásában, hogy az amerikaiak a Benelux javaslatokat támogatják. Hogy nagyobb nyomatékot adjanak az újabb értékelésnek, február utolsó napján az amerikai külügyminisztérium tudatta Londenal, hogy már elszállt az idő a Németországra vonatkozó egykori javaslatok – demilitarizálás és leszerelés – felett, ezért mindenféle diszkrimináció negatív hatással lenne a három nyugati zóna integrálására.

Más oldalról viszont az amerikai diplomáciai mézesmadzagot húzott a vonakodó franciák előtt. Londoni nagykövetük, J. Douglas arról tájékoztatta a francia nagykövetet, hogy az amerikai kormányzat csapatainak Németország területén történő állomásoztatását tervezi mindaddig, amíg „a kommunista veszély véget nem ér”. A franciák el voltak ragadtatva.

Ha ugyanis egyszerre van kommunista fenyegetés és német veszély is, akkor az amerikaiak miért ne adhatnának egy kellően kétértelmű szövegben biztosítékot mindkettő ellen? Caffery hamarosan jelenthette Washingtonnak, hogy Bidault ugyan belpolitikai megfontolásokból ragaszkodik a német veszély említéséhez, de amit igazán akar, az egy konkrét katonai szövetség határozott feltételekkel és kötelezettségekkel.

---

¹¹ A Riói Paktumot – teljes nevén Inter-American Treaty of Reciprocal Assistance – 1947. szeptember 2-án kötötte 19 amerikai állam. Az egyezmény kimondja, hogy bármelyik szerződő fél elleni támadást valamennyi aláíró állam elleni támadásnak tekintenek.

Ezek után érthető, hogy a kölcsönös érdekazonosság rekordgyorsaságú tárgyalásokat eredményezett, s két hét alatt a teljes szerződést letárgyalták. A közös cél, a demokratikus rend védelme, s ehhez az amerikai katonai segítség ígérete elsöpörte a felmerült aggályokat, habár az nem derült ki március elejéig, hogy mi is lesz az Amerikai Egyesült Államok támogatásának formája.

A március 17-én aláírt öthatalmi (Anglia, Franciaország, Belgium, Luxemburg és Hollandia) Brüsszeli Szerződés,¹² amely a „Gazdasági, szociális és kulturális együttműködés, valamint az önvédelem” területeire terjedt ki, s amely szélesítette a Dunkerque-ben Anglia és Franciaország között kötött egyezményt, műfajilag meglehetősen furcsa képződmény. Egyidejűleg regionális együttműködési egyezmény és kölcsönös segélynyújtási paktum. 50 éves időtartamra kötötték. Bevezetőjében leszögezi, hogy „a szerződő felek” megerősítik és megvédik közös örökségüket, az „állampolgári és egyéni szabadság demokratikus elveit, az alkotmányos hagyományokat és a törvény tiszteletét”. A védelmi jelleg ugyanakkor kevésbé hangsúlyos, mint a Dunkerque-i Szerződésben. A Brüsszeli Szerződés 4. cikke szerint „Ha a Magas Szerződő Felek egyikét Európában támadás érné, a többiek az ENSZ Alapokmánya 51. cikke értelmében minden rendelkezésre álló eszközzel katonai és egyéb segítséget és támogatást nyújtanak neki.”

A szerződés másik fontos részét a 7. cikk tartalmazza. Eszerint „abból a célból, hogy a jelen szerződés tárgyát képező minden kérdésben egyetértően járjanak el, a Magas Szerződő Felek konzultatív tanácsot állítanak fel, s azt akként szervezik meg, hogy állandó jelleggel gyakorolhassa funkcióit. A Tanács mindannyiszor összeül, valahányszor azt célszerűnek tartja. A szerződő felek egyikének kérésére a Tanácsot azonnal össze kell hívni, hogy lehetővé tegyék a Magas Szerződő Felek részére, hogy összeegyeztessék magatartásukat és a teendő intézkedéseket abban az esetben, ha Németország részéről felújulna az agressziós politika, vagy minden olyan más helyzetben, amely fenyegetést jelenthetne a békére, bárhol álljon is az elő; vagy minden olyan helyzetben, amely a gazdasági stabilitást veszélyezteti.”

A szerződés szövegezéséből jól látható, hogy a vita az amerikai kívánságok és a francia fenntartások egyidejű kielégítésével oldódott meg. A Bidault által hangoztatott kívánság, azaz Németország mint veszélyforrás megnevezése szerepel, ugyanakkor a gazdasági stabilitás veszélyeztetésének kétértelműsége alatt a kommunista pártok politikájára és a „szovjet felforgatásra” is történt utalás. A Brüsszeli Szerződés az előkészítő tárgyalások során nőtt túl a tisztán védelmi-katonai koncepción, a gazdasági, szociális és kulturális együttműködésre vonatkozó előírások meglehetősen homályosak.

A világháború után megalakult ENSZ szempontjából a Brüsszeli Szerződés kudarcnak bizonyult, mivel Földünk egyik legfontosabb térségében az ENSZ kollektív biztonsági rendszerének megteremtése még a kiépülése előtt megbukott, hiszen a világszervezetre döntő befolyást gyakorló nagyhatalmak biztonságukat saját szövetségi rendszerek kiépítésével, nem pedig az ENSZ közbejöttével szervezték meg.

---

¹² Szerződés a gazdasági, szociális és kulturális együttműködésről és az együttes védelemről. Brüsszel, 1948. március 17. A szöveget közli HALMOSY Dénes: Nemzetközi szerződések. Gondolat Kiadó, Budapest, 1985. pp. 144–147.

Az egyezményt aláírásának napján üdvözölte Truman elnök a Kongresszus és a Szenátus együttes ülésén. „Ez a lépés – nyilatkozta – nagy jelentőségű. Jelentősége túlmutat az egyezmény szövegén. Jelentős lépés ez az európai egység, a civilizáció megőrzése és védelme irányába. Bizonyos vagyok benne, hogy Európa szabad nemzetei között visszhangra talál.”¹³ Beszédében Truman nyíltan kimondta, hogy a Brüsszeli Szerződés támogatásával egyik fő célja elkerülni elődje, a néhai Wilson 1920-as kudarcát az Európa-politikában. Az amerikai honatyák java része pedig meg volt győződve, hogy az egyezmény lényegében nem más, mint az akkor még tárgyalás alatt álló, s csak áprilisban aláírásra kerülő OEEC katonai megfelelője.

Az egyezmény hasonlósága valóban megvan az OEEC-vel mind szellemében, mind pedig szerkezetében. Az ajánlásokat itt is a külügyminiszterek konzultatív tanácsa készíti, a titkárság és egy sor bizottság intézi. A szerződés legfontosabb és nem is titkolt célja azonban az volt, hogy meggyőzze az amerikai vezetést: érdemes a saját védelmükért közös szervezetbe tömörülő ötöket katonailag is támogatni. Ennek jegyében állították fel a Nyugati Unió Védelmi Szervezetét 1948 szeptemberében Fontainebleauban, amely szárazföldi, tengeri és légerő parancsnokságokból állt. A baj csak az volt, hogy e parancsnokságoknak nem voltak csapataik. Az Európa Parlament egyik, 1950. augusztusi ülésén az angol Boothby gúnyolódva idézte, hogy a fontaineblau parancsnokságon de Lattre de Tassigny tábornok hadvezetési gyakorlatot tartott – papíron, képzeletbeli csapatokkal.

Ami miatt mégis jelentős állomásnak kell ítélnünk a Brüsszeli Szerződést Nyugat-Európa háború utáni történetében, az részint a szerződés további sorsával, részint pedig az ENSZ szerepével kapcsolatos. Az 1948-as brüsszeli egyezmény lesz majd az alapja az NSZK Nyugat-Európába történő integrálását biztosító 1954-es párizsi egyezményeknek, s általában a nyugat-európai integráció magját alkotó országok összefogásának. Az okmányban kifejeződő regionalitás a korszak egyik legjellemzőbb vonása a térségben, még akkor is, ha tudjuk: a regionalitás elvén már az aláírás pillanatában túlszaladtak az események, s a részt vevő államok törekvései néhány hónapon belül az atlantizmusba szublimálódnak.

Tárgyalások a NATO létrehozásáról

Ráadásul az ötök mindennemű tevékenységét a szerződés aláírásától kezdve keresztezte egy másik tárgyalássorozat, amelynek azonban az ötök közül csak Anglia volt résztvevője. E tárgyalások öt nappal a Brüsszeli Szerződés aláírása után, 1948. március 22-én kezdődtek a washingtoni hadügyminisztériumban Anglia, Kanada és az Amerikai Egyesült Államok képviselői között. Néhány szó e tárgyalások előzményeiről.

1948 márciusában a prágai „baloldali fordulat” – azaz kommunista hatalomátvétel (február 25.) – után az angol diplomácia semmibe veszni látta nemcsak az éppen formát öltő Brüsszeli Szerződést, a Nyugati Uniót, hanem a prágai forgatókönyv alapján kommunista hatalomátvételtől tartott Párizsban és Rómában is.

---

¹³ TRUMAN, Harry S.: 1946-52: Years of Trial and Hope. New Word City, 2014. p. 255.

Bevin március 9-én levélben fordult amerikai kollégájához, amelyben egy hármas szintű variációt javasolt:

- a brüsszeli ötök és az Amerikai Egyesült Államok szorosabb együttműködését;
- egy atlanti biztonsági rendszert, amelyhez Amerika kapcsolódhatna;
- egy mediterrán paktum lehetőségét.

Az amerikai reakció gyors volt. Marshall a kormány megkerülésével magával Trumannal tárgyalt, s Bevin 48 óra múlva a következő választ kapta: „Készek vagyunk azonnal kollektív tárgyalások megkezdésére egy atlanti biztonsági rendszer létrehozásáról. Javaslom, hogy a brit képviselők a következő héten jöjjenek Washingtonba”.¹⁴

A március 22-én kezdődött tárgyalásokon az amerikaiak visszautasították a Brüsszeli Szerződéshez való csatlakozás gondolatát, azon egyszerű érveléssel, hogy az túl szűk kereteket biztosítana. Megítélésük szerint a „kommunista veszély és felforgatás” elleni védelemhez szélesebb terület szükséges. A State Department három javaslatot terjesztett elő lehetséges variánsként:

- kölcsönös katonai segítségnyújtási paktum megkötését, amely azonban nem regionális alapon állna, hanem a bevonandó országokat az ENSZ Alapokmány 51. cikkelye alapján választanák ki;
- egy regionális biztonsági szerződést az északi-atlanti és a mediterrán térség között;
- az Amerikai Egyesült Államok egyoldalú katonai kötelezettségvállalását a Brüsszeli Szerződést aláírt Nyugati Unió államai iránt.

A megbeszélések eredményeképp egy olyan megoldást fogadtak el, amely szerint az amerikai kormány felhívja a Brüsszeli Szerződés államait, hogy ezt az egyezményt terjesszék ki más országokra (Norvégia, Svédország, Dánia, Izland és az 1948-as választások kimenetelétől függően esetleg Olaszországra), majd ezek után az amerikai elnök javaslatot tesz az aláíróknak, hogy kössenek kollektív védelmi paktumot az Amerikai Egyesült Államokkal az észak-atlanti térségről.

Franciaország nem vett részt e tárgyalásokon. Helytálló tehát a franciák gyakori sérelmező kijelentése, hogy indulásakor a NATO tisztán angolszász ügy volt.¹⁵ Az angolok ugyan felvetették, hogy vonják be Párizst is a megbeszélésekbe, de az amerikaiak az erős kommunista párt miatti „biztonsági megfontolásokból” ezt ellenezték. Párizs és Washington feszült viszonyának mélyén azonban a németkérdés rejtegett. Washington számára a három nyugati szektor Nyugathoz történő csatlakoztatásához a legbiztonságosabb útnak az integráció tűnt, amely a németek számára ugyanakkor az egyenjogúság visszaszerzésének ígérletét tartalmazta. Az angolok, akik az amerikaiaknál nagyságrenddel jobban értékelték, hogy egy nyugatnémet kormány létrehozása milyen ellenérzéseket fog ébreszteni

---

¹⁴ Foreign Relations of the United States. US Government Printing Office, Walleyton, 1948. pp. 58–59.

¹⁵ DELMAS, C.: La France et la création de l'Alliance atlantique. Revue de l'OTAN. Nr. 4.

Európa fővárosaiban, tudatták Washingtonnal, hogy egy ilyen esetben garanciákat kell adni a szövetségeseiknek. Csakhamar kiderült, hogy az angolok által említett garanciák inkább előfeltételek, semmint megoldási formulák. Különösen Párizs számára, amely a Ruhr-kérdésben folyó francia–amerikai vitában, pontosabban a nehézipari termelést újra beindítani akaró amerikai tervekben látta a német hadiipar és militarizmus újjáélesztésének első lépcsőfokát.

A francia érveket J. Monnet közeli barátja, J. F. Dulles támogatta, aki figyelmeztette a szenátus külügyi bizottságának elnökét, J. Vandenberget, hogy amennyiben Washington süket marad Párizs újjáépítési és biztonsági igényeire, ezzel az amerikaiak Moszkva felé terelik a francia politikát. A franciák számára a garanciák értelemszerűen katonai jellegűek lettek volna. A francia politika helyesen érzékelte, hogy a nyugat-európai államok amerikai tervek szerint történő gazdasági rekonstrukcióját célzó Marshall-tervben Sztálin fenyegetést, a nyugati német szektorok gazdaságát újjáépíteni akaró amerikai ötletek mögött pedig az újra felfegyverkezés lehetőségét látta. Párizs abban sem tévedett, hogy Moszkva különösen helytelenítette Franciaország és Olaszország bevonását a számára nemkívánatosnak nyilvánított nyugati egységbe. Még a rendkívül erősen szovjetellenes Bidault is úgy nyilatkozott 1948 nyarán, hogy az atlanti paktum gondolata neki egyáltalán nem tetszik.

Hasonlóképp vélekedett Vincent Auriol köztársasági elnök is, aki nyíltan kimondta, hogy a Szovjetunióra való tekintettel Franciaországnak tartózkodnia kell egy nyugatnémet kormány létrehozásában való elkötelezettségtől.

A franciák úgy érezték, hogy nem érdemes politikai engedményeket tenni az amerikai védelem érdekében, hiszen C. Bonnet washingtoni követtől úgy tudták, hogy az amerikaiak két éven belül nem akarnak semmi komolyat tenni az európaiakért. Logikusabbnak látszott a kapcsolatok keresése a szovjet külpolitikával, és ha ez nem sikerül, kiegészítő garanciák követelése Washingtonból. A garanciák nyújtásának azonban az Amerikai Egyesült Államokban ekkor még alkotmányos gátjai is voltak, ugyanis érvényben volt az amerikai izolacionizmus alkotmányos kötelezettsége, amely meggátolta, hogy az ország békeidőben katonai szövetség tagja legyen.

A republikánus többségű kongresszusban a demokrata Trumannak az elnökválasztás előtt hat hónappal semmi esélyt nem adtak egy ilyen horderejű külpolitikai fordulatot eredményező alkotmánymódosítás átvételére. Az erre vonatkozó megbeszélések azonban már áprilistól folytak a State Department, a Kongresszus, a Szenátus, a Nemzetbiztonsági Tanács és a Vezérkari Főnökök Egyesített Bizottsága között. Vandenberg szenátor – aki a Köztársasági Párt jelöltjeként Truman leendő riválisának számított az 1948 őszi esedékes elnökválasztásokon – nem akarta, hogy az atlanti szövetség kezdeményezése az elnöktől induljon ki, s így elfogadta integrációpárti tanácsadója, J. F. Dulles javaslatát, s vállalta a róla elnevezett határozati javaslat előterjesztését.¹⁶

---

¹⁶ Foreign Relations of the United States. US Government Printing Office, Walleyton, 1948. III. k. pp. 104–108.

A Vandenberg-határozatot a Szenátus nagy többséggel fogadta el június 11-én. A határozat az ENSZ szerepének általános erősítésén túl követelte, hogy az Amerikai Egyesült Államok alkotmányos úton csatlakozzon olyan regionális és kollektív intézkedésekhez, amelyek állandó és hatékony önszegélyen, valamint kölcsönös segítségén nyugszanak.

A szenátus emellett azt tanácsolta a kormánynak, hogy kezdjen olyan szövetségi tárgyalásokat, amelyek „természetükénél fogva” elrettentik az agressziót.

A Vandenberg-határozat egy fordulat befejező aktusa lett az Amerikai Egyesült Államok külpolitikájában. Áttérést jelent az izolacionizmusról a külpolitikai expanzionizmusra. A politikai izolacionizmust Amerika az ENSZ Alapokmányának aláírásával adta fel, gazdasági izolacionizmusát pedig a Marshall-terv meghirdetésével. A Vandenberg-határozattal pedig katonai téren is véget vetett az izolacionizmusnak.

Ilyen előzmények után értesítette az amerikai külügyminisztérium június 23-án Anglia, Franciaország, Kanada, Belgium és Hollandia nagyköveteit, hogy a Vandenberg-határozat értelmében kész előkészületi tárgyalások megkezdésére. Ekkor az angolok kivételével az értesítettek még azt hitték, hogy az Amerikai Egyesült Államok a Brüsszeli Szerződéshez való csatlakozásáról fognak tárgyalni, de a július 6-án kezdődött tárgyalásokon kiderült, hogy nem erről lesz szó.

Felvezetésként az amerikai érvelés az volt, hogy az európaiak által kért katonai segélyek nagyságrendjükénél fogva nem nyújthatók hitelek nélkül, ahhoz pedig a kongresszus jóváhagyása kell. A kongresszus viszont nem ad ilyen jóváhagyást, ha nem bizonyítható, hogy a tervezett egyezmény nem járul hozzá kézzelfogható módon az ország biztonságához. Ebből a szempontból a brüsszeli öt tagállam területe túl kicsi, s a tárgyalásoknak tulajdonképpen ott kell kezdődniük, hogy ezt a térséget milyen irányban és mértékben terjesszék ki.

Az amerikai igények elfogadtatásában a kulcsszerep az angoloké volt. A munkáspárti kabinet értékelései az angol érdekeket a lehető legszorosabban az amerikai vonalvezetéshez kapcsolták, s ennek szolgálatába állították politikai erőfeszítéseiket. Az atlanti vonalvezetésben az angolok előnyben és fölényben érezték magukat európai partnereikkel szemben is, s ezért az alakuló atlanti közösség legodaadóbb tagjának szerepét játszották. Ha Amerika a nyugati világ politikájának fókuszába a NATO-szerződést állította – fejtegette egy évvel később Bevin a kormány ülésén –, akkor az Amerikai Egyesült Államokkal fenntartott kapcsolataink, a Commonwealth összetartása és az európai egység érdekében is hasonlóképp kell cselekednünk.

A franciák számára viszont az 1948 júliusában kezdődött konferencia akusztikáját a blokádnak miatti „Berlin fölött dühöngő amerikai és angol szállítógépek” adták. A berlini blokádnak a franciák legsötétebb félelmeit látszott igazolni: az egyoldalú lépések a németkérdésben a Szovjetunió katonai válaszlépéseit váltják ki. Párizs számára a riói típusú megoldás kevésnek tűnt, mert nincs benne pontos katonai kötelezettségvállalás, s a konzultációs rendszer Európában, a Szovjetunió szomszédságában nem megfelelő megoldás. A NATO-hoz vezető tárgyalásokat viszont a francia nagykövet, Pierre Mélandri egyszerűen csatlósítási megoldásnak minősítette.

Az atlanti szerződés végső szövegváltozata 1949. március 7-re készült el, s 8-án elküldték az érintett kormányoknak. Március 18-án pedig – ilyenre sem volt még példa – nyilvánosságra hozták. Március 15-én a tárgyalásokon részt vevő nyolc állam meghívta csatlakozásra Dániát, Olaszországot, Portugáliát és Izlandot.¹⁷

A NATO megalakulása alapvető jelentőségű volt egész Európa biztonságpolitikai helyzetének szempontjából. A hajdani szövetséges Szovjetunióval és kelet-európai szövetségeseivel szemben szerződéses köteléssel fogta össze a világháborúban győztes, vesztes és semleges (Portugália, Törökország) európai országokat az Amerikai Egyesült Államokkal és Kanadával. Amerika a Szovjetunió feltartóztatása és a nyugat-európai országok védelme érdekében kötelezettségeket vállalt békeidőben is. Az új atlanti rendszer biztonságpolitika credója a szovjet veszély, a kommunista terjeszkedés megakadályozása lett, s a német veszély, a brüsszeli formula Németország agressziós politikájának felújulásáról eltűnt a szerződő felek politikai szótárából. Sőt egyértelmű és határozott utalások születtek azzal kapcsolatban, hogy az alakulófélben lévő nyugati német államnak az atlanti tömb részévé kell válnia.

A NATO Európában hasonló funkciókkal szerveződött a katonai kérdések vonatkozásában, mint a Marshall-terv a gazdaság területén: biztosította az Amerikai Egyesült Államok állandó részvételét a Nyugat-Európa számára létfontosságúnak ítélt területeken. Amerika automatikus vezető szerepe azonban nem leplezhette a nyugat-európai partnerei közös külpolitikai elképzeléseinek hiányát, ha ezek az ellentétek a mélyülő hidegháború körülményei között nem is bukkantak azonnal felszínre. Elsősorban a térség belső egyensúlyi problémái bizonyultak megoldatlannak, közöttük is Anglia és az integráció viszonya, valamint a nyitott németkérdés jelentkeznek mind nagyobb nyomattal. Ez utóbbiról az amerikai vezetés is érzékelte, hogy a szívügyének tekintett integrációs folyamat legfőbb akadálya lett. 1949 első felétől az amerikai külpolitikában a gazdasági újjáépítés, a katonai segélyprogramok, a Németországot is bevonni kívánó rendezési tervek egy egységes csomagként szerepeltek, s ennek megfelelően koncentráltabban jelentkezett az amerikai presszió is.

A kínai forradalom győzelme és a szovjet atombomba egyaránt külpolitikai kudarcként csapódott le Washingtonban, s az amerikai külpolitikában ekkor fejeződött be a fordulat a tehetetlenné vált, s már jobbára csak fikciókban létező univerzalizmusról a regionalizmusra. Elsősorban Nyugat-Európa tekintetében, ahol a frissen aláírt NATO újabb divergenciák forrása lett. Franciaország, a Brüsszeli Szerződés vezető hatalma nyíltan a kivételes partner szerepére törekedett Washingtonban, s az integráció támogatásában vélte megtalálni ehhez a legjobb megoldást. Anglia számára viszont a NATO-szerződésben is megjelenő *special relationship* növelte az érdektelenséget az induló nyugat-európai integrációban. Az észak-amerikai és a nyugat-európai térség egy biztonságpolitikai zónába szerveződése ugyanakkor kivételes ajándék lett a nyugat-európai integráció számára. Az amerikai nukleáris ernyő egyfajta inkubátorhelyzetet és kényelmes védettséget biztosított a kontinens nyugati felének.

---

¹⁷ A tárgyalásokról összességében lásd: RISTE, Olav (edit.): *Western Security: The Formative Years*. Columbia University Press, New York, 1985.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ACHESON, Den: Present at the Creation. My years in the State Department. W. W. Norton Company, New York, 1969.
- DE GAULLE, Charles: Háborús emlékiratok. Gondolat Kiadó, Budapest, 1973.
- DELMAS, C.: La France et la création de l'Alliance atlantique. Revue de l'OTAN. Nr. 4.
- DILKS, David N.: The British View of Security: Europe and a Wider World 1945-1948. In: RISTE, Olav (edit.): Western Security: The Formative Years. Columbia University Press, New York, 1985.
- Foreign Relations of the United States. US Government Printing Office, Walleyton, 1948.
- GADDIS, John Lewis: Most már tudjuk. A hidegháború történetének újraértékelése. Európa Kiadó, Budapest, 2001.
- HALMOSY Dénes: Nemzetközi szerződések. Gondolat Kiadó, Budapest, 1985.
- HAMMOND, P. Y.: The Cold War Years: American Foreign Policy Since 1945. Harcourt, 1969.
- KISSINGER, Henry: Diplomácia. Panem-Grafo, Budapest, 1996.
- RENDEL, A.: L'Alliance atlantique: une naissance anxieuse. Revue de l'OTAN. 1979. Nr. 3.
- RISTE, Olav (edit.): Western Security: The Formative Years. Columbia University Press, New York, 1985.
- TRUMAN, Harry S.: 1946-52: Years of Trial and Hope. New Word City, 2014.
- US Select Committee on Foreign Aid. Final report on Foreign Aid. House of Representatives. 1948. 2. sess.

SIPOSNÉ PROF. DR. KECSKEMÉTHY KLÁRA
EZREDES

**70 ÉVES A NATO – MAGYARORSZÁG
20 ÉVE A SZÖVETSÉGBEN**

Az idén az évfordulók évét írjuk! 2019-ben a NATO és Magyarország szimbolikus, egymáshoz kapcsolódó évfordulókról emlékeznek meg. 70 éve, 1949. április 4-én alapították meg az Észak-atlanti Szerződés Szervezetét, közismert nevén a NATO-t. Magyarország (Csehország és Lengyelország) immár 20 éve a NATO tagja, de 30 éve együttműködik az euroatlanti integrációs folyamatban. 15 éve lett NATO-tagország Bulgária, Észtország, Lettország, Litvánia, Románia, Szlovákia és Szlovénia. Tíz éve NATO-tag Albánia és Horvátország. 25 éve alapították a Partnerség a Békéért Kezdeményezést, 15 éve az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezést. Emellett megemlékezhetünk arról, hogy 80 éve kezdődött a második nagy világégés, és 30 éve ért véget a hidegháború.

A 70 éves NATO története – a mintegy három emberöltő – visszatükrözi a nemzetközi politikai és biztonsági helyzet változását, alkalmazkodását az újabb és újabb biztonsági kihívásokhoz, veszélyekhez és fenyegetettséghez, az euroatlanti közösség belső átalakulási folyamatát. A NATO fejlődésének, működésének ismerete a Szövetség Magyarországra gyakorolt hatása miatt is nagyon fontos. A Szövetség a megalakulásától kezdve folyamatosan változik, a kollektív védelem, a biztonsági feladatok fontossága és tartalma miatt mindig a változó világhoz alkalmazkodott. Ez a folyamat a NATO transzformációja, adaptációja. A fejlődés első szakasza a hidegháború időszakát jelenti. A második időszak a hidegháború után kezdődik és 2001. szeptember 11-ig, az Amerikai Egyesült Államok elleni terrortámadásig tart. A harmadik szakasz a globális terrorizmus elleni harccal másfél évtizedre meghatározta a NATO működését és fejlődését. A negyedik fejlődési szakasz 2014-ben, a Krím félsziget annexiójával, valamint az Iszlám Állam nevű terrorszervezet felemelkedésével kezdődött, amikor a régi-új NATO ismét a hidegháború időszakára jellemző katonai védelmi és elrettentési feladatokra fókuszál.¹

A Szövetség története, szervezeti felépítése, a stratégiai koncepció hármas feladatrendszere (kollektív védelem, válságkezelés, kooperatív biztonság) és a NATO biztonságelméleti funkcióinak átalakulása (kollektív védelem, kollektív és kooperatív biztonság, kollektív védelem) mind-mind hatással voltak/vannak hazánkra és a Magyar Honvédségre is. A stratégiai koncepció a Szövetség hivatalos hosszú távú

---

¹ SZENES Zoltán – SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: NATO 4.0 és Magyarország. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2019. p. 487.

programja, amely rögzíti a NATO célját, a Szövetség jellegét és az alapvető biztonsági feladatait. Leírja a biztonsági környezet alapvető jellemzőit, iránymutatást ad a haderők nagyságára és az átalakítási követelményekre vonatkozóan. A mindenkori stratégiai koncepció elvi alapot ad a szervezet politikai és katonai transzformációjához, valamint hozzásegíti a Szövetséget az új biztonsági környezethez való mindenkori alkalmazkodáshoz.² A NATO alapításától kezdve a hidegháború idején négy, a posztbipoláris korszakban három meghatározó fontosságú stratégiai koncepciója (1991 – Róma, 1999 – Washington, 2010 – Lisszabon) a folyamatosan változó Szövetség folyamatosan változó képét és alapvető feladatait mutatják.³

A Szövetség a hidegháború alatt átélt válsághelyzetek során jelentős átalakulási tapasztalatokra tett szert, amelyek segítették a válsághelyzet megoldását. Így volt ez az első „három bölcs” idején (1951–1952), amikor az amerikai Avarrell Harriman, a francia Jean Monnet és az angol Edvin Plowden alkotta csoport javaslatot fogalmazott meg a tagállamok hadipari termelésének bővítésére a gazdasági újjáépítés hátráltatása nélkül. Orvosolniuk kellett a megalakuláskori vitákat is (NATO civil szervezeti felépítése, beosztások elosztása, közös teherviselés első elvei).⁴ A szuezi válság idején (1956–1957) a második „három bölcs”, az olasz Gaetano Martino, a norvég Halvald Lange és a kanadai Lester B. Pearson külügyminiszter kapott megbízást. Az Észak-atlanti Tanács 1956 májusában kijelölte a háromfős bizottságot, hogy „tájékoztassa a Tanácsot a nem katonai jellegű együttműködés módjainak és lehetőségeinek kiterjesztéséről az Atlanti Közösség egységének megerősítése érdekében”. 1956 decemberében elkészült a „Hármak Bizottságának jelentése a nem katonai jellegű együttműködésről a NATO-ban”.⁵ 1957 májusában az Észak-atlanti Tanács életbe léptette a bizottság javaslatai alapján kidolgozott új eljárásokat. A Szövetségen belüli politikai tanácskozásokat szorgalmaztak diplomáciai, tudományos-technikai, kulturális és informális területen, „jószoiglati” megoldásokat, formális és informális közvetítő eljárásokat javasoltak a szervezet kohéziójának, szolidaritásának és egységének erősítésére. A jelentés középpontjában a politikai konzultáció állt.

A „bölcsek” ajánlása alapján 1957-ben létrehozták az Észak-atlanti Tanácsnak alárendelt Politikai Tanácsadók Bizottságát. A Hármak Bizottsága által elkészített jelentés egyik tényleges eredménye volt a NATO Tudományos Programja, amely 1957-ben indult. Célja az volt, hogy elősegítse az együttműködési projekteket, stimulálja a nemzetközi cserét és maximalizálja a kutatásokra fordított nemzeti erőforrások megtérülését. A másik terület, ahol a Hármak Bizottsága azonnali hatást gyakorolt, a tájékoztatás volt: nemzeti tájékoztató tiszteket neveztek ki és célzott nemzeti tájékoztatási programok indultak ennek hatására. A kubai

² Nyilatkozat az Észak-atlanti Tanács ülésén részt vevő államok és kormányfők csúcserkeztéről. Róma, 1991. november 7–8. In: DEMETER György (szerk.): A változó NATO. Dokumentumok 1989–1994. Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet, Budapest, 1994. p. 139.

³ VARGA Gergely: Stratégiai koncepciók a kezdetektől Lisszabonig. Nemzet és Biztonság, 2010. november. pp. 16–25. http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/varga_gergely-strategiai_koncepcio_k_a_kezdetekt_1_lisszabonig.pdf; letöltés: 2018.11.17.

⁴ Monograph on „The evolution of NATO political consultation 1949–1962”. <https://www.nato.int/archives/docu/d630502e.htm>; letöltés: 2019.03.20.

⁵ Report of the Committee of Three on Non-Military Cooperation in NATO. http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17481.htm; letöltés: 2019.03.20.

rakétaválság után, az izraeli és a vietnami háború idején Pierre Harmel belga külügyminiszter (1966–1967) vezetésével egy újabb munkacsoportot hívtak életre. A Harmel-bizottság megerősítette a Szövetség politikai és katonai funkcióinak szükségességét, kidolgozta a szervezet politikai programját. Így volt ez a 2010. évi lisszaboni stratégiai koncepció kidolgozása során is, amikor főtárgyi javaslatra létrehozták az úgynevezett Bölcsék Tanácsát (Wise Men Group)⁶ Madeleine Albright vezetésével, amely kidolgozta a koncepció alapjait.⁷

Ma a 70 éves NATO egy 70 országból álló biztonsági közösség, amelyet 29 NATO-tagország (ebben az évben Észak-Macedónia csatlakozik a Szövetséghez), 21 békepartnerségi ország, hét ország a Mediterrán Párbeszéd tagjaként, négy Öböl menti arab állam és kilenc globális partner (Kolumbiát is beleértve) alkot. Az elmúlt 30 év alatt a NATO három kontinensen 40 műveletet és missziót vezetett. Napjainkban öt nemzetközi béketámogató műveletben és misszióban vesz részt (Resolute Support Mission – Afganisztán, Operation Sea Guardian – Földközi-tenger,⁸ KFOR – Koszovó,⁹ NATO Mission Iraq¹⁰ és az Afrikai Unió támogatása).

A Szövetség jellegét meghatározza a kooperatív biztonság kérdésköre is, amelyben kiemelten fontosak a partnerségi kapcsolatok (Partnerség a Békéért, Mediterrán Párbeszéd, Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés, Globális Partnerek, NATO–Oroszország Tanács, NATO–Ukrajna Bizottság, NATO–Georgia Bizottság). 2014 óta a stabilitás kiterjesztése a keleti és a déli stratégiai irányokba, a kollektív védelem új feladatai, a 2014. évi walesi, 2016. évi varsói és 2017., 2018. évi brüsszeli csúcstalálkozók döntései, határozatai, politikai és katonai feladatai, a NATO készenléti akcióterve és az elretolt katonai jelenlét, az elrettentés és a védelem erősítése, a Szövetség erőfeszítéseinek elemzése, értékelése iránymutató fontosságúak hazánk számára is.

A NATO–magyar kapcsolatok 1990–1999 között

A Szövetség hidegháború utáni fejlődése a brüsszeli és a londoni meghatározó fontosságú csúcserkezetekkel kezdődött, amikor az egykori ellenségek között elkezdődött a lassú bizalomépítő folyamat és együttműködés. Feltehetjük a kérdést, hogy felkészültek-e a felek mentálisan egymásra? Felkészült-e a Szövetség a területétől földrajzilag távoli térségek integrálására? A válasz egyértelműen az, hogy nem, egyik fél sem, egyik feladatra/kihívásra sem.

A Szövetségi dimenzió mellett nagyon fontos hazánk és a NATO 1990–1999 közötti kapcsolatainak fejlődése, a csatlakozás politikai feladatai és a felkészülés a NATO-tagságra. A NATO–magyar kapcsolatok először a politikai vezetők kölcsönös látogatásaival kezdődtek. Az első hivatalos kapcsolatfelvételnél

---

⁶ KAMP, Karl-Heinz: The way to NATO's new Strategic Concept. NATO Defence College, Research Paper, No. 46. June 2009. p. 8.

⁷ Atlantic Council: Madeleine Albright named head of NATO's Wise Men. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/madeleine-albright-named-head-of-natos-wise-men>; letöltés: 2019.03.20.

⁸ Operation Sea Guradian. <https://mc.nato.int/missions/operation-sea-guardian.aspx>; letöltés: 2019.03.20.

⁹ Kosovo Force. <https://jfcnaples.nato.int/kfor>; letöltés:2019.03.20.

¹⁰ NATO Mission Iraq. <https://jfcnaples.nato.int/nmi>; letöltés: 2019.03.20.

Jeszenszky Géza külügyminiszter 1990. június 29-én tett brüsszeli látogatását tekinthetjük (1. táblázat). Történelmi jelentőségű volt Antall József miniszterelnök 1990. július 18-i találkozója a NATO-főtitkárral a Szövetség brüsszeli központjában. Személyében először lépte át a NATO-központ küszöbét az akkor még létező Varsói Szerződés egy tagállamának miniszterelnöke. 1990. november 22-én Manfred Wörner Budapestre érkezett. Személyében első alkalommal látogatott Magyarországra az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének főtitkára. Elismerő szavakkal emlékezett meg Magyarország kulcsfontosságú szerepéről a Közép- és Kelet-Európában lezajlott politikai változásokban. Hangoztatta, hogy a NATO célja egy olyan Európa megteremtése, ahol a katonai agresszió, illetve az azzal való fenyegetés fizikailag lehetetlenné, politikailag pedig értelmetlenné válik. A NATO-t az európai biztonság egyik alappilléreinek nevezte.

Mérföldkőnek tekinthető az Észak-atlanti Tanács (North Atlantic Council, NAC) 1991. október 28-i ülése, amelyre meghívást kapott Antall József miniszterelnök. Beszédében sürgette a NATO tagállamait, hogy fordítsanak nagyobb figyelmet a Szövetség számára is stratégiai fontosságú Magyarországra, Csehszlovákiára, Lengyelországra, és intézményesítsék a kapcsolatokat ezekkel az országokkal.

1990. június 28–29.	Jeszenszky Géza külügyminiszter Brüsszelben Manfred Wörner NATO-főtitkárral tárgyal.
1990. július 16–18.	Antall József és Manfred Wörner megbeszélése a brüsszeli NATO-központban.
1990. október 25–26.	Manfred Wörner fogadta Brüsszelben dr. Für Lajos honvédelmi minisztert és Borsits László altábornagy vezérkari főnököt.
1990. november 22.	Manfred Wörner NATO-főtitkár hivatalos látogatása Budapesten.
1991. október 28.	Antall József felszólalt az Észak-atlanti Tanács ülésén.

1. táblázat. A NATO–magyar kapcsolatok kezdetei

A NATO-csatlakozás politikai feladatai

A nemzeti szuverenitás megszerzése és a NATO-csatlakozás időszakában (1990–1999) formálódó politikai célok és nemzeti érdekek jellemezték a magyar biztonság- és védelempolitikát. Kiemelten fontos volt a szuverenitás megőrzése, a fegyveres erők depolitizálása és védelmi jellegűvé átalakítása, valamint az euroatlanti orientáció. Az 1993-ban elfogadott országgyűlési határozatok (a Magyar Köztársaság biztonságpolitikájának alapelvei, a Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről),¹¹

¹¹ 11/1993. (III. 12.) OGY határozat a Magyar Köztársaság biztonságpolitikájának alapelvei. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=993H0011.OGY>; letöltés: 2018.08.18.
27/1993. (IV. 23.) OGY határozat a Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=993H0027.OGY>; letöltés: 2018.08.18.

a magyar–szlovák alapszerződés 1995-ben,¹² a magyar–román alapszerződés 1996-ban,¹³ valamint 1998-ban a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről¹⁴ szóló OGY határozat mérföldkövek voltak.

Az 1990–1994 közötti időszak a NATO-tagságra történő felkészülés kezdeti szakasza. Ekkor születtek meg az önálló haderő létrehozásához szükséges politikai döntések, kidolgozták az új biztonságpolitikai, illetve honvédelmi alapelveket, módosították az Alkotmányt, elfogadták a honvédelmi törvényt, 12 hónapra csökkentették a sorkatonai szolgálati időt,¹⁵ bevezették a fegyver nélküli, illetve polgári szolgálatot, megkezdték működésüket a tábori lelkészek. A Magyar Honvédség nemzeti arculatának megteremtése fontos feladat volt: a honvédség új egyenruhát kapott, a nemzeti hagyományoknak megfelelő jelképrendszer alakult ki, és újraéledtek a csapathagyományok. 1990. március 15-én a magyar véderő neve Magyar Honvédség lett.¹⁶

A NATO-tagságra vonatkozó politikai szándék kinyilatkoztatásának pillanatában a Magyar Honvédség még nem állt készen az észak-atlanti szövetséghez történő csatlakozásra. A kezdetektől hosszú, állandó tanulási folyamat vezetett el napjainkig. Ahogy Szenes Zoltán fogalmaz a NATO 4.0 és Magyarország könyvben: *„A NATO-tagság eredménye az állandó tanulás, amellyel a szövetséget és a nemzetközi együttműködést elsajátítjuk, formáljuk és alakítjuk – nemzeti érdekeinknek megfelelően... a tanulás állandó, megszakítatlan jellegű, hiszen újabb és újabb generációk lépnek be a politikai elitbe, közigazgatásba és haderőbe, akiknek nemcsak az angol nyelvtudást kell elsajátítani, hanem „meg kell tanulni NATO-ul is”.*¹⁷

Az 1990-es évek közepének eseményei hazánk NATO-tagságra történő felkészülése és a haderő átalakítása szempontjából is jelentős szakaszhatárnak tekinthető. Jeszenszky Géza külügyminiszter 1994. február 8-án aláírta az országok sorában negyedikként csatlakozott Magyar Köztársaság nevében a PFP-csatlakozási dokumentumot. Hazánk 1994. június 6-án nyújtotta át a magyar felajánlási dokumentumot a NATO-nak, amelyben tényleges katonai együttműködési feladatokat vállalt.

¹² Szerződés a Magyar Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között a jószomszédi kapcsolatokról és a baráti együttműködésről. <http://epa.oszk.hu/02100/02169/00005/m960411.html>; letöltés: 2018.08.18. 75/1995. (VI. 22.) OGY határozat a Magyar Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között a jószomszédi kapcsolatokról és a baráti együttműködésről szóló szerződés megerősítéséről. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=995H0075.OGY>; letöltés: 2018.08.18.

¹³ Szerződés a Magyar Köztársaság és Románia között a megértésről, az együttműködésről és a jószomszédagságról. Magyar Kisebbség, II. évfolyam – 1996. 4. (6.) szám – Alapszerződések. <http://www.jakabffy.ro/magyarkisebbsseg/index.php?action=lsz&lapid=5>; letöltés: 2018.08.18.

¹⁴ 98/1998. (XII. 29.) OGY határozat a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?dbnum=1&docid=998H0094.OGY&mahu=1>; letöltés: 2018.08.18.

¹⁵ 1993. évi CX. törvény a honvédelemről 96. § (1) szerint: „A fegyveres és a fegyver nélküli sorkatonai szolgálat időtartama – a (2) és (3) bekezdésben, valamint a 97. § (2) bekezdésében foglaltakat kivéve – 12 hónap.” <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300110.TV>; letöltés: 2018.08.18.

¹⁶ VÉGH Ferenc: A Magyar Honvédség a felkészüléstől a teljes interoperabilitásig.

In: JOÓ Rudolf (szerk.): A NATO-tag Magyarország – Hungary: A Member of NATO. Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma, Budapest, 1999. pp. 39–46.

¹⁷ SZENES Zoltán – SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: NATO 4.0 és Magyarország. p. 487.

A Felajánlási Dokumentum az alábbi területekre terjed ki:¹⁸

- politikai, biztonsági- és védelempolitikai együttműködés;
- az átláthatóság előmozdítása a nemzeti védelmi tervezésben és a költségvetési folyamatban, valamint a fegyveres erők demokratikus ellenőrzése;
- a magyar légvédelem fejlesztése a NATO megfelelő szerveivel történő hatékony együttműködés érdekében;
- olyan képesség és készenléti erő kialakítása – mindenképp a NATO-val való katonai együttműködés révén a közös tervezés, kiképzés és gyakorlatok terén –, hogy a Magyar Köztársaság hozzájárulhasson az ENSZ vagy az EBESZ hatáskörében megvalósuló mentő, humanitárius és egyéb békefenntartó műveletekhez;
- azon erők hosszabb távon történő fejlesztése, amelyek alkalmasak NATO-tagországok katonai erőivel való közös tevékenységre;
- együttműködés a polgári védelem területén;
- az együttműködés kiszélesítése a NATO Tudományos Tanácsával.¹⁹

A felajánlások figyelembevételével a HM kidolgozta a kétéves Egyéni Partnerségi Programot (Individual Partnership Plan, IPP), amelyet a NATO és a partnerországok által közösen kidolgozott NATO-menüből választott, olyan együttműködési lehetőségeket és rendezvényeket választva ki, amelyek legjobban megfelelnek az ország érdekeinek és szükségleteinek.²⁰ 1994. november 15-én fogadták el a NATO és a Magyar Köztársaság közvetlen együttműködését meghatározó Egyéni Partnerségi Programot. A program területei az alábbiak voltak: a Magyar Honvédség civil felügyelete, a védelmi kérdések tervezése, légtérellenőrzés, védelmi beszerzések, logisztika és szabványosítás, interoperabilitás, oktatás és képzés, a Magyar Honvédség részvétele a NATO/PfP-gyakorlatokon. Az Egyéni Partnerségi Program keretében hazánk bekapcsolódott valamennyi olyan munkabizottság munkájába, amelyet a NATO megnyitott a partnerországoknak.

Az Egyéni Partnerségi Program keretében évente 9–12 gyakorlatot hajtottak végre.²¹ A kezdeti nehézségek után az MH katonái, törzsei és alegységei a Szövetség és a partnerországok haderőivel itthon és külföldön is számos közös gyakorlaton vettek részt.²² Magyarországon hajtották végre a Cooperative Light–95,

---

¹⁸ URBÁN Lajos – ENDRESZ Ernő: A Magyar Köztársaság NATO-hoz történő csatlakozásának lehetőségei. p. 16. In: NATO-orientáció és katonai felsőoktatás (az 1996. április 10–11-i felkészítés anyaga). A Honvéd Vezérkar Euro-atlanti Integrációs Munkacsoportja és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem kiadványa, Budapest, 1996.

¹⁹ SZENES Zoltán — SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: NATO 4.0 és Magyarország. p. 224.

²⁰ SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: Partnerség a békéért – 20 év tapasztalatai. In: Kiss Petra – Zsolt Melinda (szerk.): NATO Partnerség 2014. A szövetségi partnerségi programok múltja, jelene és jövője. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2014. pp. 21–52.

²¹ 28/1995. (HK 16.) HM utasítás a NATO „Partnerség a békéért” programjában a Magyar Köztársaság által vállalt egyes honvédelmi feladatok tervezéséről, szervezéséről és lebonyolításáról.

²² VÉGH Ferenc: Vég(h)elszámolás. A korszakváltás katonája. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2014. p. 464.

a Combat Rescue, Timigrant, a Cooperative Chance–96, Cooperative Osprey–96 nevű gyakorlatokat, a Cooperative Lantern–96 PfP törzsvezetési gyakorlatot. Magyar katonák és megfigyelők számos alkalommal vettek részt külföldi gyakorlatokon (Cooperative Dragon–1998, Best Effort–98, Iron Dragon–98, Baltic Challenge–98) is. Az MH hazai szervezésű harcászati és törzsvezetési gyakorlatot tartott (pl. Kemény Dió–97, Delta–97, Vértes–98),²³ ahol a NATO-hadseregekben alkalmazott törzsmunka módszereinek és jelrendszerének feldolgozását sajátították el a törzsek és a csapatok. A gyakorlatokon való részvétel elősegítette a NATO tervezési módszereinek, harcászati eljárásainak a megismerését és lehetőséget biztosított a törzsek közötti együttműködés gyakorlására.²⁴

1995 januárjában megnyílt az Atlanti Összekötő Hivatal Brüsszelben Simonyi András vezetésével, aki nagykövetségként a még nem NATO-tag Magyarország és a Szövetség kapcsolataiért volt felelős.²⁵ A szervezet később NATO Állandó Képviselletté alakult. A honvédelmi minisztériumban megalakult az Euro-atlanti Integrációs Munkacsoport Budapesten. A HM és az MH is szakembereket delegált a brüsszeli NATO-központba (Atlanti Összekötő Csoport, NATO Állandó Képviselő), valamint a feladatok tervezésére és szervezésére létrejött Partnerségi Koordinációs Részlegbe (PCC), Monsba.²⁶

A NATO-tagság hatással volt a magyar biztonság és védelempolitikára: a nemzeti jogalkotás harmonizációjára, a védelmi tervezésben való részvételre, az egyes NATO-csúcsértekezletek döntéseinek és a Szövetség transzformációjának hatásaira. A NATO-transzformáció teljes mértékben megváltoztatta a Magyar Honvédség biztonsági környezetét, a haderőt és működési feltételrendszerét.

Csatlakozás a Tervezési és Felülvizsgálati Folyamathoz

Magyarország NATO-tagsághoz vezető útjának fontos állomása volt az úgynevezett Tervezési és Felülvizsgálati Folyamathoz (Planning and Review Process, PARP) történő csatlakozás. 1995 tavaszán megalakították a HM-szintű Védelmi Erőforrás Tervező Munkacsoportot (HM VETM), amely 1996 őszén HM Főosztállyá alakult. 1997. január 31-én a Honvéd Vezérkar Védelmi Tervezési Főcsoportfőnökség tevékenységi körébe került át a feladat. Amerikai szakemberek tartottak felkészítő tanfolyamokat a szaktudás elsajátítására. A felkészített magyar szakértők (train the trainer) egy-egy amerikai szakértő segítségével kiképezték a HM és a MH tervezésre kijelölt szakembereit.²⁷

---

²³ VÉGH Ferenc: Vég(h)elszámolás. p. 366.

²⁴ VÉGH Ferenc: Vég(h)elszámolás. p. 471.

²⁵ SZÜCS László: NATO-csatlakozás: ahogy ők látták... Konferencia a Magyar Atlanti Tanács szervezésében. <https://honvedelem.hu/cikk/14127/nato-csatlakozas:-ahogy-ok-lattak>; letöltés: 2019.03.31.

²⁶ Fact sheets: NATO, Partnership for Peace, OSCE, and NATO information sources. 1995. U.S. Department of State Geographic Bureau 95/05/19; Hamilton, Lee H. 1995. „NATO’s Partnership for Peace: already a success.”

Christian Science Monitor. <http://www.csmonitor.com/1995/0928/28191.htm>; letöltés: 2019.04.01.

²⁷ Jelentés a katonai védelmi beruházások ellenőrzéséről. Állami Számvevőszék, 2003. szeptember. p. 23. <https://www.asz.hu/storage/files/files/%C3%96sszes%20jelent%C3%A9s/2003/0333j000.pdf?ctid=756>; letöltés: 2018.08.18.

Magyarország 1997-ben, a madridi csúcserkezeset követően kapcsolódott be a szövetségi haderő-tervezési folyamatba az első Védelmi Tervezési Kérdőív (Defence Planning Questionnaire, DPQ) kitöltésével és megküldésével. A partnerségi DPQ-t a NATO arra használta fel, hogy felmérje a partnerországok haderejének helyzetét, fejlesztési terveit, beilleszthetőségüket a Szövetség fejlesztési terveibe. Az akkori DPQ nem tartalmazott Magyarországnak címzett haderőfejlesztési célokat, mert ilyet a partnerországok nem kaptak. A NATO elfogadta és támogatta a felajánlásainkat.²⁸ A Szövetség 1998-ban úgynevezett induló haderőfejlesztési célokat (Target Force Goals, TFG) hagyott jóvá a tagságra felkészülő és a tervezési folyamatba már bekapcsolódott három ország számára. A fejlesztési célcsoport a Magyar Honvédség NATO-kompatibilis alapképességeinek megteremtését és a haderő-felajánlásokat tartalmazta. A PARP legfőbb eredménye az, hogy szakembereink elsajátították a közös védelmi tervezés elemeit, megismerték a legfontosabb NATO-szabályzatok előírásait, amely lehetővé tette a NATO-tagság elnyerését követően a tervezési együttműködést.

Nyelvi interoperabilitás

A NATO-tagságra felkészülés során az angol nyelv oktatása fontos nemzeti és tárcaszintű feladat volt. A haderőfejlesztési célok prioritásként fogalmazták meg, hogy az MH hivatásos állományának meghatározott köre kommunikációképes angol nyelvtudással rendelkezzen. Követelményként a NATO-szabvány szerinti STANAG 3333 szintet határozták meg. 1995-től felgyorsult a nyelvi felkészítés, 1996-ban a NATO-csatlakozás lehetőségének felerősödésével elindult az állomány tömeges angol nyelvi felkészítése, 1997-től megkezdődött a regionális nyelvképzés, a katonai felsőoktatási és a középfokú oktatási intézményekben munka melletti tanfolyamokat szerveztek. Francia, angol, német és amerikai lektorok segítették az állomány nyelvi felkészítését. A segélyprogramok keretében főként amerikai, kanadai, brit, német és osztrák katonai oktatási intézményekben szerveztek nyelvtanfolyamokat.

A Partnerség a Békéért Program keretében tett egyéni felajánlás teljesítésére, valamint a Magyar Honvédségnek a NATO tagállamai fegyveres erőihez való közeledésének elősegítése érdekében a HM 1995. április 10-én NATO Békepartnerségi Katonai Nyelvképzési Központot (BKNYK) alapított Budapesten. *„A Magyar Honvédség, illetve a békepartnerségi programban részt vevő NATO-országok és partnerországok fegyveres erői hivatásos tagjainak, köztisztviselőinek és közalkalmazottainak idegen nyelvi továbbképzése, valamint – önálló képzési egységként – posztgraduális képzés a fegyverzet-ellenőrzés és a fegyveres erők fölötti polgári ellenőrzés és irányítás témakörében.”*²⁹

---

²⁸ VÉGH Ferenc: Vég(h)elszámolás. p. 342.

²⁹ A NATO Békepartnerségi Katonai Nyelvképzési Központ alapító határozata a Honvédelmi Közlöny 1995/25. számában jelent meg.

1997 tavaszán a BKNYK integrálódott a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetembe, feladata a Magyar Honvédség nyelvi képzéssel foglalkozó regionális központjainak szakmai támogatása volt.³⁰ Itt folyt többek között az IFOR- és az SFOR-állomány angol nyelvi, a nemzetközi megfigyelők angol szaknyelvi, az első román–magyar békefenntartó közös zászlóalj törzsének angol szaknyelvi felkészítése is.³¹

A csatlakozás katonai-technikai feltételei

A PfP-ben való részvétel nem jelentett automatikus belépőt a NATO-ba, de a lehetőségek szerinti legjobb felkészülést biztosította. A csatlakozás katonai-technikai feltételei között célkitűzésként szerepelt a NATO-tagállamok haderőivel való minimális kompatibilitás elérése. Hazánktól nem várta el a NATO a haditechnikai eszközök azonnali és teljes cseréjét, erre Magyarország akkor nem is lett volna képes. Kijelölték a prioritási sorrendet és meghatározták a legfontosabb felkészülési feladatokat. Hazánk „szigetjellegű” geostratégiai helyzetéből adódóan a légvédelmi eszközök lecserélése élvezett elsőbbséget, amelyet a csatlakozásig meg kellett valósítani. Korszerűsíteni kellett a légtérelőző rendszereket, korszerű légtér-szuverenitási, légtérirányítási és radarrendszerekkel kellett rendelkezni.³² Megkezdődtek a legfontosabb technikai jellegű beruházások a NATO egységesítési egyezményeinek teljesítése érdekében: Veszprémben a NATO-kompatibilis integrált Légtér-szuverenitási Hadműveleti Központ (Air Sovereignty Operation Center, ASOC) amerikai segítséggel és támogatással épült ki, megkezdődött az idegen-barát felismerési rendszer beszerzése. Elkezdődött az új, háromdimenziós radarállomások telepítésének előkészítése (a program 2015-ben fejeződött be), és elindult a kecskeméti repülőtér korszerűsítése is. Komoly erőfeszítések történtek annak érdekében, hogy a Magyar Honvédség elérje a kompatibilitáshoz szükséges szintjét és a Szövetség katonai struktúrájába integrálódhasson. A szükséges együttműködési képesség megteremtése azonban hosszabb időt igényelt.

A csatlakozási szándék

Az egykori Varsói Szerződés tagországai közül Magyarország 1996. január 29-én, elsőként jelentette be csatlakozási szándékát. A NATO-tagságra felkészülésnél követelményeket fogalmaztak meg: a fegyveres erők feletti demokratikus kontroll erősítését, a védelmi tervezést, a költségvetési eljárások átláthatóságát, a biztonsági környezetnek megfelelő haderőstruktúra és képességek kialakítását, a békefenntartó, humanitárius és kutató-mentő tevékenységek tervezését, valamint az együttműködés erősítését.

³⁰ 26/1997. (HK 11.) HM határozat költségvetési szerv alapításáról (ZMNE BKNYK).

A honvédelmi miniszter a 26/1997. (HK. 11.) határozatában új költségvetési szervként megalapította a ZMNE BKNYK-t, amely a NATO Békepartnerségi Katonai Nyelvképzési Központ jogutódjaként az egyetem rektorhelyettesének alárendeltségébe került a Nyelvi Intézettel egyenrangú, önálló oktatási szervezeti egységként. Az intézmény részjogkörű költségvetési egység volt, költségvetését kiemelt célleíránnyal hagyták jóvá, amelyet a ZMNE keretén belül elkülönítetten kellett nyilvántartani.

³¹ SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: A NATO Törzstiszti Katonai Terminológiai Tanfolyamáról. Új Honvédségi Szemle, LXI. évfolyam 2007. 5. szám. pp. 79–88.

³² GAZDAG Ferenc (szerk.): A magyar külpolitika 1989–2014. Nemzeti Közszerkesztési Központ Nemzetközi Intézet, Budapest, 2014. p. 136.

A csatlakozás fontosságára tekintettel – a kormány előterjesztésére – az Országgyűlés saját hatáskörében ügydöntő népszavazás kiírásáról döntött. A kérdés így hangzott: „Egyetért-e azzal, hogy a Magyar Köztársaság a NATO-hoz csatlakozva biztosítsa az ország védetségét?” A választásra jogosultak száma 8 059 039 fő volt, ebből a szavazáson 3 968 668 fő jelent meg, 49,24%. Az IGEN szavazatok száma 3 344 131, 85,33%. volt.³³ Ezt követően hazánk elküldte a NATO-csatlakozásról szóló külügyminiszeri szándéklevelet Brüsszelbe, a NATO központjába, amelyet Simonyi András nagykövet adott át Javier Solana akkori NATO-főtitkárnak. A NATO-tagállamok 1997 decemberében aláírták a csatlakozási jegyzőkönyvet, ezzel megkezdődhetett a ratifikációs eljárás, amely 1998 decemberében sikeresen lezárult. A madridi csúcserkeztés után megkezdődtek Magyarországgal a katonai, gazdasági, pénzügyi és szervezési szakpolitikai kérdésekről szóló tárgyalások.³⁴ Meghatározták, hogy Magyarország mennyit köteles védelmi kiadásokra fordítani, és pontosan rögzítették a magyar erők bevetésének körülményeit, a felajánlott erőkhöz szükséges képességekvetelményeket és létszámadatokat. Megegyeztek, hogy a NATO közös költségeihez való magyar hozzájárulás a mindenkori védelmi költségvetés 0,65%-a lesz.

A csatlakozási tárgyalásokon az akkori magyar vezetés szinte az ország teljes katonai erejét felajánlotta a Szövetségnek, mert mindenáron csatlakozni szerettünk volna a NATO-hoz.³⁵ Ma már tudjuk, hogy az ország jelentősen túlvállalta magát. A követelmények részletes ismeretének hiánya, a változó műveleti képességekkel kapcsolatban megfogalmazott igények, valamint az elégtelen finanszírozás hosszú ideig nem tették lehetővé a felajánlással járó terhek és feladatok teljes körű meghatározását és teljesítését.³⁶ 1998 szeptemberében a Szövetség megfogalmazta a legfontosabb felkészülési feladatokat és a csatlakozásig elérendő minimális katonai követelmények (MMR) teljesítését,³⁷ mindenekelőtt a NATO egységes légvédelmi rendszerébe való integrálódást, a felajánlott erők felkészítését, az információs biztonság feltételeinek megteremtését, illetve a NATO-beosztások/pozíciók feltöltését. A minimális katonai követelmények teljesítésével hazánk alkalmassá vált a teljes jogú tagságra.³⁸

1999. március 12. Magyarország 20. századi történelmének egyik legnagyobb sikere, teljes jogú NATO-taggá váltunk. Martonyi János külügyminiszter Independence városában letétbe helyezte Magyarország csatlakozási okiratát.

---

³³ Az 1997. november 16-i népszavazás eredményéről.

<http://portal.valasztas.hu/nep97/index.htm>; letöltés: 2018.08.18.

³⁴ JOÓ Rudolf (szerk.): A NATO-tag Magyarország – Hungary: A Member of NATO. Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma, Budapest, 1999.

³⁵ GAZDAG Ferenc: A magyar külpolitika 1989–2014. p. 138.

³⁶ SZENES Zoltán – SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: NATO 4.0 és Magyarország. p. 386.

³⁷ SZENES Zoltán: A NATO-csatlakozás katonai feladatai. In: Glatz Ferenc (szerk.): A NATO és a magyar politika – Magyarország az ezredfordulón. MTA Történettudományi Intézet, Budapest, 1999.

³⁸ VÉGH Ferenc: Magyar Honvédség 1991–2017. In: HORVÁTH Miklós (szerk.): Magyarország hadtörténete IV. 1919-től napjainkig. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2018. p. 475.

„...A magyar nép szabad akaratából, külső befolyás nélkül, történelmi jelentőségű döntést hozott. Magyarország felvételét kérte a történelem legszilárdabb biztonsági szövetségébe, a NATO-ba.”³⁹

Haderőreformok és átalakítások

A magyar rendszerváltozás két legfontosabb területe a piacgazdaságra való áttérés és a demokratikus jogállam intézményeinek kiépítése, a biztonság és védelem területén pedig a kiszabadulás a szovjet érdekszférából, valamint az önálló kül-, biztonság- és védelempolitika megteremtése volt. A Varsói Szerződés megszűnése után a legsürgetőbb feladat a nemzeti haderőstruktúra kialakítása és a fegyveres erők irányítási rendszerének megteremtése volt.⁴⁰ Lejárt a kétpólusú világrendhez és a szembenálláshoz, a területelvű védelemhez kapcsolódó, nagy létszámú tömeghadseregek kora. A nyolcvanas évek végén a Magyar Néphadsereget a magas békelétszám, a régi és az új orosz haditechnikai eszközök együttes hadrendben tartása, a magas költség-, anyag- és katonai igény, a szovjet hadászati, hadművelési művészeti és harcászati elvek, módszerek alkalmazása jellemezték. A haderő hadrafoghatósága, fenntarthatósága, pénzügyi finanszírozhatósága átfogó lépéseket követelt.

1989. december 1-jén jelentette be Németh Miklós miniszterelnök a fegyveres erők teljes körű reformját. A reformkoncepció legfontosabb elemei az alábbiak voltak: 1) új haderő-irányítás, 2) a Magyar Néphadsereg 30–35%-os létszámcsökkentése, 3) a védelmi költségvetés csökkentése, 4) a hadiipar helyzetének áttekintése és 5) a Polgári Védelmi Parancsnokság átalárendelése a HM-től a BM-hez.⁴¹ A reform szinte valamennyi eleme – haderő-irányítás, létszámcsökkenés, védelmi költségvetés, a hadiipar helyzete – jelen volt a későbbi honvédelmi átalakításokban. A NATO-tagság elérése és a csatlakozás utáni követelmények teljesítése érdekében az aktuális kormányok komoly haderő-átalakításokba kezdtek. A szövetséges erőkkel való együttműködési képesség elérése érdekében három haderőreformot hajtottak végre: 1. a csatlakozást közvetlenül elősegítő átalakítást (1995–1998); 2. a tagságot közvetlenül követő reformot (stratégiai felülvizsgálat, 1999–2000); 3. a NATO-hozzájárulást megcélzó transzformációt (védelmi felülvizsgálat, 2002–2003).⁴²

A csatlakozást közvetlenül segítő átalakítás (1995–1998)

A Magyar Honvédség hosszú, valamint középtávú átalakításának irányairól és létszámáról szóló 88/1995. OGY határozat⁴³ a Magyar Honvédség az ország veszélyeztetettségével, az ország gazdasági teherbíró képességével, valamint a

³⁹ Speech by Dr. Janos Martonyi, Minister of Foreign Affairs of the Republic of Hungary, At the Deposition of the Protocol to the North Atlantic Treaty on the Accession of Hungary, March 12, 1999. <https://www.nato.int/docu/speech/1999/s990312c.htm>; letöltés: 2019.03.31.

⁴⁰ GAZDAG Ferenc – REMEK Éva: A biztonsági tanulmányok alapjai. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018. pp. 213–214.

⁴¹ SZENES Zoltán – SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: NATO 4.0 és Magyarország. p. 386.

⁴² SZENES Zoltán – SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: NATO 4.0 és Magyarország. p. 388.

⁴³ 88/1995. (VII. 6.) OGY határozat a Magyar Honvédség hosszú, valamint középtávú átalakításának irányairól és létszámáról. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=995H0088.OGY>; letöltés: 2018.03.22.

NATO-csatlakozás szándékával összhangban álló átalakítását rögzítette. Az átalakítást fokozatosan, több lépésben tervezték végrehajtani azért, hogy kisebb, de hiteles visszatartó képességgel rendelkező, a NATO katonai szervezeteibe integrálható, korszerű fegyveres erő jöjjön létre. Az átalakítás középtávú (1998-ig) és hosszú távú (2005-ig szóló) feladatokat és célokat fogalmazott meg.⁴⁴ Az OGY határozat alapján a kormány 1995 decemberében elkészítette a Magyar Honvédség átalakításának hosszú távú programját és középtávú tervét.⁴⁵ A haderőreform legfőbb célja az MH-struktúra NATO-kompatibilissé tétele volt, a kialakításánál a NATO-hadseregek elveit igyekeztek átvenni az alkalmazási igények szerint: reagáló erők, fővédő erők és nemzeti támogató erők.⁴⁶ Az átalakítás egyik központi eleme az MH létszámának csökkentése (a békelétszám a lakosság 0,5–0,55%-a), illetve a haderő jellegének módosítása volt (a létszámarányokat 15, 18, illetve 13%-ban határozták meg a tisztok, tiszthelyettesek és közalkalmazottak vonatkozásában). A csatlakozást segítő átalakítás legfőbb érdeme az volt, hogy a Magyar Honvédség tömeghadseregből NATO-együttműködésre képes fegyveres erővé vált. A reform eredményei tették lehetővé a tagság előtti minimális NATO katonai követelmények elérését. A felkészülési folyamatból számos tanulságot vonhattunk le, a NATO-csatlakozás képességét katonai oldalon alapvetően nem az orosz haditechnika minősége, hanem a Szövetség katonai rendszereivel való együttműködési képesség határozta meg. A hangsúly a működési és az alkalmazási elvek azonosságán, a doktrinális kérdéseken, az eljárások harmonizációján, a nyelvi és a szakmai kommunikációs képességen volt. Ez volt az az időszak, amikor a kompatibilitás és az interoperabilitás a NATO-csatlakozás felkészülési folyamatában kulcsszavakká váltak.

Stratégiai felülvizsgálat (1999–2000)

A stratégiai felülvizsgálat a haderőreform komplex formában történő végrehajtása volt, amely első alkalommal próbálta alkalmazni a haderő és a védelmi szféra áttekintését a nyugati módszereknek megfelelően. Erre volt szükség a 2183/1999. kormányhatározat szerint: „*a jelenleginél lényegesen kisebb, tartósan finanszírozható, feladatainak végrehajtására alkalmas haderőstruktúrára, amelynek belső állományarányaiban a tiszthelyettesi és a szerződéses állomány a jelenleginél nagyobb súllyal szerepel...*”⁴⁷ A rendszerváltás után ez volt az első időszak, amikor nőttek a védelmi szférára fordítható források is. A felülvizsgálat a haderő mellett a szélesebb értelemben vett védelmi szférára (HM háttérintézményei, HM-tulajdonú cégek) is kiterjedt. A felülvizsgálatnál előre meghatározták, hogy a haderőfejlesztés végrehajtására fordított költségek nem léphettek túl a korábban meghatározott költségvetési kereteket, és a Magyar Honvédség létszámkeretét sem.

⁴⁴ SZENES Zoltán – SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: NATO 4.0 és Magyarország. p. 390.

⁴⁵ 2383/1995. (XII. 7.) Korm. határozat a Magyar Honvédség átalakításának hosszú távú programjáról és középtávú tervéről.

⁴⁶ ENDRESZ Ernő: A Magyar Köztársaság megújuló védelempolitikája a rendszerváltás után. In: Deák Péter (szerk.): Biztonságpolitikai kézikönyv. Osiris Kiadó, Budapest, 2007.

⁴⁷ A NATO 1999. évi védelmi tervezési kérdőívére adandó magyar válaszáról, a 2001–2006 közötti időszakra szóló NATO haderő-fejlesztési javaslatokkal kapcsolatos magyar álláspontokról, valamint a honvédelmet érintő egyes kérdésekről szóló 2183/1999. (VII. 23.) kormányhatározat.

A fegyveres erők feletti politikai és demokratikus irányítás, valamint ellenőrzés érvényesítése és a döntéshozatal hatékonyságának növelése érdekében a 2183/1999. kormányhatározat 15. pontja megfogalmazta a Honvéd Vezérkarnak a Honvédelmi Minisztériumba történő integrálását. A reform során a nem katonai szakértelmet igénylő szolgáltatások egy részét kiszervezték, a létszámot 45 000 főre, a sorkatonai szolgálat időtartamát hat hónapra csökkentették. A Magyar Honvédség átalakításának hosszú távú irányairól szóló 61/2000. OGY határozat⁴⁸ a honvédség korszerűsítését tíz év alatt és három ütemben tervezte végrehajtani. Az első (2000–2003) időszak célja az új szervezeti struktúra, diszlokáció és a tervezett létszámarányok kialakítása volt. A második (2004–2006) ütemben életminőség-javító programokat, a hadrafoghatóság és a kiképzési szint növelését, valamint a legszükségesebb technikai eszközök beszerzését tervezték. A harmadik, 2010-ig tartó szakasz fő célja a haditechnikai korszerűsítés volt.⁴⁹ A hosszú távú cél az volt, hogy az átalakítási időszak végére (2010-ig) a Magyar Honvédség harc képessége, kiképzettsége, technikai felszereltsége, az állomány élet- és munkakörülményei közelítsék a NATO-országok átlagát. A tervezett átalakítások azonban a források hiányában csak részben valósultak meg.

A 2002-ben megfogalmazott NATO-kritikák és javaslatok hatására a haderő újabb felülvizsgálatát rendelték el, célja a hitelesség helyreállítása a Szövetségben, minőségi hozzájárulás az euroatlanti békéhez és biztonsághoz, modern, a valós szükségleteknek megfelelő, finanszírozható haderőstruktúra kialakítása és – a sorkatonai szolgálat békeidejű szüneteltetésével – az önkéntes haderő megeremtetése volt. A védelmi felülvizsgálat szemléletében és módszerében a Magyar Honvédségre háruló feladatok ellátásához szükséges képességek oldaláról közelített a haderő átalakításához, és azt az ügynevezett tizlépéses tervezési módszer szerint hajtották végre,⁵⁰ amely szakpolitikai elvek alapján, az erőforrások számbavételével és a nemzetközi műveletekhez történő erőteljesebb hozzájárulás politikai követelménye szerint zajlott le.

A védelmi felülvizsgálat eredménye egy tízéves időszakot átfogó, forrásokkal alátámasztott haderőfejlesztési terv lett, valamint a Magyar Honvédség 14 pontos feladatrendszere, amelyben többek között a NATO 5. cikke szerinti műveletek, a befogadó nemzeti támogatás, részvétel a nemzetközi válságkezelésben és békeműveletekben, *ad hoc* alapú nemzetközi műveletekben, nemzetközi szerződések ellenőrzése, fegyverzetellenőrzés, humanitárius segítségnyújtás, légtérelőrzés szerepelt.⁵¹

⁴⁸ 61/2000. (VI. 21.) OGY határozat a Magyar Honvédség hosszú távú átalakításának irányairól. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a00h0061.OGY>; letöltés: 2018.10.03.

⁴⁹ SZENES Zoltán – SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: NATO 4.0 és Magyarország. p. 398.

⁵⁰ RONKOVICS József (szerk.): A stratégiai és a műveleti tervezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2009. p. 137.

⁵¹ SZENES Zoltán: Magyar haderő-átalakítás a NATO-tagság idején. Nemzet és Biztonság, 2009. 3. szám, pp. 33–43.

[http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/szenes_zoltan-](http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/szenes_zoltan-magyar_hader_atalakitas_a_nato_tagsag_idejen.pdf)

[magyar_hader_atalakitas_a_nato_tagsag_idejen.pdf](http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/szenes_zoltan-magyar_hader_atalakitas_a_nato_tagsag_idejen.pdf); letöltés: 2018.12.27.

SZENES Zoltán – TÁLAS Péter: Tíz éve a NATO-ban. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2009. pp. 135–136.

A felülvizsgálat nyomán ambíciószinteket határoztak meg a Magyar Honvédség számára, a NATO-igények figyelembevételével a szövetségi képességhiányokat a tagországok önként vállalt specializálódásának ösztönzésével szeretnék volna orvosolni. Magyarország tábori víztisztító, hadihíd-építő és katonai rendészeti képességeket épített ki specializációként. A 14/2004. (III. 24.) OGY határozat a Magyar Honvédség hosszú távú fejlesztésének irányairól és az átalakítás folytatásáról intézkedett.⁵² E szerint olyan haderőt kell kialakítani, amely nemzeti és nemzetközi keretek közötti alkalmazásra is megfelelő képességekkel rendelkezik, önkéntes alapú, professzionális, sokoldalú, rugalmasan és hatékonyan alkalmazható, mindösszesen 40 000 fős. A két védelmi felülvizsgálat után már több haderő-áttekintés Magyarországon nem történt.

„NATO-lábnym” Magyarországon

A NATO-csatlakozáskor nem tervezték azt, hogy Magyarország is otthont ad NATO katonai szervezeteknek. Napjainkra kiemelkedően fontossá váltak ezek a katonai szervezetek, az úgynevezett NATO-lábnymok. Elsőként, 2008-ban a többnemzeti NATO Katona-egészségügyi Kiválósági Központ (NATO Centre of Excellence for Military Medicine, MILMED COE) kezdte meg működését Budapesten, amely a Szövetség katona-egészségügyi tudásközpontja és kiképző helye.⁵³ A kiválósági központ a szövetségi egészségügyi biztosítást támogatja a missziós tapasztalatok feldolgozásával, doktrínák írásával, képességfejlesztéssel, szövetségi egészségügyi programokkal, tesztelési és validálási feladatokkal.⁵⁴ Ma tíz ország képviselői vesznek részt a központ munkájában, de hazai egyetemek és intézmények is közreműködnek a kiképzésben és a kutatásokban.

A második NATO-szervezet, a Nehéz Légiszállító Ezred (Heavy Airlift Wing, HAW) megalakítása szintén 2008-ban kezdődött a pápai repülőtéren. A stratégiai légi szállítási képesség⁵⁵ a NATO úgynevezett okos védelem koncepció szellemében jött létre, amely a közös fejlesztést, beszerzést, működtetést és fenntartást szorgalmazta. A pápai repülőtéren települt többnemzeti repülőezred három C-17 típusú szállítógépet a 12 ország (tíz NATO- és két partnerország) vásárolta és üzemelteti. A Nehéz Légiszállító Ezred nagytávolságú szállítási feladatokat hajt végre nemzeti igények és szövetségi feladatok alapján. Az ezred elsősorban a szövetségi missziós feladatokat támogatja (Afganisztán, Irak stb.), de részt vállal humanitárius feladatok (pl. Haiti) ellátásában is. A stratégiai légi szállítási képesség kialakításának mérőföldköveit a 2. táblázat szemlélteti.

⁵² 14/2004. (III. 24.) OGY határozat a Magyar Honvédség hosszú távú fejlesztésének irányairól. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A04H0014.OGY>; letöltés: 2018.08.18.

⁵³ NATO Centre of Excellence for Military Medicine. <https://www.coemed.org>; letöltés: 2018.12.31.
SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: A NATO kiválósági központjai. Új Honvédségi Szemle, 61. évfolyam, 2007. 11. szám. pp. 13–21.

NATO Centres of Excellence. <http://www.natolibguides.info/coe>; letöltés: 2018.12.31.

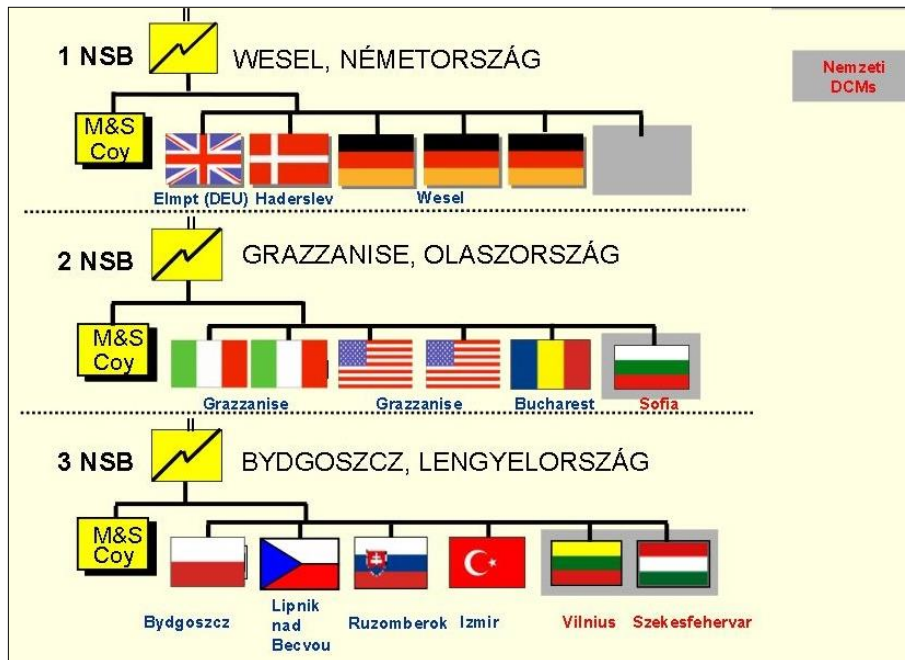
⁵⁴ KOPCSÓ István: A NATO Katona-egészségügyi Kiválósági központ kialakítása, működési rendje. Honvédségi Szemle, 62. évfolyam, 2008/2. szám. pp. 23–31.

⁵⁵ A SAC hivatalos honlapja. <https://www.sacprogram.org/en/Pages/default.aspx>; letöltés: 2019.03.12.

Dátum	Esemény
2006. szeptember 12.	A NATO stratégiai légi szállítási képesség szándéknyilatkozatának az aláírása.
2008. szeptember 23.	Tíz NATO- és két békepartner ország létrehozta a stratégiai légi szállítási képességet a SAC Egyetértési Nyilatkozat aláírásával.
2009. július 14.	A Nehéz Légiszállító Ezredhez megérkezett az első C-17 típusú repülőgép.
2009. július 27.	Megnyitóünnepség – a HAW stratégiai légi szállítási képesség megkezdte a működését Pápa Bázisrepülőtéren.
2009. augusztus 13.	A HAW első műveleti légi szállítási küldetése. Ramstein Légibázisról Priština Nemzetközi Repülőtérré szállítottak utasokat.
2009. szeptember 21.	Megérkezett a második C-17-es repülőgép.
2009. szeptember 27–28.	A HAW első küldetése az ISAF támogatása érdekében. Szállítmány eljuttatása Karlsborg Légibázisról (Svédország) Mazar-e Sharifba (Afganisztán).
2009. október 12.	Megérkezett a harmadik SAC C-17 repülőgép.
2009. decembere	A HAW első küldetése az iraki NTM-I támogatása érdekében.
2010. január–február	A HAW humanitárius segítségnyújtási küldetést hajtott végre Haitin.
2011. március 21.	A HAW első küldetése a NATO líbiai művelete támogatása érdekében RAF Lakenheath-ból (Egyesült Királyság), az olaszországi Aviano Légibázisra.
2012. november 14.	A HAW elérte a teljes művelet képességet.
2013. március	A HAW első küldetését hajtotta végre az ECOWAS Mali műveletének támogatása érdekében.
2013. július 1.	Anders Fogh Rasmussen NATO-főtitkár Pápa Légibázis látogatása során részt vett az új, önálló hangárkomplexum építési munkálatai megkezdésének megnyitó ünnepségén.
2014. január 29.	Infrastrukturális fejlesztés – a SAC Interim Cargo Facility átadása.
2014. május	A HAW első misszióját hajtotta végre az EUFOR RCA európai uniós katonai műveleteinek támogatására a Közép-afrikai Köztársaságban.
2016. november 17.	A C-17-es hangár megnyitó ünnepsége Pápa Bázisrepülőtéren.
2017. augusztus	A SAC C-17-es szimulátort kapott.
2018. május 5.	A stratégiai légi szállítási képesség elérte a 25 000 repült órát.

2. táblázat. Mérőkövetek a stratégiai légi szállítási képesség kialakításában

A harmadik NATO-elemként hazánkban egy telepíthető híradó- és informatikai század jött létre 2012-ben Székesfehérváron. A magyar híradóalegység/DCM-század állománya teljesen magyar, mégis a szövetségi csapatstruktúrába tartozik, a NATO Híradó- és Informatikai Csoport (NATO CIS Group) része, a lengyelországi Bydgoszczban települő többnemzeti parancsnokság 3. NATO Híradószázalójának egyik alegysége (1. ábra). A Szövetség a vezetés-irányítás, informatikai és távközlési támogatás megoldására hozta létre a NATO telepíthető híradó és informatikai szolgáltatásokat biztosító DCM-századokat. A telepíthető híradó- és informatikai század fő feladata a NATO állandó híradó és informatikai hálózat szolgáltatásainak fenntartása és kiterjesztése a hadszíntéren, illetve hadműveleti területen települt katonai vezetési pontok számára.

1. ábra. A magyar század helye a NATO Híradó- és Informatikai Parancsnokság szervezeti felépítésében⁵⁶

⁵⁶ DÓZSA László: A Magyarországra települt NATO CIS Group 3. NATO Signal Battalion Deployable CIS Module – E szervezete. PPT-előadás, Budapest, 2012.11.15.
http://www.puskashirbaje.hu/index_html_files/Dozsa_Laszlo.pdf; letöltés: 2019.03.29.
 SZENES Zoltán – SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: NATO 4.0 és Magyarország. p. 302.

A NATO Erők Integrációs Egysége (NATO Force Integration Unit, NFIU) a negyedik Magyarországon települt NATO-szervezet. Az NFIU-k alaprendeltetése a látható és kézzelfogható NATO-jelenlét, a Nagyon Magas Készenlétű Közös Reagáló Erő (VJTF) és a követő erők gyors telepíthetőségének elősegítése, valamint az együttműködés és a koordináció fejlesztése a NATO és a befogadó nemzeti parancsnokságok között. A Szövetség 2014-ben hat kisebb NATO-parancsnokság létrehozásáról döntött (Bulgária, Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Románia). Egy évvel később, 2015. október 8–9-én a NATO védelmi miniszterek elfogadják az Fokozott NATO Reagáló Erő (enhanced NATO Response Force, eNRF) katonai koncepcióját, és két új NFIU létrehozásáról döntöttek Magyarországon és Szlovákiában.⁵⁷ 2015. szeptember 19-én a NATO-főtitkár Magyarországra látogatott és megerősítette a magyar NFIU létrehozását, amelynek hivatalos megnyitása 2016 novemberében volt. A 40 fős magyar NFIU elsődleges műveleti feladata a szövetséges erők átcsoportosításának, gyors és hatékony bevetésének elősegítése, illetve a kollektív védelemmel kapcsolatos tervezés támogatása. Tevékenységében kiemelkedő helyen szerepel a NATO Magas Készenlétű Erők, majd a második lépcsőben érkező úgynevezett Követő Erők (Follow on Force, FoF) fogadásának, állomásoztatásának és továbbmozgatásának támogatása.

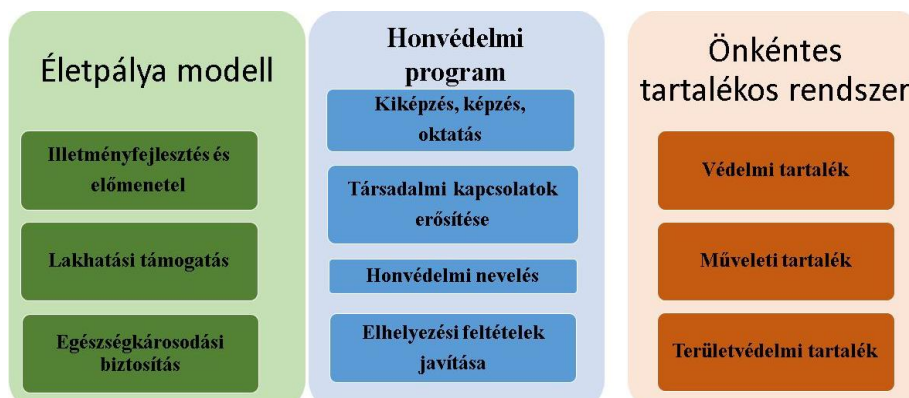
Honvédelmi és haderőfejlesztési program⁵⁸

A program elsődleges célja a 21. századi biztonsági kihívásoknak, veszélyeknek való katonai megfelelés, a társadalmi háttér megteremtése. A programnak honvédelmi és katonai ága van. A honvédelmi ága három szervezeti formában kínál szolgálati lehetőséget a haza ügye iránt elkötelezett polgárok számára: önkéntes területvédelmi tartalék, önkéntes honvédelmi előképzés és a Honvédelmi Sportszövetség. Megújítja a honvédelmi nevelés rendszerét, szorgalmazza a honvédelmi alapismeretek tantárgy oktatását a középiskolákban, megteremti a katonai ágazati szakképzés feltételeit (honvéd kadétprogram), illetve tovább növeli a honvédkollégiumok és középiskolák számát (2. ábra). A program katonai ága az MH haditechnikai és fegyverrendszerének teljes megújítását tűzi ki célul, amelynek érdekében a kormány 2024-re a GDP 2%-ára növeli a honvédelmi költségvetés nagyságát, összhangban a 2014. évi walesi csúcsértekezleten vállaltakkal.

---

⁵⁷ NATO Force Integration Units.
<http://www.jfcbs.nato.int/page5725819/nato-force-integration-units>; letöltés: 2018.12.15.
NATO Force Integration Unit Hungary Fact Sheet.

⁵⁸ <https://jfcbs.nato.int/page5725819/nato-force-integration-units/nfiu-hungary>; letöltés: 2018.12.15.
A Zrínyi 2026 Program fő irányait és prioritásait a 1298/2017. (VI. 2.) kormányhatározat hagyta jóvá. Az iránymutatás alapján a honvédelmi tárca kidolgozta a Zrínyi 2026 mindkét ágára (honvédelem és haderőfejlesztés) vonatkozó, a 2018–2026 időszakot felölelő hosszú távú (ezen belül a 2018–2020-ra vonatkozó rövid távú) tervét. 5/2018. (II. 23.) HM utasítás a honvédelmi szervezetek 2018. évi feladatainak, valamint a 2019–2020. évi tevékenysége fő irányainak meghatározásáról.

2. ábra. A honvédelmi ág fejlesztési területei⁵⁹
(Szerkesztette: Siposné Kecskeméthy Klára)

A honvédelmi és haderőfejlesztési komplex program meghatározza a Magyar Honvédség, a haderőfejlesztés fő irányait a következő évtizedre. Célja egy korszerű eszközökkel felszerelt olyan Magyar Honvédség létrehozása, amely képes a kor biztonsági kihívásaira megfelelő válaszokat adni. A program megvalósítása végre lehetőséget ad a többször kitűzött haderőfejlesztési célok teljesítésére: elérni a NATO-haderők átlagos fejlettségét, megteremteni a nemzetközi együttműködés teljes interoperabilitását, képesnek lenni a nemzetközi béke és biztonság előmozdítása érdekében indított missziók tartósan magas színvonalú támogatására.

Összegzés

Az elmúlt évtizedek változásokkal teli eseményeket hoztak. A Varsói Szerződés egykori tagállamából a NATO megbízható tagállamává váltunk, az út az Észak-atlanti Együttműködési Tanácson, a Partnerség a Békéért Programon, a brüsszeli, a londoni, a római és a madridi csúcsertekezleteken keresztül vezetett el 1999. március 12-ig. Valami sorsszerűség van ebben a dátumban, hiszen 1990. március 12-én kezdődött meg a szovjet csapatok kivonulása Magyarországról. Kiszabadultunk a szovjet érdekszférából, önálló kül-, biztonság- és védelempolitikát alakítottunk ki. Fontos feladat volt a nemzeti haderő, a Magyar Honvédség nemzeti arculatának megteremtése, a nemzeti hagyományoknak megfelelő jelképrendszer kialakítása és a csapathagyományok újjáélesztése. Mérföldkő volt, amikor 1990. március 15-én a magyar véderő neve Magyar Honvédség lett.

Az elmúlt 30 év, benne a 20 év NATO-tagság eredménye állandó tanulási folyamat volt, amely során elsajátítottuk a Szövetséget és a nemzetközi együttműködést, ugyanakkor formáljuk és alakítjuk a Szövetségünket, magunkat mindnyájunknak, magunknak.

⁵⁹ SZENES Zoltán – SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: NATO 4.0 és Magyarország. p. 420.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 11/1993. (III. 12.) OGY határozat a Magyar Köztársaság biztonságpolitikájának alapelvei.
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=993H0011.OGY>; letöltés: 2018.08.18.
- 14/2004. (III. 24.) OGY határozat a Magyar Honvédség hosszú távú fejlesztésének irányairól.
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A04H0014.OGY>; letöltés: 2018.08.18.
- 1993. évi CX. törvény a honvédelemről.
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300110.TV>; letöltés: 2018.08.18.
- 2383/1995. (XII. 7.) Korm. határozat a Magyar Honvédség átalakításának hosszú távú programjáról és középtávú tervéről.
- 26/1997. (HK 11.) HM határozat költségvetési szerv alapításáról (ZMNE BKNYK).
- 27/1993. (IV. 23.) OGY határozat a Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről.
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=993H0027.OGY>; letöltés: 2018.08.18.
- 28/1995. (HK 16.) HM utasítás a NATO „Partnerség a békéért” programjában a Magyar Köztársaság által vállalt egyes honvédelmi feladatok tervezéséről, szervezéséről és lebonyolításáról.
- 61/2000. (VI. 21.) OGY határozat a Magyar Honvédség hosszú távú átalakításának irányairól.
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a00h0061.OGY>; letöltés: 2018.10.03.
- 75/1995. (VI. 22.) OGY határozat a Magyar Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között a jószomszédi kapcsolatokról és a baráti együttműködésről szóló szerződés megerősítéséről.
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=995H0075.OGY>; letöltés: 2018.08.18.
- 88/1995. (VII. 6.) OGY határozat a Magyar Honvédség hosszú, valamint középtávú átalakításának irányairól és létszámáról.
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=995H0088.OGY>; letöltés: 2018.03.22.
- 98/1998. (XII. 29.) OGY határozat a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről.
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?dbnum=1&docid=998H0094.OGY&mahu=1>;
letöltés: 2018.08.18.
- A NATO 1999. évi védelmi tervezési kérdőívére adandó magyar válaszról, a 2001–2006 közötti időszakra szóló NATO haderő-fejlesztési javaslatokkal kapcsolatos magyar álláspontokról, valamint a honvédelmet érintő egyes kérdésekről szóló 2183/1999. (VII. 23.) kormányhatározat.
- A SAC hivatalos honlapja.
<https://www.sacprogram.org/en/Pages/default.aspx>; letöltés: 2019.03.12.
- Atlantic Council: Madeleine Albright named head of NATO's Wise Men.
<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/madeleine-albright-named-head-of-natos-wise-men>; letöltés: 2019.03.20.

- Az 1997. november 16-i népszavazás eredményéről.
<http://portal.valasztas.hu/nep97/index.htm>; letöltés: 2018.08.18.
- Christian Science Monitor.
<http://www.csmonitor.com/1995/0928/28191.htm>; letöltés: 2019.04.01.
- DÓZSA László: A Magyarországra települt NATO CIS Group 3. NATO Signal Battalion Deployable CIS Module – E szervezete. PPT előadás, Budapest, 2012.11.15.
http://www.puskashirbaje.hu/index_html_files/Dozsa_Laszlo.pdf; letöltés: 2019.03.29.
- ENDRESZ Ernő: A Magyar Köztársaság megújuló védelempolitikája a rendszerváltás után. In: Deák Péter (szerk.): Biztonságpolitikai kézikönyv. Osiris Kiadó, Budapest, 2007.
- FELKAI Anna (edit.): 15 years in NATO.
MoD Zrínyi Non-profit Co. – Zrínyi Publishing House, Budapest, 2015.
- GAZDAG Ferenc (szerk.): A magyar külpolitika 1989–2014.
Nemzeti Közzolgálati Egyetem Nemzetközi Intézet, Budapest, 2014.
- GAZDAG Ferenc–REMEK Éva: A biztonsági tanulmányok alapjai.
Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018.
- ISASZEGI János – RAVASZ István: A magyar haderő 1990-től napjainkig,
In: Hermann Róbert (szerk.): Kis magyar hadtörténet.
Zrínyi Kiadó, Budapest, 2018. pp. 227–289.
- Jelentés a katonai védelmi beruházások ellenőrzéséről.
Állami Számvevőszék, 2003. szeptember. p. 23.
<https://www.asz.hu/storage/files/files/%C3%96sszes%20jelent%C3%A9s/2003/0333j000.pdf?ctid=756>; letöltés: 2018.08.18.
- Joó Rudolf (szerk.): A NATO-tag Magyarország – Hungary: A Member of NATO.
Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma, Budapest, 1999.
- KAMP, Karl-Heinz: The way to NATO's new Strategic Concept.
NATO Defence College, Research Paper, No. 46. June 2009.
- KOPCSÓ István: A NATO Katona-egészségügyi Kiválósági központ kialakítása, működési rendje. Honvédségi Szemle, 62. évfolyam, 2008/2. szám. pp. 23–31.
- Kosovo Force.
<https://jfcnaples.nato.int/kfor>; letöltés: 2019.03.20.
- Monograph on „The evolution of NATO political consultation 1949–1962”.
<https://www.nato.int/archives/docu/d630502e.htm>; letöltés: 2019.03.20.
- NATO Centre of Excellence for Military Medicine.
<https://www.coemed.org>; letöltés: 2018.12.31.
- NATO Centres of Excellence.
<http://www.natolibguides.info/coe>; letöltés: 2018.12.31.
- NATO Force Integration Unit Hungary Fact Sheet.
<https://jfcbs.nato.int/page5725819/nato-force-integration-units/nfiu-hungary>;
letöltés: 2018.12.15.

- NATO Force Integration Units.
<http://www.jfcb.nato.int/page5725819/nato-force-integration-units>; letöltés: 2018.12.15.
- NATO Mission Iraq.
<https://jfcnaples.nato.int/nmi>; letöltés: 2019.03.20.
- Nyilatkozat az Észak-atlanti Tanács ülésén résztvevő államok és kormányfők csúcsértekezletéről. Róma, 1991. november 7–8.
In: DEMETER György (szerk.): A változó NATO. Dokumentumok 1989–1994. Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet, Budapest, 1994.
- Operation Sea Guardian.
<https://mc.nato.int/missions/operation-sea-guardian.aspx>; letöltés: 2019.03.20.
- Report of the Committee of Three on Non-Military Cooperation in NATO.
http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17481.htm; letöltés: 2019.03.20.
- RONKOVICS József (szerk.): A stratégiai és a műveleti tervezés.
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2009. p. 137.
- SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: A NATO kiválósági központjai.
Új Honvédségi Szemle, 61. évfolyam, 2007/11. szám. pp. 13–21.
- SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: A NATO Törzstiszti Katonai Terminológiai Tanfolyamáról. Új Honvédségi Szemle, LXI. évfolyam, 2007/5. szám. pp. 79–88.
- SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: Kihívások, értékek és érdekek.
A partnerség kérdései a NATO Varsói Csúcstalálkozóján.
Hadtudomány online, 2016. XXVI. évfolyam, E-szám. pp. 203–215.
<http://real.mtak.hu/44943/1/kecskemeti2.pdf>; letöltés: 2018.12.15.
- SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: NATO-csúcstalálkozó az elrettenítés és a védelem jegyében (Varsó, 2016. július 8–9.).
Hadtudomány, 2017. XXVII. évfolyam, 1–2. szám. pp. 114–126.
http://mhht.eu/hadtudomany/2017/2017_1-2/index.php; letöltés: 2018.12.15.
- SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: Partnerség a békéért – 20 év tapasztalatai.
In: Kiss Petra – Zsolt Melinda (szerk.): NATO Partnerség 2014.
A szövetségi partnerségi programok múltja, jelene és jövője.
Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Budapest, 2014. pp. 21–52.
- Speech by Dr. Janos Martonyi, Minister of Foreign Affairs of the Republic of Hungary, At the Deposition of the Protocol to the North Atlantic Treaty on the Accession of Hungary, March 12, 1999.
<https://www.nato.int/docu/speech/1999/s990312c.htm>; letöltés: 2019.03.31.
- Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization Adopted by Heads of State and Government at the NATO Summit in Lisbon November 19-20, 2010.
- SZENES Zoltán – SIPOSNÉ KECSKEMÉTHY Klára: NATO 4.0 és Magyarország.
Zrínyi Kiadó, Budapest, 2019.
- SZENES Zoltán – TÁLAS Péter: Tíz éve a NATO-ban.
Zrínyi Kiadó, Budapest, 2009.

- SZENES Zoltán: A NATO-csatlakozás katonai feladatai.
In: Glatz Ferenc (szerk.): A NATO és a magyar politika – Magyarország az ezredfordulón.
MTA Történettudományi Intézet, Budapest, 1999.
- SZENES Zoltán: Magyar haderő-átalakítás a NATO-tagság idején.
Nemzet és Biztonság, 2009. 3. szám, pp. 33–43.
http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/szenes_zoltan-magyar_haderu_atalakitas_a_nato_tagsag_idejen.pdf; letöltés: 2018.12.27.
- Szerződés a Magyar Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között a jószomszédi kapcsolatokról és a baráti együttműködésről.
<http://epa.oszk.hu/02100/02169/00005/m960411.html>; letöltés: 2018.08.18.
- Szerződés a Magyar Köztársaság és Románia között a megértésről, az együttműködésről és a jószomszedságról. Magyar Kisebbség, II. évfolyam – 1996. 4. (6.) szám – Alapszerződések.
<http://www.jakabffy.ro/magyarkisebbsseg/index.php?action=lsz&lapid=5>;
letöltés: 2018.08.18.
- SZŰCS László: NATO-csatlakozás: ahogy ők látták...
Konferencia a Magyar Atlanti Tanács szervezésében.
<https://honvedelem.hu/cikk/14127/nato-csatlakozas-ahogy-ok-lattak>;
letöltés: 2019.03.31.
- URBÁN Lajos – ENDRESZ Ernő: A Magyar Köztársaság NATO-hoz történő csatlakozásának lehetőségei.
In: NATO-orientáció és katonai felsőoktatás (az 1996. április 10–11-i felkészítés anyaga). A Honvéd Vezérkar Euro-atlanti Integrációs Munkacsoportja és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem kiadványa, Budapest, 1996.
- VARGA Gergely: Stratégiai koncepciók a kezdetektől Lisszabonig.
Nemzet és Biztonság, 2010. november. pp. 16–25.
http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/varga_gergely-strategiai_koncepcio_k_a_kezdetektol_lisszabonig.pdf; letöltés: 2018.11.17.
- VÉGH Ferenc: A Magyar Honvédség a felkészüléstől a teljes interoperabilitásig.
In: Joó Rudolf (szerk.): A NATO-tag Magyarország – Hungary: A Member of NATO.
Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma, Budapest, 1999. pp. 39–46.
- VÉGH Ferenc: Magyar Honvédség 1991–2017.
In: HORVÁTH Miklós (szerk.): Magyarország hadtörténete IV. 1919-től napjainkig.
Zrínyi Kiadó, Budapest, 2018.
- VÉGH Ferenc: Vég(h)elszámolás. A korszakváltás katonája.
Zrínyi Kiadó, Budapest, 2014.
- Zrínyi 2026, Honvédelmi és haderőfejlesztési program.
HM Zrínyi Nonprofit Kft., Budapest, 2018.

DR. BOTZ LÁSZLÓ NY. ALTÁBORNAGY

**MAGYARORSZÁG NATO-VAL TÖRTÉNŐ
KAPCSOLATFELVÉTELÉNEK
KEZDETI LÉPÉSEI,
AZ MK KATONAI FELDERÍTŐ HIVATAL
SZAKMAI KAPCSOLATAINAK
MEGALAPOZÁSA**

Tisztelt Konferencia!

Megköszönöm a szervezőknek, hogy jelen konferencia illusztris előadói közé személyemet is beválogatták, és lehetőséget kaptam személyes élményeimet is elmondani a kapcsolatfelvétel, illetve a hírszerző szakmai együttműködés megalapozása időszakáról.

Fontosnak tartom az előzmények bemutatását néhány évvel korábról kezdeni, amikor 1985 és 1990 között Olaszországban szolgáltam mint katonai és légügyi attasé. Vagyis a folyamat indulásának bemutatását még a Varsói Szerződés és a NATO igen komoly szembenállása időszakával kezdem, amikor a hazai mellett egyértelműen meghatározott VSZ (és hangsúllyal szovjet) hírszerzési igényeknek és feladatoknak kellett megfelelni. Az időszak első felére még a VSZ-tagországok katonai attaséi közötti együttműködés, a változó mélységű és hatékonyságú szakmai konzultációk gyakorisága volt jellemző. Az évtized végére viszont már a változó világ, az országok egymáshoz való viszonyának lassú módosulása volt jellemző.

Ez az öt év már csak azért is érdekes volt számomra, mivel saját élményeimen keresztül mutatta meg nekem, hogy mennyire változik a világ és mennyire változik az országok egymással való kapcsolatrendszere. 1988–1989 volt az időszak, amikor már itthon is meglehetősen komoly változások történtek, s ezek a változások – ha lassabban is, de – külföldön is visszatükröződtek. És ezt az ember katonadiplomataként külföldön a saját bőrén is érezte. Az egészet tetézte, hogy amikor 1990 nyarán készülődtem hazafelé, már érződött: más hangvételi beszélgetések kezdődtek Magyarország és az európai országok között. A nyugati kollégák közvetlenebbek lettek, az addigi udvarias, ám hűvös kapcsolatokat felváltották az együttműködésre való készség jelei, vagy legalábbis annak igénye, kezdeti megnyilvánulásai. És nemcsak hazánk, hanem a NATO részéről is. Ugyancsak érezhető volt a viszony átalakulása, szinte „barátivá” fordulása a fogadó ország hivatalos képviselői részéről is.

A kapcsolatok változásának legvilágosabb mutatója volt, hogy olaszországi külszolgálatom befejezését követően, az 1990. augusztusi hazatérésem után, még az év decemberében abban a megtiszteltetésben volt részem, hogy Kovács János vezérőrnagy, az akkori MH KFH hivatalvezetője és Mag Pál ezredes operatív igazgató társaságában már részt vehettem a kapcsolatfelvételtől és együttműködés

kérdéseiről folytatott tárgyalásokon Rómában, az olasz katonai hírszerzés akkori vezetőjével, Fulvio Martini tengernaggyal.

Szakmai életemben jelentős módosulás következett 1991-ben, hiszen alig egy évvel hazatérésem után addigi munkahelyemről, a Felderítő Hivatalból bekerültem az akkor Für Lajos által irányított Honvédelmi Minisztériumba. Nemzetközi főosztályvezetőként az volt a feladatom, hogy törekedjek újraépíteni, újrászervezni a nemzetközi kapcsolatokat. A munka rendkívül összetett volt, hiszen egyrészt a környező országokkal kellett újfajta kapcsolatokat kiépíteni, másrészt pedig a nyugati államokkal kellett az addigihoz képest sokkal aktívabb és teljesen más jellegű kapcsolatokat létrehozni.

Az 1991–92-es években a Honvédelmi Minisztérium biztonságpolitikai és nemzetközi főosztályának vezetőjeként közvetlen közelből tapasztaltam meg a rendszerváltó magyar politikai vezetés törekvéseit a nemzetközi kapcsolatok újraépítésében, az ország és a katonai szféra elfogadtatásában, a kialakult balkáni válság enyhítését, kezelését, megoldását célzó nemzetközi összefogásban való részvételben.

Magyarország biztonságpolitikai gondolkodásában egyértelművé vált, hogy az ország regionális központi fekvése, természeti és gazdasági adottságai, szűkös energia- és nyersanyagkészletei, földrajzi kiterjedése, a lakosság lélekszáma, „minősége”, szerény védelmi potenciálja és katonai képessége mind a nyitottságot, a gazdasági, politikai és védelmi ráutaltságot támasztják alá. Ezek alapján nem létezhet olyan reális gazdasági, politikai vagy biztonságpolitikai, illetve védelmi koncepció, amelyet Magyarország csupán önjerejére támaszkodva, az euroatlanti közösségtől függetlenül lenne képes megvalósítani.

Az ország szuverenitása a mai globalizálódó világban és az objektíve adott kölcsönös függőségei viszonyok közepette csak mások segítségével, a regionális és a globális nemzetközi együttműködésbe történő bekapcsolódás révén óvható meg, ami a szubregionális, regionális vagy más nemzetközi együttműködési formához, intézményhez történő csatlakozás formájában a közös normák elfogadását, követését jelenti, ez pedig az ország önállósága, szuverenitása egyes elemeinek feladásával jár. Magyarország ezt az önkorlátozást a NATO-hoz, majd az EU-hoz történt csatlakozásával már meg is tette, mivel az ország területi integritása, biztonságának megóvása csak e keretekben képzelhető el.

A felismerés alapján Magyarország a 20. század utolsó évtizedét még a VSZ tagjaként kezdte meg, de már 1990-ben hivatalosan is felvette a kapcsolatot a NATO-val, amikor 1990. június 27-én Jeszenszky Géza akkori külügyminiszter személyében először látogatott magyar kormánytag a NATO brüsszeli központjába. Ezek után felgyorsultak az események. Bár a VSZ egészen 1991 júliusáig fennállt, Magyarország a rendszerváltás után egyre aktívabb szereplője lett a Nyugat-Európával és a NATO-val folytatott dialógusnak, kölcsönös látogatások következtek. Ez azt is mutatta, hogy az egykori nyugati blokk országai külön-külön és együttesen is – érzékelve a rendszerváltó államok igényeit és céljait – nyitottak voltak a közeledésre.

Markáns változásoknak lehettünk szemtanúi, hiszen az egykori ellenségek már az együttműködés útját keresték. A Szövetség 1990-ben társult tagságot ajánlott Magyarországnak a NATO Parlamentben. Érezhető volt, hogy nem csupán Magyarország és a szocialista blokk további országai érezték légüres térben magukat és keresték a kiutat, a partnereket, de a nyugati országok is nyitottak voltak a közeledésre. A korábban szemben álló felek – az adott időszakban jelentkező új kihívások elleni közös fellépés érdekében – az együttműködést keresték. A Balkánon kialakult és érezhetővé vált feszültség értékelése alapján egyértelművé vált, hogy ezt a problémát egy ország sem lesz képes egyedül megoldani. Így a NATO is a jövőbeni szövetségeseiket, együttműködni kész partnereket kereste. 1991 decemberében megalakult az Észak-atlanti Együttműködés Tanácsa, amelyet a NATO a volt ellenfelekkel való kapcsolat alakításának és a biztonságpolitikai kérdésekről szóló rendszeres konzultációk fórumaként hozott létre, amelyhez Magyarországon kívül – „alapító tagként” – csatlakoztak a volt szocialista országok, beleértve a Szovjetunió utódállamait is.

1991-től nemcsak nyugat-európai irányban élénkültek fel a kapcsolatok, de a visegrádi államok (Lengyelország, Magyarország, Csehország és Szlovákia – 1993-ig Csehszlovákia) is intenzívebb együttműködésre törekedtek. A tárgyalásokon felmerültek közös gyakorlatok és a NATO-csatlakozás esélyei is. Ezen kívül jelentős szerepet kapott Magyarország közeledése az Európai Gazdasági Közösséghez (később az Európai Unióhoz), a Nyugat-európai Unióhoz, valamint egyre aktívabb részvétele az ENSZ békefenntartó tevékenységében.

A NATO Tanács 1992-ben kijelölte azon követségeket, amelyek összekötő szerepet tölthetnek be a Szövetség és a csatlakozott országok között. A politikai kapcsolatok létesítése és fejlesztése igényének formális megjelenése mellett megkezdődött a közeledés katonai téren is. Rendszeres vezetői találkozókra került sor, és Magyarország szívesen fogadta a NATO és tagállamai által felajánlott katonai képzési-továbbképzési lehetőségeket.

Ezzel párhuzamosan a Magyar Honvédség átalakítása is megkezdődött. Mindenekelőtt nagyarányú létszámcsökkentést hajtottak végre és megkezdődött a haderő és a katonákat érintő jogszabályi háttér rendezése, a civil kontroll megvalósítása. Természetesen itt kell megemlítenünk a Magyarország által aláírt haderő-csökkentési megállapodást (CFE Szerződés) is.

Az adott időszakban kibontakozó balkáni válság ugyancsak jelentős hatást gyakorolt mind a Szövetségre, mind pedig a magyar biztonság- és védelempolitika megfogalmazására, alakítására. Jelentős lépés volt, amikor a Bosznia feletti repülési tilalom betartása érdekében a Szövetség kérte, és Magyarország 1992-ben engedélyezte AWACS-repülőgépeinek légtérhasználatát. A magyar országgyűlés 1993-ban elfogadta a Magyar Köztársaság biztonságpolitikai és védelempolitikai alapelveit, amelyben jelentős hangsúlyt kapott a NATO-hoz való közeledésünk. Ezzel egy időben döntés született az Atlanti Összekötő Hivatal felállításáról a brüsszeli bilaterális nagykövetség keretein belül.

Tekintettel arra, hogy a NATO-val hivatalos katonai kapcsolata Magyarországnak még nem volt, Für Lajos miniszter úr javaslatára Göncz Árpád köztársasági elnök rendkívüli követ, meghatalmazott miniszter diplomáciai rangot adományozott részemre, s Jeszenszky Géza külügyminiszter kinevezett Brüsszelbe azzal a feladattal, hogy a belgiumi magyar nagykövetségen – Granasztói György nagykövet mellett – a létrehozott Atlanti Összekötő Hivatal katonapolitikai részlegeként (egy személyben) készítsem elő a NATO-val tervezett katonai kapcsolatainkat, tanulmányozzam a szervezet működését, tájékozódjak a csatlakozásunkhoz kapcsolódó szövetségi követelményekről, igényekről, vagyis hozzam létre azt az alapot, amire a későbbiekben építeni lehetett.

A kihelyezésem **1993. március 1-jével** történt. A Hivatal katonapolitikai részlegének feladata a NATO katonai szerveivel való kapcsolattartás volt. Az adott időszakban és lehetőségek közepe a részleg – amely 1994. április 1-jével, a Partnerség a Békéért kezdeményezéshez történt csatlakozásunkat követően két fővel bővült (Ugrai Iván alezredes Brüsszelben, Szalai István ezredes Monsban segítette a munkámat) – jelentős munkát végzett hazánk és a NATO közötti információcsere lehetőségeinek a feltárása területén, az elvárások és a követelmények megismerésében, az azoknak történő megfelelés érdekében végzendő feladatok azonosításában. A biztosított lehetőségek keretében részt vehettünk a szervezet különböző bizottságainak megbeszélésein, kihasználhattuk a személyes kapcsolatokból adódó informálódási formákat, tanulhattuk a NATO-t.

Ezt a tevékenységet később – vezérkarifőnök-helyettesi és hivatalvezetői kinevezésemet megelőző parlamenti meghallgatáson – egy képviselő „milyen hírszerző tevékenységet végzett az elmúlt két évben Brüsszelben?” kérdéssel próbálta kedvezőtlen színben feltüntetni.

Kétéves munkámat ugyanakkor én is aktív hírszerző tevékenységként tudom jellemezni, aminek célja a csatlakozási követelményeknek való megfeleléssel kapcsolatos, hazai politikai és katonai döntések meghozatalának előkészítése, megalapozása, támogatása volt. A tevékenység elismeréseként 1994. augusztus 20-án dandártábornokká nevezték ki.

Természetesen nem volt egyszerű a feladat, hiszen a NATO ebben az időben még bizonyos fenntartással kezelt bennünket. Így nekünk civil diplomataként – mivel katonaként akkoriban nem lehettünk akkreditálva a Szövetségnél – az volt a feladatunk, hogy részt vegyünk a különböző NATO-bizottságok munkájában, s tanulmányozzuk a szabály- és követelményrendszereket, értsük meg ezeket a szabályzókat, amelyeknek a későbbiekben nekünk is meg kell majd felelnünk. Szerencsére sikerült megoldanunk a feladatot, ebben az is segített, hogy egy nagyon jó csapat jött össze akkor Brüsszelben. Közvetlen kollégám – a politikai részleg vezetője – Simonyi András volt, aki később a NATO-ban, majd az Egyesült Államokban kiemelkedő eredményességgel képviselte hazánkat nagykövetként.

A munka rendkívül érdekes, ugyanakkor végtelenül nehéz is volt. Feltételezésünk szerint itthon szükség volt minden információra, tudni, hogyan ítélt meg bennünket a NATO, s ennek ismeretében milyen úton induljunk az átalakításokkal, milyen véleménnyel vannak rólunk a Szövetségben. Ugyanakkor a kezdeti időszakban a bizonytalanságot, az útkeresés nehézségeit az is jellemezte, hogy hosszú hónapokon keresztül nem kaptam konkrét feladatot, kérdést, reagálást a hazaküldött információkra. Időbe telt a hazai szervezetet is kialakítani, képessé tenni a beérkező információk fogadására, feldolgozására, a vezetés tájékoztatási igényeinek megfelelő képesség kialakítására.

Jelentős mérföldkönek volt tekinthető a NATO 1994. januári brüsszeli csúcstalálkozója, ahol a Szövetség megfogalmazta, elfogadta és beindította a NATO és az együttműködő országok közötti kapcsolatok átalakítását célzó békepartnerségi programot. Ez a partnerség tovább segítette Magyarország közeledését a NATO-hoz.

A program keretében a NATO segítséget ígért és adott az együttműködő országoknak, és lehetőséget teremtett a béketámogató feladatokban történő részvételre. A Magyar Honvédséggel való közvetlen kapcsolat erősítését nagyban segítette néhai Szalai István vezérőrnagy (akkor még ezredes) kihelyezése az Atlanti Összekötő Hivatal katonapolitikai részlegének tisztjeként Monsba, a Szövetséges Haderők Európai Főparancsnokságához összekötőnek. Munkáját a SHAPE égisze alatt létrehozott partnerségi koordinációs sejt tagjaként végezte. A PfP-ben kapott lehetőségek, a közös kiképzések, gyakorlatok nagyban segítették közeledésünket az elvárt követelményekhez.

Miközben 1995-től a balkáni események központi szerepet kaptak a NATO-ban, és földrajzi közelségénél fogva Magyarország jelentős szereplővé vált, 1995. március 1-jétől brüsszeli feladataimat Hatvani Károly ezredes vette át, én pedig az MK Katonai Felderítő Hivatal vezetőjeként folytattam munkámat.

Ebben a pozíciómban már – katonai nyelven fogalmazva – „első vonalból” tapasztaltam meg, hogy mit is jelent a NATO-val való együttműködés. Egyébként ekkor már tagjai voltunk a PfP-nek, vagyis a békepartnerségi szervezetnek. Ez azt jelentette, hogy részt vettünk különféle gyakorlatokon és képzéseken is. Paradox módon a balkáni válság elmélyülése egyre inkább ráirányította a figyelmet arra, hogy mit kell tennünk, így segített a konkrét együttműködésben a NATO és Magyarország között.

A Szövetség felismerte, hogy mi magyarok, akik már több mint ezer évet eltöltöttünk ebben a térségben, jobban ismerjük a helybeli viszonyokat, a lakosság mentalitását. Gyakran kikérték a véleményünket a délszláv háború ideje alatt. Ez alatt az időszak alatt nekünk is meg kellett tanulni, hogyan kell és miként lehet együttműködni a NATO-val, s rájöttünk arra is, hogy az észak-atlanti szövetségnek is szüksége van arra a tudásra, amit a magyarországi szakemberek tudnak biztosítani. Később már megfigyelőként részt vehettünk a NATO hírszerzéssel foglalkozó bizottságainak ülésein. És sokat tudtunk tenni a délszláv válság kezelése területén. Úgy gondolom – bár lehet, hogy ez egy kicsit túlzás – ez is hozzájárult ahhoz, hogy a NATO elfogadta jelentkezésünket és teljes jogú tagja lettünk a szövetségnek.

Ebben az időszakban nem csupán ismereteink átadásával, de a Szövetség konkrét tevékenységének támogatásában is jelentős részt vállalt Magyarország. Gondolok itt az IFOR-, majd az SFOR-erők átvonulásának támogatására, biztosítására a befogadó nemzeti támogatás feladatrendszer keretében, illetve a magyar légtér biztosítására a NATO-feladatokhoz. Műszaki kontingensünk részvétele a műveletekben ugyancsak a magyar támogatás kiváló példája volt.

A biztonság újraértelmezésének rendszerváltozást követő első időszakában nagy jelentőséggel bírt a nemzetbiztonsági szolgálatok átalakulását is demonstráló törvény (1995. évi CXXV. törvény) megalkotása, amely törvényes rendbe foglalta a nemzetbiztonsági munka végzését, ugyanakkor „megosztotta” – különválasztva a katonai és a polgári szolgálatokat – a nemzet biztonságát védeni hivatott szervezetek irányítását. A törvény hatályba lépését követő időszakban jelentkezett társadalmi, illetve a tevékenység hatékonysága növelését célzó szakmai igények és szükségszerűség alapján mind kormányzati, mind pártpolitikai síkon többször hangot kapott a magyar nemzetbiztonsági szolgálatok átalakításának kérdése, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok szervezeti, strukturális, irányítási és vezetési rendszerét a megváltozott körülményekhez és az ezekből következő nemzetbiztonsági kihívásokhoz igazítsák annak érdekében, hogy növekedjen a tevékenység hatékonysága, koordinációja, a hazai és a nemzetközi együttműködés.

Az 1995. évi, Nemzetbiztonsági Szolgálatokról szóló CXXV. törvény elfogadása új szervezeti formában, az MK Katonai Felderítő Hivatalaként jelölte meg helyünket, szerepünket és feladatainkat.

Már az 1980-as évek végén, a 90-es évek elején bekövetkezett változások újragondolásra készítették a magyar hírszerzést is, a korábban „ellenségként” titulált országok barátok, együttműködő partnerek lettek, ennek megfelelően a hírszerzés irányát is meg kellett változtatni. Nehezítette a helyzetet a délszláv válság kialakulása, mert arra vonatkozóan állandó hírigény jelentkezett a vezetés részéről. Az állományt nem kis feladat elé állította a hírszerzés/felderítés irányának az átalakítása, mert mind gondolkodásunkban, mind nyelvi felkészültségünkben jelentős változtatásokat kellett bevezetni, az állomány azonban mindezen igényekre gyorsan és pozitívan reagált.

Mind a hazai, mind a nemzetközi biztonságpolitikai tényezők – alapvetően a NATO – részéről fokozott igény jelentkezett a kialakult konfliktus megítéléséhez, kezelési lehetőségéhez, a beavatkozás módjának helyes megválasztásához szükséges információkra. Jellemző adatok mutatják, hogyan igyekezett az általam vezetett Hivatal az igényeket kezelni: 1995-ben 15 találkozózt szerveztünk és bonyolítottunk le a szomszédos országok katonai hírszerző szervezetei vezetőivel, képviselőivel, kilenc esetben a helyzetről érdeklődő NATO-országok hírszerző szervezeteinek vezetőivel, illetve további három ország képviselőivel.

1996. január 29-én hivatalosan is bejelentésre került Magyarország NATO-hoz történő csatlakozási szándéka. Ez a mozzanat még nagyobb hangsúlyt adott szolgálatunk tevékenységének, tovább nőtt mind a hazai, mind a szövetségi információs igény, jelentős figyelem kísérte tevékenységünket. A magyar Országgyűlés illetékes bizottságai részéről is érezhetővé vált a figyelem növekedése, amit az objektumban tartott tájékoztatók, valamint a Parlamentben tett jelentéseink gyakorisága is jellemzett.

A térségben kialakult konfliktus iránti érzékenységet mutatják a következő évek számadatai is: 1996-ban 14 találkozó a NATO-országok, 13 találkozó a szomszédos országok és négy egyéb országok képviselőivel. 1997-ben az adatok 14, nyolc és hét, 1998-ban 21, hét és hét, 1999-ben pedig 16, 12 és hét.

1998-ban kaptunk először hivatalos meghívást a NATO Hírszerző Testület tanácskozására, Brüsszelbe, ahol az időközben kialakított személyes, kétoldalú kapcsolatok következtében egyenrangú partnerként vehettünk részt. Már megfigyelőként lehettünk jelen a NATO hírszerzéssel foglalkozó bizottságának ülésein, és véleményt is nyilváníthattunk a délszláv válság kezelését illetően. Értékelésünk véleményünk mindig meghallgatásra talált. Ma is meggyőződésem, hogy aktív tevékenységünkkel, az együttműködésben mutatott hasznosságunkkal jelentősen hozzájárultunk ahhoz, hogy 1999-ben a Szövetség teljes jogú tagja lehettünk.

Az adott biztonságpolitikai helyzetben a NATO-országok igen jelentős erkölcsi és anyagi/technikai támogatást nyújtottak hivatalunknak. A konzultációk, tapasztalatcserék mellett ötletekkel, tanácsokkal és konkrét technikai megoldásokkal segítettek képességeink bővítését, összeköttetést biztosítottak a NATO-központ és az európai parancsnokság felé. Abban az időszakban az összeköttetésünk a NATO-val – mondhatni – megbízhatóbb és aktívabb volt, mint egyes hazai kormányzati szervekkel. Létrehoztuk a Helyzetértékelő és Jelentő Központot, amelyen keresztül biztosítható volt az események valós idejű követése és az összeköttetés a partnerekkel. Bővült a személyi kapcsolatok rendszere, a vezetői találkozók mellett lehetővé tettük az egyes szakmai területek közötti együttműködést, ami jelentősen járult hozzá tudásszintünk fejlesztéséhez.

1997. július 8-án Madridban megkezdődtek a csatlakozási tárgyalások, majd november hónapban népszavazás döntött Magyarország NATO-csatlakozásáról. A népszavazás egyértelműen mutatta a magyar lakosság véleményét azzal, hogy a résztvevők 85%-a a tagság mellett voksolt.

Az észak-atlanti közeledés, a csatlakozás előkészítése mellett fokozott figyelmet fordítottunk a szomszédos országokkal, az Észak-atlanti Együttműködés Tanácsához csatlakozott országokkal (mint pl. Finnország, Svédország, Svájc), valamint egyéb – biztonságpolitikai szempontból jelentős – országokkal (pl. Kína, Egyiptom) a kapcsolat alakítására. A NATO-n kívüli kapcsolatok területén érdekességként mondható el, hogy többszöri kezdeményezésünk ellenére Oroszország katonai hírszerzésével csak 1998-ban sikerült közvetlen kapcsolatot felvenni, ami meg is maradt ezen a szinten, a további konzultációktól, az együttműködés bármilyen formájától az orosz fél elzárkózott. Másik érdekes viszonylat a horvát volt, amely országgal más a 90-es évek elejétől próbálkoztunk a kapcsolatfelvétellel, sikertelenül. Amikor 1995-ben, az első találkozás alkalmával megkérdeztem a horvát partnert ennek okáról, azt válaszolta: „az elmúlt évek során legfontosabb feladata a horvát erők szerbek elleni fellépésének tervezése volt, nem ért rá a partnerkapcsolattal foglalkozni”. Legalább őszinte volt!

Magyarország NATO-kapcsolatát tekintve a fordulópont 1999. március 12-én következett be, amikor az Amerikai Egyesült Államok Missouri államában lévő Independence városban Martonyi János külügyminiszter átadta a ratifikációs okmányokat, ezzel Magyarország a Szövetség tagjává vált. Március 16-án a magyar miniszterelnök már elfoglalhatta helyét az Észak-atlanti Tanácsban, ezzel jogot kaptunk, hogy a Washingtoni Szerződés ötvenedik évfordulóját ünneplő áprilisi csúcstalálkozó előkészítésében már aktív, teljes jogú tagként vegyünk részt.

A csatlakozásunkat követő 12. napon megkezdődött a Szerbia elleni szövetséges légi hadművelet. Hírszerzésünk képességeit a Szövetség számos esetben vette igénybe, elsődlegesen a céladatok pontosításában. Ez utóbbi jelentős felelősséget rótt a szolgálatra, hiszen esetenként a polgári lakosság élete múlt az általunk megadott célkoordináták helyességén.

Az adott időszakban jelentős mértékben fokozódott a hírszerző együttműködés.

1999-ben 35, 2000-ben 39 vezetői és szakmai találkozót bonyolítottunk le partnereinkkel a helyzet értékelésére, az információk kölcsönös cseréjére. A Hivatal főigazgatójaként első vonalból tapasztaltam meg, mit is jelent az együttműködés a NATO-val és a tagországok hírszerző szervezeteivel. Gyakran kérték ki véleményünket, amelyeket figyelembe is vettek. Emlékezetesek maradtak a találkozók George Tenettel, az amerikai hírszerző közösség vezetőjével, a CIA igazgatójával, valamint az amerikai, a brit, a német, az olasz és a török katonai hírszerző szervezetek vezetőivel, akik közvetlenül vettek részt a balkáni helyzet értékelésében, a reagálásokban. Büszkén állapíthattuk meg, hogy magas szintű szakmai felkészültségünkkel, együttműködési készségünkkel a nemzetközi hírszerző közösség elfogadott és megbecsült tagjává váltunk.

Emlékezetesek maradnak azok a szakmai kirándulások, amikor a hazai vagy a szövetségi (alapvetően brit) igényeket kielégítendő – néhány itt ülő munkatársam társaságában – találkoztam a háborúban álló Szerbiában a szerb katonai hírszerzés vezetőivel, azzal a feladattal és céllal, hogy egyrészt meggyőződhessünk arról, hogy a határaink közvetlen közelében folyó harctevékenységek nem hazánk ellen irányulnak, másrészt megpróbáljuk befolyásolni a szerb katonai vezetést, hogy szakítson Milosevics politikájával.

Ugyancsak jelentősnek tartom a 2001. január 30–31-én Budapesten, általunk kezdeményezett – a maga nemében az első – regionális hírszerző konferenciát, ahol a brit, a német, az osztrák, a bolgár és a román partnerszervezetek vezetőivel értékeltük a balkáni helyzetet.

Magyarország NATO-csatlakozása az ország közvetlen szomszédságában folyó konfliktusban való részvétel jelentette feladatok mellett a követendő út megtalálását, a jövő megalapozását is feltételezte. Az útkeresés, a nemzeti és a szövetségi elvárásoknak megfelelő kül- és biztonságpolitika megfogalmazása a 2002. évi Nemzeti Biztonsági Stratégiában, majd annak 2005. évi átdolgozásában manifesztálódott.

Magyarország, ezen belül a Magyar Honvédség elkötelezte magát a Szövetség béketámogató műveleteiben való aktív részvételre, illetve a jelentkezett új kihívásokra megfelelő válaszadási képesség megteremtésére. A hírszerzés feladatrendszere is e döntések szellemében módosult, bővült. Fokozott jelentőséget kapott a szövetségi (ENSZ-, NATO-, EBESZ-, EU-) műveletekben részt vevő erő hírszerző támogatása.

A katonai felderítés/hírszerzés részvétele a NATO munkájában a magyar nemzeti hozzájárulás része, ami lényegesen befolyásolta hazánk szervezeten belüli megítélését is. A válságok kezeléséhez szükséges politikai döntések előkészítésében jelentős szerepe van katonai felderítő/hírszerző szervezeteknek, amit a NATO vonatkozó koncepciója is megerősített, azaz hogy a felderítés legfontosabb feladata békeidőszakban a válságok felfedése és előrejelzése. Ennek az elvárásnak megfelelően kellett megfeleltetni a szervezetet, adaptálni a hatékony együttműködés érdekében a szervezetben már érvényesülő eljárásokat, módszereket, biztosítani az irányítás központosítását, NATO-kompatibilis adatszervő, feldolgozó- és tájékoztató-rendszer kialakítását, a szükséges humán és technikai feltételek rendelkezésre állását.

A szövetségi tagság velejárója az ország biztonsági kockázatainak növekedése is – gondolok itt a terrorveszélyeztetettségre –, ami ismét új feladatként jelentkezik a hírszerzés számára. Emellett jelentős feladat az ország részéről a Washingtoni Szerződésben foglalt kötelezettségek némelyikének teljesítése, gondolok itt a védelmi költségvetés alacsony voltára, a nem megfelelő anyagi háttérből adódó humán és technikai háttér hiányosságaira.

Ha összegezni kívánám az előadásom címében foglalt időszakot, azaz a katonai hírszerzés átmenetét a Varsói Szerződés időszakából a NATO időszakába, azt mondhatnám röviden, hogy hivatásunkhoz híven hazánkhoz fűződő lojalitásunk töretlenségével, elsődlegesen hazánk érdekeit szem előtt tartva és védve igyekeztünk válaszokat keresni az adott időszak kérdéseire. Tudásunkkal – szövetségi keretek között is – hazánk biztonságának érdekében végeztük munkánkat. A NATO tagjaként, az egyenrangú partnerség szellemében mindent megtettünk a kollektív biztonság fenntartása érdekében.

PAPP GÁBOR ALEZREDES

A KNBSZ ÉS A NATO BIZTONSÁGI SZERVEINEK EGYÜTTMŰKÖDÉSE¹

A konferencia második paneljének záró előadását Papp Gábor alezredes, a KNBSZ munkatársa tartotta. Előadásában a KNBSZ és a NATO biztonsági szerveinek együttműködésébe nyerhettünk betekintést. Ha nagy vonalakban fel szeretnénk vázolni az előadás témakörét, akkor két fő irányt kell említenünk: egyrészt a békeművelési elhárítást, másrészt a közvélemény számára kevésbé publikált Szövetséges Kémelhárítási Parancsnokság (ACCI²) munkáját és a feladatkörében megjelenő terrorizmus, kémkedés, felforgató tevékenység, szabotázs és szervezett bűnözés (TESSOC³) feladatrendszerét.

A hallgatóság a bevezetőben történelmi távlatokban megismerhette a magyar katonai elhárítás és a NATO ACCI összekapcsolódását. Ezek közül néhány dátum a könnyebb elhelyezés kedvéért: 1918 – a magyar katonai elhárítás megalakulása; 1949 – a NATO megalakítása; 1951 – az ACCI jogelődjének a létrehozása; 1999 – Magyarország NATO-csatlakozása; 2004 – ACCI, szövetséges államok; 2012 – a KNBSZ megalakulása. Összességében elmondhatjuk, hogy a felderítési és az elhárítási képesség fenntartása közös érdekévé vált, illetve integrációs és együttműködési szükségesség is megjelenik az idő előrehaladtával.

Amennyiben a békeművelési elhárítást, az abban betöltött helyünket, szerepünket szeretnénk megérteni, olyan feladatokat kell megemlíteni, mint az MH békeművelési szerepvállalásában részt vevő ideiglenes katonai szervezetek nemzetbiztonsági/biztonsági védelme, a NATO vagy az EU kötelékében, illetve az egyéni beosztásokban külszolgálatot teljesítő magyar kiküldöttek és családtagjaik nemzetbiztonsági védelme, továbbá részvétel a nemzetközi szerepvállalásból és együttműködésből adódó feladatok koordinálásában és végrehajtásában stb. Ha a béketámogató műveletek felosztása (diplomáciai és nem katonai műveletek, illetve katonai műveletek) szerint tekintünk a kérdéskörre, akkor is elmondhatjuk, hogy annak valamennyi szegmensében jelen van a katonai elhárítás a maga feladatrendszerével.

¹ Papp Gábor előadásának szövege nem áll rendelkezésre, ezért az előadás főbb tartalmi elemeit Dr. Kenedli Tamás ezredes, a KNBSZ Tudományos Tanácsának titkára foglalta össze.

² ACCI: Allied Command Counterintelligence.

³ TESSOC: Terrorism, Espionage, Subversion, Sabotage, and Organized Crime.

Az előadótól megismerhettük a jelenlegi szerepvállalás földrajzilag is behatárolható műveleti területeit, szerepvállalásunk helyszíneit, a feladatrendszer elemeit. Ilyenek voltak például az objektumvédelmi és a kontingenselhárítási feladatok, vagy az együttműködés a nemzeti hírszerző elemekkel. Egyebek mellett további érdekes színtöltje volt az előadásnak a kockázati mechanizmusok rendszerének bemutatása, amikor az előadó a különféle biztosítási körökhöz viszonyítva elemezte a kockázati tényezőket, behatolási csatornákat és fenyegetettség alanya szerinti kategóriákat.

Az előadás második felében, mint ahogy korábban említésre került, előadónk a NATO ACCI feladatrendszerével és az ehhez kapcsolt témakörökkel foglalkozott, tekintettel arra, hogy a szövetségi együttműködés kötelezettsége a magyar katonai elhárításra is kiterjed. A feladatrendszer áttekintésén túlmenően képet kaphattunk arról, hogyan épül fel a fenyegetettség értékelése, ki a fenyegetettség alanya, melyek lehetnek a lehetséges behatolási csatornák, továbbá milyen kockázati tényezőkkel kell számolni egy elhárítótisztnek a munkája során.

Fontos információkat kaphattunk arról is, hogy Szövetség valójában nem integrálja szervezetébe a nemzeti katonai elhárítást, azonban „elvárja” az együttműködést, illetve szakmai minimum követelményeket támaszt vele szemben. Megismerhettük az együttműködőket, illetve azokat az együttműködési felületeket, ahol a kommunikáció folyik. Az előadás végén a szakértő betekintést engedett még a nemzetközi együttműködés főbb szereplőinek, szervezeti egységeinek kapcsolatrendszerébe, ami önmagában is imponáló háttértevékenységet feltételez.

A konferencia pillanatai

A KNBSZ és a NATO biztonsági szerveinek együttműködése

Papp Gábor alezredes

Tartalom

Bevezető

Békeműveleti elhárítás

ACCI – TESSOC értékelés

Bevezető

...felderíti és elhárítja...

- 1918 - a magyar katonai elhárítás megalakulása
- 1949 - NATO létrehozása
- 1951 - ACCI jogelőd létrehozása
- 1999 - Magyarország NATO-csatlakozása
- 2004 - ACCI – szövetséges államok
- 2012 - KNBSZ megalakulása

...integráció és együttműködési szükségszerűség.

Alaprendeltetés

Az MH békeművelési szerepvállalásában részt vevő ideiglenes katonai szervezetek nemzetbiztonsági/biztonsági védelme.

A NATO vagy az EU kötelékében, valamint az egyéni beosztásokban külszolgálatot teljesítő magyar kiküldöttek és családtagjaik nemzetbiztonsági védelme.

Részvétel a nemzetközi szerepvállalásból és együttműködésből adódó feladatok koordinálásában és végrehajtásában.

Az előljáró által meghatározott, mindezzel összefüggő egyéb feladatok végrehajtása.

Béketámogató műveletek

1) Diplomáciai és nem katonai műveletek

2) Katonai műveletek:

Béketeremtés (peace making)

Békefenntartás (peace keeping)

Békekikényszerítés (peace enforcement)

Békeépítés (peace building)

A KNBSZ CI külföldi szerepvállalása

- 1) NATO HQ – Belgium
- 2) SHAPE – Belgium
- 3) JFC Naples – Olaszország
- 4) CI COE – Lengyelország

- 5) OIR – Irak
- 6) RSM – Afganisztán
- 7) KFOR – Koszovó
- 8) EUFOR – Bosznia-Hercegovina

Feladata

- 1) A kontingens személyi biztonsági ellenőrzése és kockázatelemzése.
- 2) Az állomány felkészítésének CI-támogatása.
- 3) Objektumvédelmi és kontingenselhárítási feladatok.
- 4) Részvétel a kontingens felderítőbiztosításában.
- 5) Együttműködés a nemzeti hírszerző elemekkel.
- 6) Együttműködés a NATO elhárító szolgálatával (ACCI).
- 7) Szövetségi alárendeltségből fakadó feladatok ellátása.

A kockázati mechanizmusok rendszere

A kockázati mechanizmusok összetevői

A fenyegetettség alanya	Behatolási csatornák	Kockázati tényezők
Saját erők	Helyi alkalmazottak	Ellenérdekelt szolgálatok
Szövetséges erők	Helyi vállalkozók	Terrorszervezetek
	Biztonsági erők	Fegyveres csoportok
	Civil szervezetek (NGO)	Szervezett bűnözői körök
	Helyi lakosság	Katonai jelenlét ellenző lakosság
	Tolmácsok	

A békeműveleti elhárítás feladatrendszer

- 1) Személyi biztonsági ellenőrzés
- 2) Objektumvédelem
- 3) Kontingenselhárítás
- 4) NATO CI tevékenység
- 5) Részvétel a felderítőbiztosításban

Saját állomány ellenőrzése

Felkészülő állománnyal kapcsolatos tevékenység célja:

- 1) A személyi állomány kockázatelemzése.
- 2) Műveleti érdek érvényesítése a kiutazó állomány kiválasztásában.

Az objektumvédelem szintjei

- 1) Tág biztosítási kör:
a kontingens felelősségi körzetének azon területe, ahonnan fenyegetés várható.
- 2) Közvetlen biztosítási kör:
a tábor/objektum közvetlen környezete.
- 3) Belső biztosítási kör:
a kontingens elhelyezési körlete.

Kontingenselhárítás tartalma

A magyar katonai kontingens vonatkozásában végzett műveleti célú – elhárító szaktevékenység.

Célja:

- kockázatok feltárása, súlyterületek és fenyegetettség meghatározása;
- behatolási csatornák felderítése, akadályozása, megszüntetése;
- biztonsági tudatosság megteremtése, erősítése.

A NATO CI elemei

A szövetségi együttműködés kötelezettsége a magyar katonai elhárításra is kiterjed.

A NATO ACCI feladatrendszere az alábbi fenyegetettségekkel szembeni műveleti tevékenységet tartalmazza (TESSOC):

- 1) Terrorizmus
- 2) Kémkedés
- 3) Szabotázs
- 4) Felforgató tevékenység
- 5) Szervezett bűnözés

NATO CI feladatok

Az egységes műveleti szabályzók (SOP) határozzák meg a műveleti területen végrehajtandó feladatokat:

- 1) Fehér, szürke és fekete adatbázisok (a megbízható, a korlátozottan megbízható és a kockázatot jelentő személyekről).
- 2) Terrorizmussal, kémkedéssel, szabotázzsal, felforgatással és szervezett bűnözéssel összefüggő (TESSOC) információk felderítése, műveletek végrehajtása.
- 3) Partnerszolgálati együttműködés keretében információk megosztása, pontosítása, ütköztetése, hasznosítása, műveleti célú együttműködés.

CI értékelés-kémkedés (TESSOC)

A fenyegetettség alanya	Behatolási csatornák	Kockázati tényezők
Szövetséges erők 	Helyi alkalmazottak Helyi vállalkozók Civil szervezetek (NGO) Diákok Újságírók	Ellenérdekelt szolgálatok

Együttműködés

A Szövetség nem integrálja szervezetébe a nemzeti katonai elhárítást, azonban „elvárja” az együttműködést, illetve szakmai minimum követelményeket támaszt.

Együttműködők:

- ACCI (Allied Command Counterintelligence)
- NOS (NATO Office of Security)
- Security Office (Force Protection) + rendvédelmi szervek
- partner/társszolgálatok
- CI COE (Counterintelligence Center of Excellence)

Együttműködési felület:

- 2016. SACEUR PIR – ACCI CI támogatás – NATO ACO műveletek
- Befogadó nemzet – NATO ACCI – anomáliák!?
- Steadfast Interest (CI-INTEL közös gyakorlat)

Nemzetközi együttműködés

- OIR / KTCC J2, NOR, ITA, DEU, NDL, Asaysh
- RSM / ACCI, J2X, DEU, NDS
- KFOR / ACCI, J2X, DEU, KIA
- EUFOR / J2X, AUT, POL, SWN, BGR

A felderítőbiztosítás elemei

A műveleti területen települt kontingens felderítőbiztosításában az alábbi szervezeti egységek vesznek részt:

- 1) Katonai felderítés (S2).
- 2) Műveleti hírszerzés (HUMINT).
- 3) Katonai hírszerző szakág (NIC/NIST).
- 4) Katonai elhárítási szakág.

A bedolgozás a kontingens felderítőbiztosításába nem jelent önálló részterületet, sokkal inkább egyfajta kapacitásdelegálást.

DOMJÁN LÁSZLÓ VEZÉRŐRNAGY –
SZÉNÁSI ENDRE ALEZREDES

„BRÜSSZELBŐL NÉZVE”¹ – A 70 ÉVES NATO ADAPTÁCIÓJA A VÁLTOZÓ BIZTONSÁGI KIHÍVÁSOKHOZ ÉS ANNAK MAGYAR VONATKOZÁSAI

Az elmúlt kevesebb mint egy évtized alatt jelentősen romlott Európa biztonsági környezete. Ez a multipolarizálódó világrendben az Európát érő keleti és déli kihívások felerősödésében és hatásaiban öltött testet. Keleti kihívásként a 2014-es ukrán válságban játszott orosz szerepvállalás eredményeképpen mélypontjára került a NATO–orosz kapcsolatrendszer, eközben a felemelkedő Kína is – főleg amerikai nyomásra – a NATO napirendjére került.

2015-től Európában példátlan migrációs válság kezdődött, aminek részeként a terrorizmus is felerősödött. A migrációs politika terén is megmutatkozott az EU válsága, ami politikai és cselekvési egység hiányában a kérdéskörben markáns álláspontot képviselő Magyarországgal is konfliktusokhoz vezetett. A Brexit,^{2,3,4} az európai eladósodás, a negatív demográfiai mutatók,⁵ a vártnál gyengébb gazdasági teljesítmény megmutatták, hogy hazánk növekvő mértékben kell, hogy építsen a regionális együttműködésre és nem utolsósorban nemzeti önerőnkre.

A NATO-nak alkalmazkodnia kellett az új biztonsági környezethez, a Szövetség adaptációja pedig hazánkra is hatást gyakorolt.

A NATO 70 éve – történeti korszakok

A Szövetség transzformációját, adaptációját jelentős történelmi események, „mérőkövek” alakították, befolyásolták.

¹ A cím utalás a szerző brüsszeli külszolgálatban szerzett tapasztalataira.

² SZEGŐ Iván Miklós: Megbukott a brexit, de még sokáig vergődhet.
<https://24.hu/kulfold/2019/04/21/megbukott-a-brexit-de-meg-sokaig-vergodhet/>; letöltés: 2019.04.22.

³ 24.hu: A Brexit-szavazás óta alig érkeznek EU-munkavállalók Nagy-Britanniába.
<https://24.hu/kulfold/2019/04/22/brexit-eu-munkavallallas/>; letöltés: 2019.04.22.

⁴ HELM, Toby – SAVAGE, Michael: Brexit: second referendum only way to beat Nigel Farage, warns Tom Watson.
<https://www.theguardian.com/politics/2019/apr/20/second-eu-referendum-only-way-to-beat-farage-says-watson>; letöltés: 2019.04.22.

⁵ BOUSSEMART, Jean-Michel – GODET, Michel. Europe 2050: Demographic Suicide.
<https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0462-europe-2050-demographic-suicide>; letöltés: 2019.04.22.

A második világháború lezárását követően rövid időn belül nyilvánvalóvá vált, hogy az antifasiszta szövetségesek összefogása nem lehet tartós. Churchill 1946 elején elmondott fultoni beszédében⁶ már előrevetítette a nyugati demokráciák és a Szovjetunió, illetve a formálódó szocialista tábor közötti „hidegháború” kialakulását. A mennyiségi szovjet katonai fölényrel szemben a nyugat-európai országok csak az Amerikai Egyesült Államok fegyveres erejére támaszkodva látták megoldhatónak saját függetlenségük szavatolását. Ennek a felismerésnek a jegyében alapította meg 12 ország – két észak-amerikai és 10 észak-, nyugat- és dél-európai – az Észak-atlanti Szerződés Szervezetét, a NATO-t.⁷

A transzatlanti politikai-katonai szövetséget jogi értelemben a Washingtonban 1949. április 4-én aláírt Észak-atlanti Szerződés⁸ („Washingtoni Szerződés”) hozta létre. A szervezet alapító tagjai az Amerikai Egyesült Államok, Kanada, az Egyesült Királyság, Norvégia, Dánia, Izland, Franciaország, Belgium, Hollandia, Luxemburg, Portugália és Olaszország lettek. A NATO székhelye kezdetben London, majd 1952-től (1967-ig) Párizs volt. A NATO európai katonai főhadiszállása, a Szövetséges Erők Európai Főparancsnoksága (SHAPE⁹) 1951-ben jött létre, és a franciaországi Rocquencourt-ban nyert elhelyezést (szintén 1967-ig). A szervezet első számú civil vezetője, a főtitkár hagyományosan vezető európai politikus, míg a NATO európai erőinek katonai parancsnoka (SACEUR¹⁰) négycsillagos amerikai tábornok. (2003-tól a SACEUR már nemcsak az európai, hanem az összes műveletben alkalmazható NATO-erő főparancsnoka.)

A NATO védelmi szervezetként jött létre – a Washingtoni Szerződés szövege szerint a szabadság és a demokrácia értékeinek megóvására –, hivatalos ellenségképet nem deklarált. A Truman amerikai elnökhöz köthető, 1947-ben meghirdetett doktrína azonban egyértelművé tette, hogy a Szövetség célja a Szovjetunió „feltartóztatása”, a szocialista rendszer további európai terjeszkedésének megakadályozása. Az Észak-atlanti Szerződés 5. cikke kimondta, hogy a Szövetség bármely tagországát ért fegyveres támadás esetén a többi tagország köteles a megtámadott segítségére sietni, ebből következően egy európai szövetséges elleni esetleges szovjet támadás az Amerikai Egyesült Államok katonai beavatkozását is maga után vonja. Az 5. cikk, a kollektív védelem¹¹ az 1949 óta eltelt 70 esztendőben Európa biztonságának a sarokköve volt.

A NATO katonai stratégiája a hidegháború első évtizedeiben az úgynevezett tömeges megtorlás doktrínája volt. Ez azt jelentette, hogy a konvencionális téren meglévő szovjet erőfölényt a szervezet nukleáris elrettentéssel, azaz – elsősorban amerikai – atomfegyverek tömeges bevetésének lehetőségével kívánta ellensúlyozni.

---

⁶ The Sinews of Peace ('Iron Curtain Speech').
<https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/the-sinews-of-peace/>;
letöltés: 2019.04.22.

⁷ North Atlantic Treaty Organisation – NATO.

⁸ The North Atlantic Treaty. Washington D.C. - 4 April 1949.
https://www.nato.int/cps/ie/natohq/official_texts_17120.htm; letöltés: 2019.04.20.

⁹ Supreme Headquarters Allied Powers Europe – SHAPE.

¹⁰ Supreme Allied Commander Europe – SACEUR.

¹¹ Strategic Concepts.
https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm; letöltés: 2019.04.22.

A kubai rakétaválságot (1962) követően a kézzelfogható közelségbe került nukleáris világhégés tapasztalatából kiindulva a Szövetség módosította stratégiáját, és nagyobb szerepet biztosított a hagyományos fegyveres erőknél. A hivatalosan 1967-ben jóváhagyott új irányelv az úgynevezett rugalmas reagálás doktrínája lett, amely a körülményektől függő mérlegelés tárgyává teszi egy fegyveres támadásra adott válasz jellegét és mértékét. A rugalmasan és arányosan „kalibrált” válasz – megalkotói reményei szerint – lehetővé teszi a konfliktus fokozatos eszkalációját és deeszkalációját, így az összecsapásnak a hagyományos hadviselés keretein belül való tartását és a nukleáris háború elkerülését.

Az új doktrínával kapcsolatos viták során a stratégiai autonómiájára mindig is kényes Franciaország 1966-ban bejelentette, hogy kilép a NATO katonai szervezetéből, és visszavonja haderejét a NATO egyesített parancsnokságának alárendeltségéből, ugyanakkor a Szövetség politikai szervezetének az ország tagja maradt. A döntés következményeképpen az Észak-atlanti Szövetségnek fel kellett számolnia franciaországi bázisait. Ekkor, 1967-ben költözött a NATO központja Párizsból Brüsszelbe, illetve a SHAPE Rocquencourt-ból a belgiumi Monsba. Franciaország végül 2009-ben visszatért a NATO integrált katonai rendszerébe, azzal a megkötéssel, hogy a közös nukleáris tervezésben nem vesz részt. A NATO életképességét bizonyítja, hogy teljes kilépésre vagy kizárásra a szervezet történetében egyáltalán nem került sor (a részleges francia kivonulás^{12,13} mellett még Görögország tagsági jogainak a gyakorlását függesztették fel az 1967 és 1974 között regnáló „ezredsek diktatúrája”^{14,15} idején), ellenben a szervezet bővülése évtizedeken átívelő sikertörténet.

A hidegháború történetének egyik különösen „forró” időszaka 1979 végén vette kezdetét, amikor a NATO külügy- és védelmi miniszterei a Kelet-Európába telepített közepes hatótávolságú szovjet atomrakéták (SS-20¹⁶) ellensúlyozására elfogadták az úgynevezett kettős határozatot. Ez nukleáris robbanófejjel ellátott amerikai rakéták (Pershing 2¹⁷) és robotrepülőgépek nyugat-európai hadrendbe állítását irányozta elő arra az esetre, ha az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió nem tud egymással kétoldalú megállapodást kötni a közepes hatótávolságú, szárazföldi indítású nukleáris fegyverek leszereléséről. Az 1987-ben kötött amerikai–szovjet INF-szerződés rendezte ezt a kérdést, és a szovjet, illetve az időközben (1983-tól) Nyugat-Európába telepített amerikai rakéták az 1990-es évek elejére kivonásra kerültek. Ez a kölcsönös moratórium került 2019-re veszélybe,

---

¹² 1967: De Gaulle pulls France out of NATO's integrated military structure.

https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_139272.htm; letöltés: 2019.04.22.

Did you know ... that France did not leave NATO in 1966 but continued to play a very active role in the Alliance?

<https://shape.nato.int/page214871012>; letöltés: 2019.04.22.

¹⁴ History of Greece: The Constitutional Government and the Military Regime.

<https://www.greecewebtravel.com/regime-colonels-greece.html>; letöltés: 2019.04.22.

¹⁵ BARRETT, Matt: History of Greece: The Rise of the Junta.

<https://www.ahistoryofgreece.com/junta.htm>; letöltés: 2019.04.22.

¹⁶ SS-20 Saber (RSD-10).

<https://missilethreat.csis.org/missile/ss-20-saber-rsd-10/>; letöltés: 2019.04.22.

¹⁷ MGM-31B Pershing 2.

<https://missilethreat.csis.org/missile/mgm-31b-pershing-2/>; letöltés: 2019.04.22.

amikor a felek egymást vádolták szerződésszegéssel. Az INF-szerződés gyakorlatilag „halott”, nem látszik esély a szerződéshez való visszatérésre. Számos szakértő és katonai vezető szerint a szerződés idejét múlttá vált, mivel az Amerikai Egyesült Államokon és Oroszországon kívül számos más ország gyártott olyan csapásmérő eszközöket, amelyek a szerződés hatálya alá tartoznának.

A NATO a hidegháború évei alatt összesen négy új tagországgal bővült. Törökországot és Görögországot – a két állam konfliktusos viszonyára is tekintettel – egyszerre, 1952-ben fogadta soraiba. A Német Szövetségi Köztársaság (NSZK) 1955-ben csatlakozott a szervezethez. Ezt a lépést a Szovjetunió az európai stratégiai erőegyensúly felborításaként értékelte, és válaszul az általa megszállt kelet- és közép-európai országokkal együtt még abban az évben létrehozta a szocialista országok politikai-katonai tömbjét, a Varsói Szerződést (VSZ).¹⁸ A kialakult bipoláris rendszer, a nyugati és a keleti blokk szembenállása 1989–1991-ig fennmaradt, és az erők egyensúlya sajátos módon egyfajta stabilitást garantált a kontinens számára. A Franco-rendszer¹⁹ bukása után, 1982-ben Spanyolország lépett be az észak-atlanti szövetségbe. Földrajzi értelemben a Szövetség bővüléséhez vezetett a német újraegyesítés is: 1990-ben a Németországba (NSZK) történő beolvadással az egykori NDK²⁰ területe is a NATO részévé vált. Ezt az tette lehetővé, hogy Gorbacsov szovjet pártfőtitkár^{21,22} feladta azt a hosszú időn keresztül hangoztatott álláspontját, hogy az egyesült Németországnak semleges, tömbökön kívüli államnak kell lennie.

A Gorbacsov hivatalba lépése után megindult enyhülés 1990-ben a NATO és a Varsói Szerződés közötti megneemtámadási nyilatkozattal és az európai hagyományos fegyveres erők csökkentéséről szóló átfogó szerződés (CFE)²³ aláírásával tetőzött. ²⁴ Nem sokkal később, 1991 tavaszán–nyarán a Varsói Szerződés hivatalosan megszűnt, majd az év végén maga a Szovjetunió is felbomlott. A NATO a fejleményekre reagálva még 1991 decemberében létrehozta az Észak-atlanti Együttműködési Tanácsot, amelynek tagja lett az összes volt szocialista ország. Így a NATO intézményi kereteket teremtett az egykori ellenfelekkel való politikai párbeszédre és a páneurópai biztonsági együttműködésre.

---

¹⁸ What was the Warsaw Pact?
https://www.nato.int/cps/us/natohq/declassified_138294.htm; letöltés: 2019.04.22.

¹⁹ FRANCO, Francisco: History.
<https://www.history.com/topics/world-war-ii/francisco-franco>; letöltés: 2019.04.23.

²⁰ Német Demokratikus Köztársaság – NDK.

²¹ Mikhail Gorbachev, President of Soviet Union.
<https://www.britannica.com/biography/Mikhail-Gorbachev>; letöltés: 2019.04.22.

²² WALKER, Peter: Mikhail Gorbachev says 'it looks like the world is preparing for war'.
<https://www.independent.co.uk/news/world/americas/mikhail-gorbachev-ussr-last-soviet-premier-russia-world-prepare-war-syria-donald-trump-middle-east-a7548646.html>; letöltés: 2019.04.22.

²³ Treaty on Conventional Armed Forces in Europe – CFE.

²⁴ Treaty on Conventional Armed Forces in Europe.
<https://www.osce.org/library/14087>; letöltés: 2019.04.22.

Az euroatlanti integráció útjára lépett egykori szocialista országok csatlakozási felkészülésének elősegítésére, haderők NATO-interoperabilitásának fokozására, valamint a NATO-tagságra nem törekvő, de a szervezettel való biztonsági együttműködést célul kitűző országokkal történő kooperáció szorosabbra fűzésére a Szövetség 1994-ben meghirdette a Békepartnerség (PfP²⁵) programját. A NATO és a partnerországok közötti bizalom erősítését kiképzési programok és közös NATO PfP-hadgyakorlatok segítették. Hazánk a PfP-ben a kezdetektől részt vett.

A NATO az új biztonsági környezetben a kollektív védelmi feladat érthető háttérbe szorulásával intenzíven új szerepeket és részben új identitást keresett magának. A délszláv háború politikai és katonai megoldásába történő bekapcsolódással megkezdődött a területen kívüli válságkezelési feladatrendszer, a nemzetközi béketeremtő és békefenntartó műveletek térnyerése. (A NATO az 1995-ben indult boszniai IFOR művelet előtt kizárólag a tagországok területének és lakosságának kollektív védelmével foglalkozott.) A bizalomerősítés jegyében a partnerországok is részt vehettek a NATO nyugat-balkáni műveleteiben, Magyarország például 1996-tól műszaki zászlóaljjal segítette a bosznia-hercegovinai békefenntartást és újjáépítést.

A NATO 1995 őszén tette közzé a csatlakozás feltételeit. Politikai téren elvárás volt a demokratikus berendezkedés, a haderő feletti civil kontroll és a rendezett viszony a szomszédos országokkal. A csatlakozás katonai feltétele a haditechnika NATO-kompatibilitásának, illetve általában a fegyveres erők NATO-interoperabilitásának folyamatos erősítése volt. 1997 júliusában a NATO madridi csúcstalálkozóján a szövetséges állam- és kormányfők meghívták Magyarországot, Csehországot és Lengyelországot a szervezetbe. (Az integrációs folyamatokban leginkább előrehaladott, „legnyugatósabb” visegrádi országok közül Szlovákia Vladimir Meciar kormányfő autoriter rendszerépítési törekvései miatt kimaradt az első körből.) Hazánk NATO-csatlakozásáról 1997 novemberében ügyszavazás határozott. A több mint 85%-nyi „igen” a népszavazást rendezett NATO-aspiráns országok között valaha elért legmagasabb támogatói arány volt.²⁶ Amit a népszavazás propagálói „el szoktak felejteni”, az az alacsony részvétel. „Mind a NATO-hoz, mind az EU-hoz való csatlakozást jóváhagyó referendumon az ország többsége otthon maradt, így a mostani szabályok alapján érvénytelen és eredménytelen lett volna a szavazás.”²⁷ Jól látszik, hogy a korabeli politikai elit felkészült a várható alacsony részvétel következményeinek a kezelésére.

1999. március 12-én az Amerikai Egyesült Államok Missouri államának Independence városában Magyarország, Csehország és Lengyelország külügyminiszterei letétbe helyezték az amerikai kormánynál hazájuk csatlakozási okmányait. Ezzel a három ország a NATO tagjává vált.

---

²⁵ Partnership for Peace – PfP.

²⁶ SZÜCS László: NATO-csatlakozás: ahogy ők látták... Konferencia a Magyar Atlanti Tanács szervezésében.
<https://honvedelem.hu/cikk/14127/nato-csatlakozas:-ahogy-ok-lattak>; letöltés: 2019.04.22.

²⁷ KOVÁCS András: Ha nem változik a törvény, nem jutunk be az EU-ba.
<https://www.origo.hu/ithon/20160926-nepszavazas-nato-eu-csatlakozas.html>; letöltés: 2019.04.22.

A NATO bővítésének második körére 2004. március 29-én került sor. Ezen a napon hét kelet-közép-európai állam került a szervezet tagjai közé: Észtország, Lettország, Litvánia, Szlovákia, Szlovénia, Románia és Bulgária. 2009-ben Albánia és Horvátország, 2017-ben pedig Montenegró csatlakozott. Ezzel a NATO tagjainak száma 29-re emelkedett. A Szövetség 30. tagja Észak-Macedónia lesz, amely a Görögországgal 1991 óta folytatott név vita sikeres lezárását követően a 2018. júliusi brüsszeli csúcstalálkozón kapott meghívást a szervezetbe. (A csatlakozást várhatóan 2020 elejére ratifikálja az összes szövetséges, így az jogilag akkor válik hatályossá.) A NATO továbbra is fenntartja „Nyitott Ajtó” politikáját,^{28,29} és várja soraiba a csatlakozási feltételeknek megfelelő európai országokat. Bosznia-Hercegovina, Georgia (Grúzia) és Ukrajna deklarálta csatlakozási szándékát a szervezethez, bár utóbbi kapcsán nincs konszenzus arról, hogy aspiráns országnak tekinthető-e. A NATO a folyamatos bővülés mellett napjainkra egy több mint 40 országból álló partneri hálózatot is kiépített az Észak-atlanti Partnerségi Tanács, a Mediterrán Dialógus, az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés és a „Globális Partnerek” szervezeti keretein belül.

A NATO fennállásának 70 éve alatt a történelem valaha volt legsikeresebb és legerősebb katonai szövetségévé vált. Legfrissebb, 2010-ben elfogadott Stratégiai Koncepciójában rögzített hármas feladatrendszere (kollektív védelem, nemzetközi válságkezelés, partnerségen nyugvó nemzetközi biztonsági együttműködés) alkalmassá teszi a 21. század új kihívásaira és fenyegetéseire történő megfelelő reagálásra. A szervezet jelentőségét, vonzerejét és adaptációs képességét mi sem mutatja jobban, mint hogy a Szövetség tagjainak száma a sorozatos bővítések eredményeképpen mára az eredeti két és félszeresére nőtt (12 alapító szövetséges, 16 tagország a hidegháború végén, 29 tagállam jelenleg).

Európa biztonsági környezete

Az elmúlt mintegy négy évtized során Kína olyan látványos gazdasági eredményeket produkált, ami miatt születő szuperhatalom megjelenésének lehetünk tanúi,^{30,31,32} növekvő mértékben multipolárisá téve világrendünket. A politikailag, gazdaságilag, kulturális identitástudatában és nem utolsósorban katonai értelemben is megerősödött Putyini Oroszország érdekszférája (Ukrajna, Grúzia, Szíria stb.) védelmében, illetve annak kiterjesztése (Venezuela, számos afrikai ország stb.) érdekében nyíltan is vállalta a konfrontációt az Amerika vezette nyugati világgal, beleértve a katonai erő szükség szerinti alkalmazását is (Ukrajna, Grúzia, Szíria stb.).

---

²⁸ Enlargement.

https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49212.htm; letöltés: 2019.04.22.

²⁹ ART, Robert J.: Creating a Disaster: NATO's Open Door Policy.

https://www.jstor.org/stable/2658073?seq=1#page_scan_tab_contents; letöltés: 2019.04.22.

³⁰ CHAMPION, Marc – LEUNG, Adrian: Does China Have What It Takes to Be a Superpower?

<https://www.bloomberg.com/graphics/2018-china-superpower/>; letöltés: 2019.04.22.

³¹ SHI, Ting: Xi Jinping lays out blueprint to make China a global superpower by 2050.

<https://nationalpost.com/news/world/xi-jinping-lays-out-plan-to-make-china-a-global-superpower-by-2050>; letöltés: 2019.04.22.

³² Will China be the most powerful country on Earth by 2050?

https://www.debatingeurope.eu/2016/12/06/will-china-powerful-country-earth-2050/#.XQ8tOY9S_IV; letöltés: 2019.04.22.

A multipolarizálódó világrenddel együtt jár egy „tektonikus” méretű és mértékű globális átrendeződés, az ezzel járó növekvő instabilitás, a bukott vagy instabil államok számának növekedése. Az egyenlőtlen mértékű, főleg az elmaradott országokra jellemző túlnépesedés önmagában is súlyos problémákat generált, mint például a környezet degradációja és az erőforrások kimerülése.

Az éghajlatváltozásra vonatkozóan megállapítható, hogy a jelenlegihez hasonló trendek fennmaradásával nem kerülhető el az ipari forradalom kezdetéhez mért, kritikusként tekintett 2 Celsius fokos, átlagos globális hőmérsékletemelkedés, ami már súlyos problémákat okoz az emberiség egésze számára, igaz egyenlőtlen mértékben. Az éghajlatváltozás legsúlyosabb, közvetlen hatása az emberiségre a mezőgazdasági termelésre gyakorolt negatív hatások (szárazság, árvíz, egyéb természeti csapások) révén várhatóan bekövetkező élelmiszerhiány lehet. Ez legsúlyosabban azon országok népességét érinti, ahol már jelenleg is a lakosság jövedelme legnagyobb részét kénytelen élelmiszerekre költeni. Az élelmiszerhiány, illetve a drágulás éhínségeket és drámai migrációs hullámokat idézhet elő.

Összességében megállapítható, hogy a globális biztonsági környezet egészében inkább negatív trendek az uralkodók. Hasonlókat állapíthatunk meg Európa közvetlen biztonsági környezetéről.

Európa biztonsági környezetét a keleti és a déli kihívások határozzák meg, bár nem kizárólagos mértékben: felerősödött az északi sarkvidék erőforrásainak kitermeléséért és a sarki jég olvadásával megnyíló tengeri kereskedelmi útvonalak kihasználásáért folytatott versenyfutás. A klasszikus értelemben vett hidegháború és a bipoláris világrend megszűnését követő fegyverzetellenőrzési és -korlátozási, illetve bizalomerosztó szerződéses (BMD,^{33,34} INF,^{35,36,37,38} CFE) egymás után lehetetlenültek el, lettek felmondva vagy felfüggesztve. Fölöttébb bizonytalanná vált a START szerződés megújítása, amivel az utolsó jelentős korlátozás is kikerül az Amerikai Egyesült Államok és Oroszország közötti katonai szembenállás viszonyrendszeréből.

---

³³ Ballistic missile defence.

https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49635.htm; letöltés: 2019.04.22.

³⁴ U.S. Missile Defense Programs at a Glance.

<https://www.armscontrol.org/factsheets/usmissiledefense>; letöltés: 2019.04.22.

³⁵ Treaty Between The United States Of America And The Union Of Soviet Socialist Republics On The Elimination Of Their Intermediate-Range And Shorter-Range Missiles (INF Treaty).

<https://2009-2017.state.gov/t/avc/trty/102360.htm>; letöltés: 2019.04.22.

³⁶ CHEKOV, Alexander: Why the collapse of the INF Treaty is not in Russia's interests.

https://www.rbth.com/opinion/2015/06/16/why_the_collapse_of_the_inf_treaty_is_not_in_russias_interests_46941.html; **letöltés:** 2019.04.22.

³⁷ WOODY, Christopher: Trump wants to ditch a Cold War treaty that reduced nuclear weapons – that's a bad move, says the Soviet leader who signed it.

<https://www.businessinsider.com/mikhail-gorbachev-op-ed-trump-wrong-to-withdraw-from-inf-treaty-2018-10>; letöltés: 2019.04.22.

³⁸ KUBIAK, Katarzyna: The INF Treaty: European Perspectives on the Impending U.S. Withdrawal.

<https://www.armscontrol.org/act/2018-12/features/inf-treaty-european-perspectives-impending-us-withdrawal>; letöltés: 2019.04.22.

A 2014-es ukrajnai erőszakos hatalomváltás,^{39,40,41} a Nyugat által támogatott nacionalista és nyugatbarát külpolitikai irányvonalváltásra válaszul adott orosz beavatkozások váratlanul érték a nyugati világ, a NATO és az EU döntéshozóit, legalábbis a hivatalos politika szintjén.

Míg a balti államok felvételét a NATO-ba a rendszerváltás után a különböző válságtünetekkel küszködő Oroszország tehetetlenül nézte végig, a putyini vezetés alatt álló, immár megerősödött és önbizalmát is visszaszerzett Oroszország ukrajnai lépése szakértők számára nem lehetett valódi meglepetés. Tudni lehetett, hogy Moszkva nem fogja „ölbe tett kézzel” végignézni, hogy az orosz államiság egyik bölcsőjét is jelentő Ukrajna egyszerűen csak „átevessen” a nyugati érdekszférába, végső soron csatlakozva a NATO-hoz.

Míg Oroszország minden különösebb gond nélkül tudomásul vette a volt KGST és VSZ tagállamainak a nyugati katonai és gazdasági rendszerbe történő „átigazolását”, Moszkva számára a NATO keleti bővítése a posztszovjet térségben egyértelműen „vörös vonallá” vált, aminek ténylegesen önálló külpolitikát folytató Oroszország teljes erejével és a rendelkezésére álló eszköztár bevetésével ellenáll. A grúz–orosz háború⁴² történelmi példaként nemcsak azt mutatta meg, hogy Moszkva képes és kész katonai erő alkalmazására a posztszovjet térségen belül, hanem azt is, hogy a 21. századi Oroszország már nem a szovjet logika szerint gondolkodik, nem vállalja sem Grúzia, sem Ukrajna teljes katonai megszállásával járó költségeket, hanem csak „addig nyújtózkodik”, amíg a népszerűsége, vagyis a helyi lakosság körében meglévő támogatása tart (Abházia és Dél-Oszétia, Krím, Kelet-Ukrajna).

Míg a 2008-as grúz–orosz háborút^{43,44,45} a Nyugat és Oroszország közötti kapcsolatrendszer csak időlegesen és korlátozott mértékben sínylette meg, addig a 2014-es ukrán hatalomváltás eredményeképpen a Krím orosz annexiójával és a kelet-ukrajnai háborúba történő tevőleges orosz beavatkozással előállt új helyzet tartósan és drasztikusan megrontotta ezt a kapcsolatrendszert. Az EU és Amerika gazdasági szankciókat vezettek be Oroszországgal szemben, amihez Magyarország is csatlakozott, hogy ne bontsuk meg az EU egységét. Ez nem jelenti azt, hogy ne lennénk tisztában azzal: a szankciókkal magyar gazdasági érdekek is tartósan sérülnek.

---

³⁹ CARROLL, Oliver: Five years on, Ukrainians ask if the Maidan revolution was really worth it. <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-maidan-revolution-anniversary-protests-kyiv-russia-eu-a8640111.html>; letöltés: 2019.04.22.

⁴⁰ KURKOV, Andrey: Ukraine's revolution: Making sense of a year of chaos. <https://www.bbc.com/news/world-europe-30131108>; letöltés: 2019.04.22.

⁴¹ CRAGG, Gulliver: Revisited: Five years on, what has Ukraine's Maidan Revolution achieved? <https://www.france24.com/en/20181123-video-revisited-ukraine-maidan-revolution-protests-kyiv-corruption-russia>; letöltés: 2019.04.22.

⁴² Hivatalos orosz álláspont szerint: abház–dél-oszét–grúz–orosz háború. Ennek jelentőségét elemezni túlmutat írásművem keretein.

⁴³ 2008 Georgia Russia Conflict Fast Facts. <https://edition.cnn.com/2014/03/13/world/europe/2008-georgia-russia-conflict/index.html>; letöltés: 2019.04.22.

⁴⁴ HARRIS, Chris: Europe's forgotten war: The Georgia-Russia conflict explained a decade on. <https://www.euronews.com/2018/08/07/europe-s-forgotten-war-the-georgia-russia-conflict-explained-a-decade-on>; letöltés: 2019.04.22.

⁴⁵ PRUITT, Sarah: How a Five-Day War With Georgia Allowed Russia to Reassert Its Military Might. <https://www.history.com/news/russia-georgia-war-military-nato>; letöltés: 2019.04.22.

A nyugati szankciós rezsimmel kapcsolatban megállapítható, hogy először is nem változtatta meg Moszkva Ukrajna-politikáját. Oroszország a hazai gazdasági termelés felfuttatásával, valamint új kereskedelmi kapcsolatok kiépítésével ellensúlyozta a szankciók hatásait, részben a maga előnyére fordítva az új helyzetet. Minél tovább elhúzódnak a szankciók, annál kisebb lesz a hatásuk, mint bármilyen más gazdasági szankciós rezsim esetében. Az Oroszország elleni nyugati szankciók – többek között – az orosz–kínai kereskedelmi kapcsolatok és egyéb gazdasági együttműködés bővítését segítették elő. Emellett a nyugati szankciós rezsim minden meghosszabbítása ellenére a kereskedelmi kapcsolatok bővültek számos nyugati országgal, például német–orosz relációban. Eközben Európa orosz gázfüggősége tovább növekedett, aminek egyik oka az európai gázfogyasztás bővülése, a másik pedig az európai földgázmezők kimerülése, a kitermelés csökkenése.

A NATO–orosz kapcsolatrendszerben a gyakorlati együttműködés megszűnt, a politikai dialógus azonban megmaradt. Igaz, a felek homlokegyenest szemben álló és kompromisszumokat gyakorlatilag kizáró narratívái az ismert álláspontok ismételtetését szülték, ami gyakorlatilag a „süketek” párbeszédét jelenti. Ennek klasszikus példája a Krím nyugati álláspont szerinti „illegális és illegitim” annexiója,^{46,47,48} amely „orosz agressziónak”, „a nemzetközi jog súlyos megsértésének” és „katonai megszállásnak” minősül, miközben Moszkva a Krím „önrendelkezéséről” és „Oroszországba történő visszatéréséről” beszél. Az orosz egyenruhában, orosz fegyverzettel és haditechnikai eszközökkel felszerelt „kis zöld emberkékről”,⁴⁹ akik a Krím státuszával kapcsolatos drasztikus változást helyszíni jelenlétükkel és tevékenységükkel – az ukrán katonai bázisok körbevételével és átvételével –, azonosításra alkalmas jelek nélkül (név, alakulat száma, zászló, rendszám stb.) garantálták, a Kreml azt állítja, hogy „fogalma sincs, hogy kik lehettek”. Másik klasszikus példa a narratívák reménytelenül ellentétes, inkompatibilis jellegére vonatkozóan az, hogy míg a nyugati világ katonai beavatkozással vádolja Oroszországot Kelet-Ukrajna esetében, addig a hivatalos orosz külpolitika szerint „Moszkva nem részese a konfliktusnak”.

Az említett két példával illusztrált, merev szembenállás a Nyugat és Oroszország között rendkívül negatívan befolyásolja Európa biztonsági helyzetét, hiszen a szemben álló felek között nemcsak bizalom, de érdemi politikai párbeszéd sincs.

---

⁴⁶ PIFER, Steven: Five years after Crimea's illegal annexation, the issue is no closer to resolution. <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/03/18/five-years-after-crimeas-illegal-annexation-the-issue-is-no-closer-to-resolution/>; letöltés: 2019.04.22.

⁴⁷ Why is the annexation of Crimea illegal? How was it different from the US annexing Hawaii? <https://www.quora.com/Why-is-the-annexation-of-Crimea-illegal-How-was-it-different-from-the-US-annexing-Hawaii>; letöltés: 2019.04.22.

⁴⁸ Four years since the illegal annexation of Crimea: article by Boris Johnson. <https://www.gov.uk/government/speeches/four-years-since-the-illegal-annexation-of-crimea-article-by-boris-johnson>; letöltés: 2019.04.22.

⁴⁹ Orosz narratíva szerint: „udvarias emberek” vagy „fair emberek”.

A keleti kihívásokkal kapcsolatos hivatalos magyar álláspont szerint „közvetlen katonai értelemben nem érezzük magunkat fenyegetve, ugyanakkor megértjük keleti szövetségeseink aggodalmait”. Ehhez járul kormányunk keleti nyitásának politikája, ami pragmatikus, kölcsönösen előnyös, mindenekelőtt gazdasági kapcsolatok ápolását szorgalmazza a Kelet országaival, adott esetben Oroszországgal és nem utolsósorban Kínával is, stb. Ennek megfelelően számunkra fontosabb a déli kihívások kezelése, ahol a tömeges illegális migráció hatásai és a terrorizmus veszélyei érvényesülnek.

Paradox módon a NATO inkább a számunkra kevésbé fontos, keleti kihívások kezelésére alkalmas, miközben a déli kihívások kezelésére tett erőfeszítések nem állnak arányban a Szövetség képességeivel, de nem is a meglévő vagy fejleszteni kívánt képességeket (pl. nehézdandárok, hadászati csapásmérő képességek stb.) igénylik. Eközben az EU, amely az „átfogó megközelítés”⁵⁰ révén alkalmasabb lenne például a déli kihívásként jelentkező migrációs válság kezelésére, politikai és cselekvési egység hiányában nem kellő hatékonysággal lép fel.

Déli kihívásaink elsősorban a Közel-Keletről és Észak-Afrikából, részben a Balkánról fejtik ki hatásaikat.

A Közel-Kelet és Észak-Afrika nehezen felsorolható problémák együttes hatásaival küzd: túlnépesedés, elnyomás, vallási szélsőségeség, terrorizmus, vallási, törzsi, etnikai törésvonalak menti konfliktusok, munkanélküliség, gazdasági kilátástalanság, üldöztetés, rabszolgaság a legkülönbözőbb értelemben (dolgoztatás, szexrabszolgaság stb.), környezeti degradálódás, éghajlatváltozás következményei, nemzetek közötti háborúk, polgárháborúk stb. A kezdetben: „arab tavaszként” értelmezett folyamatról kiderült, hogy hatalomváltásokat, polgárháborút, káoszt, bukott államokat (Líbia, Szíria, Jemen stb.) hozott; stabil, jól működő, polgári demokratikus rendszereket, gazdasági prosperitást, a térség társadalmi alapvető problémáinak megoldását viszont nem. Ezek a jelenségek, tendenciák Európa biztonságára nézve rendkívül kedvezőtlennek bizonyultak.

2015-ben megindult az Európa történetében példátlan migrációs hullám,^{51,52,53} amelyet kormányunk „modern kori népvándorlásként” jellemez. Kormányunk szerint semmiképpen sem a tömeges migrációval kell megoldani demográfiai problémáinkat. A migrációt nem „menedzselni”, hanem megállítani kell. Világosan meg kell különböztetnünk a jobb élet reményében útra kelt gazdasági migránsokat a tényleges menekültektől. A gazdasági migránsokat meg kell állítani és visszafordítani, a tényleges menekülteket pedig a nemzetközi jog szerint védelemben kell részesíteni. Minden nemzetállamnak joga van eldönteni, hogy kikkel akar együtt élni. Ennek megfelelően a kötelező letelepítési kvótarendszer Magyarország számára elfogadhatatlan.

---

⁵⁰ Comprehensive Approach.

⁵¹ Migrant crisis: One million enter Europe in 2015.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-35158769>; letöltés: 2019.04.22.

⁵² Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>; letöltés: 2019.04.22.

⁵³ EU migrant crisis: facts and figures.
<http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20170629STO78630/asylum-and-migration-in-the-eu-facts-and-figures>; letöltés: 2019.04.22.

A főként muszlim migránsok Európába történő tömeges betelepülésével kapcsolatos egyik fő probléma, hogy többségük ragaszkodik vallási és kulturális identitásához, és azt magasabb rendűnek tartják, mint az Európában „őshonos” keresztény/ateista polgári vallási/létfilozófiai identitást. Ennek megfelelően az egész európai létforma, gazdasági és kulturális közösség megkérdőjeleződik, ha az „őshonos” lakosságra vonatkozó negatív demográfiai trendek (előregedés, népesség fogyása, alacsony gyermekvállalási hajlandóság) folytatódnak, párosítva a fölöttébb „termékeny” (főleg fiatal és középkorú, magas gyermekvállalási potenciállal rendelkező és társadalmi gyakorlathoz szokott) migránsok tömeges betelepítésével.

A Nyugat-Balkán helyzete a Jugoszlávia széthullásával járó háborús cselekmények^{54,55,56} óta törékeny (BiH, Koszovó). A térség társadalmi problémái egyrészt a migráció forrásává tették a térséget, mivel napjainkban már az értelmiségi („fehér galléros”) népesség növekvő arányú tömegei is igyekeznek a térséget elhagyni a jobb megélhetés és életszínvonal keresése során. Másrészt a térség az Európába irányuló, tömeges illegális migráció egyik fő útvonalává vált, ami az utóbbi időben – sajnálatos módon – felfelé ívelő tendenciát mutat a migránsok létszámának növekedése révén.

Az Európát sújtó tömeges illegális migráció és az „importált”, vallási fanatizmuson alapuló terrorizmus megjelenésével együtt nyilvánvalóvá váltak az EU belső problémái (Brexit, eladósodás, szerény vagy minimális mértékű gazdasági növekedés, népesség előregedése, nemigen működő multikulturalizmus, párhuzamos társadalmak kialakulása, képtelenség a külső határok hatékony, közös védelmére, súlyos ideológiai viták az európai projekt jövőjét illetően – szuverénizmus vs. föderalizmus). A magyar kormány teljesen egyértelműen a nemzetállamok fennmaradását, a nemzeti szuverenitás létjogosultságát és érvényesítését támogatja. A nemzetállamok „felolvasztásának” kísérletét, az „Európai Egyesült Államok” létrehozását a nemzetállami szuverenitás felszámolása útján a magyar kormány határozottan ellenzi.

A NATO adaptációs lépései

A NATO új biztonsági környezettel kapcsolatos adaptációs lépéseit három fő irány, cselekvési terv jellemezi. Ezek az eddiginél – az Amerikai Egyesült Államok szempontjából – méltányosabb transzatlanti teherviselés (védelmi költségvetés), a keleti és a déli adaptáció.

---

⁵⁴ Balkans war: a brief guide.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-17632399>; letöltés: 2019.04.22.

⁵⁵ The Yugoslav War: Answers to the Ten Most Important Questions.
<https://www.spiegel.de/international/tomorrow/the-yugoslav-war-questions-and-answers-a-1100795.html>; letöltés: 2019.04.22.

⁵⁶ The 1990s Balkan Wars in Key Dates.
<https://www.voanews.com/europe/1990s-balkan-wars-key-dates>; letöltés: 2019.04.22.

A NATO 2014-es walesi csúcstalálkozóján döntések születtek a Készenléti Akcióterv (RAP⁵⁷),⁵⁸ illetve a Védelmi Beruházási Kötelezettségvállalást (DIP⁵⁹)⁶⁰ illetően.

A NATO 2016-os varsói csúcstalálkozóján – többek között – döntés született a keleti stratégiai irányban a megerősített előretolt jelenlétről.^{61,62} A szövetségesek egyetértettek abban, hogy a NATO keleti részén négy zászlóaljjal növelni kell a katonai jelenléteket Észtország, Lettország, Litvánia és Lengyelország területén, rotációs alapon. A négy többnemzeti, rotációs alapon működtetett zászlóalj 2017-ben érte el műveleti készenlétét.

A NATO 2017-es brüsszeli csúcstalálkozóján Donald Trump amerikai elnök felszólította a szövetségeseket, hogy növeljék védelmi kiadásait, ami Amerika szempontjából igazságosabb teherviselést jelent.⁶³ A védelmi költségvetés szintjének megválasztása továbbra is a tagállamok önkéntes döntései alapján történik, az irányelv pedig a GDP 2%-át kitevő védelmi kiadási szint elérése. Ezzel a 2014-es walesi csúcstalálkozó Védelmi Beruházási Kötelezettségvállalása (DIP⁶⁴) kapott új lendületet,⁶⁵ amely tartalmazza a védelmi kiadások legalább 20%-ának technikai modernizációra történő fordításának kötelezettségét is. Emellett döntés született a terrorizmus elleni küzdelem megerősítéséről.

A NATO 2018-as brüsszeli csúcstalálkozóját^{66,67} műveletek, a képességfejlesztés (NDPP), a partnerkapcsolatok és a bővítés aktualitásai mellett három téma uralta: a transzatlanti teherviselés, a keleti- és a déli adaptáció. A Védelmi Beruházási Kötelezettségvállalás kérdése megint a középpontba került. Donald Trump amerikai elnök ismét „nagyot alakított”: „bedobta” a 4%-os védelmi kiadási célkitűzést, miközben ennek teljesítésére – finoman fogalmazva – nincs konszenzus. Németország, Európa vezető hatalma, például csak 1,5%-os védelmi kiadásokat vállalt 2024-ig.

---

⁵⁷ Readiness Action Plan – Készenléti Akcióterv.

⁵⁸ Readiness Action Plan.

https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_119353.htm; letöltés: 2019.04.14.

⁵⁹ Defense Investment Pledge – DIP.

⁶⁰ **LINDLEY-FRENCH, Julian**: The Future of NATO.

<http://www.natofoundation.org/food/the-future-of-nato-julian-lindley-french/>; letöltés: 2019.04.14.

⁶¹ Enhanced Forward Presence.

⁶² Warsaw Summit Key Decisions.

https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_02/20170206_1702-factsheet-warsaw-summit-key-en.pdf; letöltés: 2019.04.19.

⁶³ Donald Trump tells Nato allies to pay up at Brussels talks.

<https://www.bbc.com/news/world-europe-40037776>; letöltés: 2019.04.19.

⁶⁴ Defence Investment Pledge – DIP.

⁶⁵ BANKS, Martin: Results are in: Here's how much NATO allies spent on defense in 2017.

<https://www.defensenews.com/global/europe/2018/03/15/results-are-in-heres-how-much-nato-allies-spent-on-defense-in-2017/>; letöltés: 2019.04.19.

⁶⁶ Brussels Summit Declaration.

https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm; letöltés: 2019.04.19.

⁶⁷ WEMER, David: Here's What NATO Achieved at Its Brussels Summit.

<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/here-s-what-nato-achieved-at-its-brussels-summit/>; letöltés: 2019.04.19.

A NATO adaptációja: hogyan tovább?

Az elért eredmények birtokában nincs már szükség „forradalmi”, koncepcionálisan új adaptációs lépésekre, a meghozott döntések fenntartható módon való végrehajtására kell összpontosítani. Ilyenek például: a GDP 2%-át kitevő védelmi kiadások tervszerű elérése, képességcél-csomagok megvalósítása, előretolt és célirányos jelenlét fenntartása stb.

Fokozni kell a meghozott intézkedések összhangját, koherenciáját. Ide értendő például az öt Lépészetes Reagáló Terv (GRP⁶⁸)⁶⁹ szinkronizálása, kibervédelmi vonatkozások mind mélyebb beépítése a műveleti és a védelmi tervezésbe, erősíteni kell az EU-val való komplementer jellegű együttműködést stb.

Az előretolt NATO-erők csak korlátozott mértékű ellenállás kifejtésére alkalmasak,^{70,71} ezért fokozni kell a megerősítés képességét. Folytatni kell a Szövetség bővítését a stabilitás kiterjesztése érdekében, bár a NATO keleti bővítésével felmerülő problémákat a 2008-as grúz–orosz háború és a 2014-től számított ukrán válság jól megmutatták. Ez azt jelenti, hogy a NATO keleti bővítése nem feltétlenül, nem automatikusan és magától értetődően jelent több biztonságot.

2019 elejétől az Amerikai Egyesült Államok látványos amerikai nyomást fejt ki a Kínáról szóló stratégiai párbeszéd NATO-keretek közé való beemelése érdekében. Ennek témái egyelőre leginkább a kibetér biztonsága kapcsán merülnek fel, például a NATO védelmi miniszterek 2019. februári döntése alapján hírszerzési értékelés készül a kínai távközlési cégek jelentette biztonsági kockázatokról.

Hazánk részvétele az adaptációban

Célunk jól teljesíteni a Védelmi Beruházási Kötelezettségvállalás mindegyik pillérét illetően: 2024-re hazánk GDP-jének 2%-át tervezzük költeni védelmi kiadásokra, ezen belül legalább 20%-os fejlesztési arányt biztosítunk már 2018-tól. A Zrínyi 2026 haderőfejlesztési program⁷² végrehajtása kiemelt prioritásunk, emellett fenntartjuk a kimagasló műveleti ambíciószintet is.

A keleti és a déli kihívások metszéspontjában fekszünk. Számunkra a déli irányból érkező kihívások valójában fontosabbak mint a keletiek; a NATO kohéziójának fenntartása érdekében meg kell őrizni a két eltérő kihívásrendszer kezelése közötti egyensúlyt.

---

⁶⁸ Graduated Response Plan – GRP.

⁶⁹ Magyarországra látogatott a NATO Szövetséges Erők európai főparancsnok-helyettese.
https://www.honvedelem.hu/cikk/66351_magyarorszagra_latogatott_a_nato_szovetseges_eroek_europa_i_foparancsnok-helyettese; letöltés: 2019.04.20.

⁷⁰ „Tripwire function” – „drótakadály funkció”. Míg a balti államok nagy létszámú, jól feltöltött, permanens NATO-jelenlétet szeretnének a területükön, addig a jelenleg érvényben lévő döntések alapján kisebb létszámú, rotációs alapon működő, „drótakadály funkciót” ellátó alakulatok töltik be ezt a szerepet.

⁷¹ Securing the Nordic-Baltic region.
<https://www.nato.int/docu/review/2016/Also-in-2016/security-baltic-defense-nato/EN/index.htm>;
letöltés: 2019.04.20.

⁷² A Zrínyi 2026 honvédelmi és haderőfejlesztési program.
https://honvedelem.hu/files/files/108409/zrinyi2026_190_190_7.pdf; letöltés: 2019.04.20.

Jelentős hozzájárulásokat biztosítunk a NATO védelmi berendezkedésének megerősítéséhez, fókuszban a baltiak: lövészsquadot küldtünk Litvániába (2014) és Észtországba (2017), részt vettünk és részt veszünk a balti légtér rendészetben⁷³ (BAP) (2015⁷⁴ és 2019⁷⁵), összesen 15 törzstisztet delegáltunk az új lengyelországi és romániai NATO-parancsnokságokra és 5 főt a NATO erőket integráló elemekbe (NFIU^{76,77}), megháromszorozott hozzájárulást biztosítunk a megerősített NATO Reagáló Erőkhöz (NRF), mintegy 300 fős létszámban.

Emellett hangsúlyozzuk az Oroszországgal való párbeszéd fontosságát, ellenérdekeltek vagyunk a hidegháborús pszichózis erősítésében. Mindez összhangban áll kormányunk „keleti nyitás” politikájával, amely pragmatikus alapokon, kölcsönösen előnyös kapcsolatot kíván fenntartani Oroszországgal – és más országokkal, legfőképpen Kínával.

Érdeünk továbbá a nagyköveti szintnél magasabb NATO–Ukrajna Tanács (NUC⁷⁸) ülései megtarthatóságával kapcsolatos helyzet normalizálása, ha az ukrán fél visszatér a kisebbségi jogok tiszteletéhez. Ez utóbbi igen nehezen megvalósíthatónak látszik. Kormányunk számos gesztust tett az ukrán politika számára, és kimondta, hogy az ukrán fél részéről nem figyelhető meg érdemi szándék a kisebbségi jogok tiszteletben tartása a kétoldalú kapcsolatok normalizálása érdekében. Nem segít rajtunk, hogy az eredeti ukrán elképzelés szerint a kisebbségek elnyomása mindenekelőtt az orosz kisebbség ellen irányul. NATO-szövetségeseinktől pedig sok kritikát kaptunk, például azzal az indoklással, hogy ne vigyük be a magyar–ukrán „kétoldalú” problémákat a NATO-ba, holott a probléma egyáltalán nem kétoldalú.

Számunkra a fő biztonsági kihívás a tömeges illegális migráció. Ezzel összefüggésben elértük, hogy a korábban tabuként kezelt téma a terrorizmus mellett a déli kihívások kapcsán a NATO napirendjének része legyen. Elismertettük, hogy ez nemcsak humanitárius, hanem biztonsági kérdés is. Mivel a közel-keleti és az észak afrikai térségből érkezettek nagy többsége gazdasági migráns, a 2015-től Európát sújtó migrációs válság nem elsősorban menekültügyi (humanitárius), hanem biztonsági kérdés.

Jelentős hozzájárulásaink történtek a stabilitás déli irányú kiterjesztéséhez is. 2017 júniusában megemelt keretlétszámú erbili magyar kontingens hajtott végre feladatokat Irakban,⁷⁹ tűzszerészeti kiképzést biztosítottunk iraki és jordán katonák részére, humanitárius fejlesztésekhez járultunk hozzá Szíriában.

---

⁷³ Baltic Air Policing – BAP.

⁷⁴ NATO: Hungary to lead Baltic Air Space Policing mission from May.
<http://hungarymatters.hu/2019/04/18/nato-hungary-to-lead-baltic-air-space-policing-mission-from-may/>; letöltés: 2019.04.20.

⁷⁵ CONE, Allen: Hungary will lead NATO's Baltic Air Policing next month.
<https://www.upi.com/Defense-News/2019/04/18/Hungary-will-lead-NATOs-Baltic-Air-Policing-next-month/9521555595461/>; letöltés: 2019.04.20.

⁷⁶ NYULAS Szabolcs: Kiváló minősítést kapott az NFIU.
https://honvedelem.hu/cikk/63784_kivalo_minositest_kapott_az_nfiu; letöltés: 2019.04.20.

⁷⁷ NATO Force Integration Units (NFIU).
<https://jfcbs.nato.int/page5725819/nato-force-integration-units>; letöltés: 2019.04.20.

⁷⁸ NATO-Ukraine Council – NUC.

⁷⁹ GALAMBOS Sándor: Hazatértek Irakból.
https://honvedelem.hu/cikk/65460_hazatertek_irakbol; letöltés: 2019.04.20.

Nem érdekünk az irreális, eltúlzott képességcélok megállapítása, a NATO katonai ambíciósintjének folyamatos feljebb „srófolása”. Az erről szóló vitában ezért a konzervatív, óvatos, „fontolva haladó” tábort erősítettük, és kedvező kompromisszumot értünk el (mennyiségi értelemben azonos képességcélok, csak minőségi értelemben van változás).

Fokozatos hangsúlyeltolódás a magyar biztonság- és védelempolitikában: a NATO mellett mind jobban növekszik az EU-s és a közép-európai regionális védelmi együttműködés (V4,⁸⁰ MLF,^{81,82} CEDC,⁸³ MND-C^{84,85,86}) fontossága. Ezenkívül a Washingtoni Szerződés 3. cikke⁸⁷ szellemében erősödik a magyar nemzeti önerő szerepe is a védelemben.

Hírszerzési vonatkozások

Európa biztonsági környezetére növekvő instabilitás és kiszámíthatatlanság jellemző, miközben csökken a konfliktusok tér- és időbeli kitérésének és jellegének előrejelezhetősége. A hírszerzők feladata a növekvő információigény és az elemzés/értékelés bizonytalanságai miatt egyre nehezebb. A romló biztonsági környezetben növekszik a „kereslet” a hírszerzői jelentések iránt.

A 2016-os varsói NATO-csúcstalálkozón elfogadták az „átfogó hírszerzési irányelvet”,^{88,89} és döntés született egy nagyszabású hírszerzési szervezeti reformról. Döntés született az Egyesített Hírszerzési és Biztonsági Igazgatóság (JISD^{90,91}) és egy új, hírszerzési és biztonsági főtitkárhelyettesi (ASG INT&SEC⁹²) pozíció létrehozásáról.⁹³ Az új igazgatóság 2017 februárjában jött létre.

---

⁸⁰ Visegrádi Négyek – V4.

⁸¹ Többnemzeti Szárazföldi Kötelék – MLF.

⁸² Hetedik alkalommal találkoztak a Védelmi Együttműködési Kezdeményezés országai.
https://honvedelem.hu/cikk/112346_hetedik_alkalommal_talalkoztak_a_vedelmi_egyuttmukodesi_kezdemenyezes_oroszagai_; letöltés: 2019.04.20.

⁸³ Célunk a közép-európai védelmi együttműködés további mélyítése.
https://honvedelem.hu/cikk/67209_celunk_a_kozep_europai_vedelmi_egyuttmukodes_tovabbi_melyitese_; letöltés: 2019.04.20.

⁸⁴ Multinational Division – Centre; Többnemzeti Hadosztály – Központ (MND-C).

⁸⁵ DRAVECZKI-URY Ádám: Térségünk meghatározó hadereje lesz a Magyar Honvédség.
https://honvedelem.hu/cikk/115475_tersegunk_meghatarozo_hadereje_lesz_a_magyar_honvedseg_; letöltés: 2019.04.20.

⁸⁶ Garantálni kell Európa biztonságát.
https://gondola.hu/cikkek/112294-Garantalni_kell_Europa_biztonsagat.html; letöltés: 2019.04.20.

⁸⁷ The North Atlantic Treaty, Washington D.C. – 4 April 1949.
https://www.nato.int/cps/ie/natohq/official_texts_17120.htm; letöltés: 2019.04.20.

⁸⁸ Overarching Intelligence Policy.

⁸⁹ NATO Allies Create Joint Intel Division.
<https://laboratoryofhiddenalternatives.wordpress.com/2016/07/09/nato-allies-create-joint-intel-division/>; letöltés: 2019.04.22.

⁹⁰ Joint Intelligence and Security Division (JISD).

⁹¹ NATO – North Atlantic Treaty Organization. NATO International Military Staff.
<https://www.nato.int/cps/en/natolive/107942.htm>; letöltés: 2019.04.22.

⁹² Assistant Secretary General for Intelligence and Security.

⁹³ 2016 decemberétől Arndt Freytag von Loringhoven.

A JISD az Észak-Atlanti Tanács (NAC⁹⁴) és a Katonai Bizottság (MC⁹⁵) munkáját támogatja. A JISD két fő pilléren nyugszik: egyrészt a hírszerzési pilléren, amely a NATO katonai és civil hírszerzési szerveit egyesíti, másrészt a biztonsági pilléren, amely a NATO Biztonsági Irodájának⁹⁶ tevékenységét viszi tovább. Új képességek is létrejöttek egy hibrid elemzőegység és egy terrorellenes elemzőegység formájában. Az új helyzetben érdemben javult a NATO hírszerző közösségének együttműködése.

Folyamatban van a NATO Hírszerző és Előrejelző Rendszer (NIWS) felülvizsgálata, korszerűsítése.

Összegzés: 70 éves a NATO – hol tartunk most?

- A NATO a történelem legtartósabb és legsikeresebb katonai szövetsége.
- A szövetség fennmaradását, relevanciájának megőrzését a változó biztonsági környezethez történő adaptációjának köszönheti.
- A NATO-tagállamok száma a bővítési hullámoknak köszönhetően mintegy két és félszeresére, 12-ről 29-re⁹⁷ nőtt.
- Európa romló biztonsági környezete miatt a kollektív védelem (5. cikk) újra fő feladattá vált.
- 20 év csökkenés után újra emelkednek a NATO-tagállamok védelmi kiadásai.
- A NATO regionális szervezet globális kitekintéssel.
- A transzatlanti kapcsolatok nem mentesek bizonyos feszültségektől, mint például a védelmi kiadások szükséges mértéke vagy a török „másutasság”^{98,99} körüli vita.
- Növekvő jelentőségű a NATO–EU együttműködés.
- A Szövetség kohéziójának megőrzéséhez meg kell találni a keleti és a déli kihívások kezelésében a megfelelő arányokat.

---

⁹⁴ North Atlantic Council – NAC.

⁹⁵ Military Committee – MC.

⁹⁶ NATO Office of Security.

⁹⁷ NATO member countries.

https://www.nato.int/cps/en/natohq/nato_countries.htm; letöltés: 2019.04.22.

⁹⁸ Turkey defiant as US threatens Ankara over Russian S-400 missiles.

<https://www.aljazeera.com/news/2019/04/turkey-defiant-threatens-ankara-russian-400-missiles-190404064751519.html>; letöltés: 2019.04.22.

⁹⁹ US warns Turkey over Russian S-400 missile system deal.

<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-47809827>; letöltés: 2019.04.22.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1967: De Gaulle pulls France out of NATO's integrated military structure.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_139272.htm; letöltés: 2019.04.22.
- 2008 Georgia Russia Conflict Fast Facts.
<https://edition.cnn.com/2014/03/13/world/europe/2008-georgia-russia-conflict/index.html>; letöltés: 2019.04.22.
- 24.hu: A Brexit-szavazás óta alig érkeznek EU-munkavállalók Nagy-Britanniába.
<https://24.hu/kulfold/2019/04/22/brexit-eu-munkavallallas/>; letöltés: 2019.04.22.
- A Zrínyi 2026 honvédelmi és haderőfejlesztési program.
https://honvedelem.hu/files/files/108409/zrinyi2026_190_190_7.pdf; letöltés: 2019.04.20.
- ART, Robert J.: Creating a Disaster: NATO's Open Door Policy.
https://www.jstor.org/stable/2658073?seq=1#page_scan_tab_contents;
letöltés: 2019.04.22.
- Balkans war: a brief guide.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-17632399>; letöltés: 2019.04.22.
- Ballistic missile defence.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49635.htm; letöltés: 2019.04.22.
- BANKS, Martin: Results are in: Here's how much NATO allies spent on defense in 2017.
<https://www.defensenews.com/global/europe/2018/03/15/results-are-in-heres-how-much-nato-allies-spent-on-defense-in-2017/>; letöltés: 2019.04.19.
- BARRETT, Matt: History of Greece: The Rise of the Junta.
<https://www.ahistoryofgreece.com/junta.htm>; letöltés: 2019.04.22.
- BOUSSEMART, Jean-Michel – GODET, Michel. Europe 2050: Demographic Suicide.
<https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0462-europe-2050-demographic-suicide>; letöltés: 2019.04.22.
- Brussels Summit Declaration.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm; letöltés: 2019.04.19.
- CARROLL, Oliver: Five years on, Ukrainians ask if the Maidan revolution was really worth it.
<https://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-maidan-revolution-anniversary-protests-kiev-russia-eu-a8640111.html>; letöltés: 2019.04.22.
- Célunk a közép-európai védelmi együttműködés további mélyítése.
https://honvedelem.hu/cikk/67209_celunk_a_kozep_europai_vedelmi_egyuttmukodes_tovabbi_melyitese; letöltés: 2019.04.20.
- CHAMPION, Marc – LEUNG, Adrian: Does China Have What It Takes to Be a Superpower?
<https://www.bloomberg.com/graphics/2018-china-superpower/>; letöltés: 2019.04.22.
- CHEKOV, Alexander: Why the collapse of the INF Treaty is not in Russia's interests.
https://www.rbth.com/opinion/2015/06/16/why_the_collapse_of_the_inf_treaty_is_not_in_russias_interests_46941.html; letöltés: 2019.04.22.

- CONE, Allen: Hungary will lead NATO's Baltic Air Policing next month.
<https://www.upi.com/Defense-News/2019/04/18/Hungary-will-lead-NATOs-Baltic-Air-Policing-next-month/9521555595461/>; letöltés: 2019.04.20.
- CRAGG, Gulliver: Revisited: Five years on, what has Ukraine's Maidan Revolution achieved?
<https://www.france24.com/en/20181123-video-revisited-ukraine-maidan-revolution-protests-kiev-corruption-russia>; letöltés: 2019.04.22.
- Did you know ... that France did not leave NATO in 1966 but continued to play a very active role in the Alliance?
<https://shape.nato.int/page214871012>; letöltés: 2019.04.22.
- Donald Trump tells Nato allies to pay up at Brussels talks.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-40037776>; letöltés: 2019.04.19.
- DRAVECZKI-URY Ádám: Téréségünk meghatározó hadereje lesz a Magyar Honvédség.
https://honvedelem.hu/cikk/115475_tersegunk_meghatarozo_hadereje_lesz_a_magyar_honvedseg; letöltés: 2019.04.20.
- Enlargement.
https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49212.htm; letöltés: 2019.04.22.
- EU migrant crisis: facts and figures.
<http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20170629STO78630/asylum-and-migration-in-the-eu-facts-and-figures>; letöltés: 2019.04.22.
- Four years since the illegal annexation of Crimea: article by Boris Johnson.
<https://www.gov.uk/government/speeches/four-years-since-the-illegal-annexation-of-crimea-article-by-boris-johnson>; letöltés: 2019.04.22.
- FRANCO, Francisco: History.
<https://www.history.com/topics/world-war-ii/francisco-franco>; letöltés: 2019.04.23.
- GALAMBOS Sándor: Hazatértek Irakból.
https://honvedelem.hu/cikk/65460_hazatertek_irakbol; letöltés: 2019.04.20.
- Garantálni kell Európa biztonságát.
https://gondola.hu/cikkek/112294-Garantalni_kell_Europa_biztonsagat.html;
letöltés: 2019.04.20.
- HARRIS, Chris: Europe's forgotten war: The Georgia-Russia conflict explained a decade on.
<https://www.euronews.com/2018/08/07/europe-s-forgotten-war-the-georgia-russia-conflict-explained-a-decade-on>; letöltés: 2019.04.22.
- HELM, Toby – SAVAGE, Michael: Brexit: second referendum only way to beat Nigel Farage, warns Tom Watson.
<https://www.theguardian.com/politics/2019/apr/20/second-eu-referendum-only-way-to-beat-farage-says-watson>;
letöltés: 2019.04.22.
- Hetedik alkalommal találkoztak a Védelmi Együttműködési Kezdeményezés országai.
https://honvedelem.hu/cikk/112346_hetedik_alkalommal_talalkoztak_a_vedelmi_egyutt_mukodesi_kezdemenyezés_orzagai_; letöltés: 2019.04.20.

- History of Greece: The Constitutional Government and the Military Regime.
<https://www.greecewebtravel.com/regime-colonels-greece.html>; letöltés: 2019.04.22.
- KOVÁCS András: Ha nem változik a törvény, nem jutunk be az EU-ba.
<https://www.origo.hu/itthon/20160926-nepszavazas-nato-eu-csatlakozas.html>;
letöltés: 2019.04.22.
- KUBIAK, Katarzyna : The INF Treaty: European Perspectives on the Impending U.S. Withdrawal.
<https://www.armscontrol.org/act/2018-12/features/inf-treaty-european-perspectives-impending-us-withdrawal>; letöltés: 2019.04.22.
- KURKOV, Andrey: Ukraine's revolution: Making sense of a year of chaos.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-30131108>; letöltés: 2019.04.22.
- LINDLEY-FRENCH, Julian: The Future of NATO.
<http://www.natofoundation.org/food/the-future-of-nato-julian-lindley-french/>;
letöltés: 2019.04.14.
- Magyarországra látogatott a NATO Szövetséges Erők európai főparancsnok-helyettese.
https://www.honvedelem.hu/cikk/66351_magyarorszagra_latogatott_a_nato_szovetseges_eroek_europai_foparancsnok-helyettese; letöltés: 2019.04.20.
- MGM-31B Pershing 2.
<https://missilethreat.csis.org/missile/mgm-31b-pershing-2/>; letöltés: 2019.04.22.
- Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>; letöltés: 2019.04.22.
- Migrant crisis: One million enter Europe in 2015.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-35158769>; letöltés: 2019.04.22.
- Mikhail Gorbachev, President of Soviet Union.
<https://www.britannica.com/biography/Mikhail-Gorbachev>; letöltés: 2019.04.22.
- NATO – North Atlantic Treaty Organization. NATO International Military Staff.
<https://www.nato.int/cps/en/natolive/107942.htm>; letöltés: 2019.04.22.
- NATO Allies Create Joint Intel Division.
<https://laboratoryofhiddenalternatives.wordpress.com/2016/07/09/nato-allies-create-joint-intel-division/>; letöltés: 2019.04.22.
- NATO Force Integration Units (NFIU).
<https://jfcbs.nato.int/page5725819/nato-force-integration-units>; letöltés: 2019.04.20.
- NATO member countries.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/nato_countries.htm; letöltés: 2019.04.22.
- NATO: Hungary to lead Baltic Air Space Policing mission from May.
<http://hungarymatters.hu/2019/04/18/nato-hungary-to-lead-baltic-air-space-policing-mission-from-may/>; letöltés: 2019.04.20.
- NYULAS Szabolcs: Kiváló minősítést kapott az NFIU.
https://honvedelem.hu/cikk/63784_kivalo_minositest_kapott_az_nfiu;
letöltés: 2019.04.20.

- PIFER, Steven: Five years after Crimea's illegal annexation, the issue is no closer to resolution.
<https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/03/18/five-years-after-crimeas-illegal-annexation-the-issue-is-no-closer-to-resolution/>; letöltés: 2019.04.22.
- PRUITT, Sarah: How a Five-Day War With Georgia Allowed Russia to Reassert Its Military Might.
<https://www.history.com/news/russia-georgia-war-military-nato>; letöltés: 2019.04.22.
- Readiness Action Plan.
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_119353.htm; letöltés: 2019.04.14.
- Securing the Nordic-Baltic region.
<https://www.nato.int/docu/review/2016/Also-in-2016/security-baltic-defense-nato/EN/index.htm>; letöltés: 2019.04.20.
- SHI, Ting: Xi Jinping lays out blueprint to make China a global superpower by 2050.
<https://nationalpost.com/news/world/xi-jinping-lays-out-plan-to-make-china-a-global-superpower-by-2050>; letöltés: 2019.04.22.
- SS-20 Saber (RSD-10).
<https://missilethreat.csis.org/missile/ss-20-saber-rsd-10/>; letöltés: 2019.04.22.
- Strategic Concepts.
https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm; letöltés: 2019.04.22.
- SZEGŐ Iván Miklós: Megbukott a brexit, de még sokáig vergődhet.
<https://24.hu/kulfold/2019/04/21/megbukott-a-brexit-de-meg-sokai-g-vergodhet/>; letöltés: 2019.04.22.
- SZŰCS László: NATO-csatlakozás: ahogy ők látták... Konferencia a Magyar Atlanti Tanács szervezésében.
<https://honvedelem.hu/cikk/14127/nato-csatlakozas:-ahogy-ok-lattak>; letöltés: 2019.04.22.
- The 1990s Balkan Wars in Key Dates.
<https://www.voanews.com/europe/1990s-balkan-wars-key-dates>; letöltés: 2019.04.22.
- The North Atlantic Treaty, Washington D.C. - 4 April 1949.
https://www.nato.int/cps/ie/natohq/official_texts_17120.htm; letöltés: 2019.04.20.
- The Sinews of Peace ('Iron Curtain Speech').
<https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/the-sinews-of-peace/>; letöltés: 2019.04.22.
- The Yugoslav War: Answers to the Ten Most Important Questions.
<https://www.spiegel.de/international/tomorrow/the-yugoslav-war-questions-and-answers-a-1100795.html>; letöltés: 2019.04.22.
- Treaty Between The United States Of America And The Union Of Soviet Socialist Republics On The Elimination Of Their Intermediate-Range And Shorter-Range Missiles (INF Treaty).
<https://2009-2017.state.gov/t/avc/trty/102360.htm>; letöltés: 2019.04.22.

- Treaty on Conventional Armed Forces in Europe.
<https://www.osce.org/library/14087>; letöltés: 2019.04.22.
- Turkey defiant as US threatens Ankara over Russian S-400 missiles.
<https://www.aljazeera.com/news/2019/04/turkey-defiant-threatens-ankara-russian-400-missiles-190404064751519.html>; letöltés: 2019.04.22.
- U.S. Missile Defense Programs at a Glance.
<https://www.armscontrol.org/factsheets/usmissiledefense>; letöltés: 2019.04.22.
- US warns Turkey over Russian S-400 missile system deal.
<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-47809827>; letöltés: 2019.04.22.
- WALKER, Peter: Mikhail Gorbachev says 'it looks like the world is preparing for war'.
<https://www.independent.co.uk/news/world/americas/mikhail-gorbachev-ussr-last-soviet-premier-russia-world-prepare-war-syria-donald-trump-middle-east-a7548646.html>; letöltés: 2019.04.22.
- Warsaw Summit Key Decisions.
https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_02/20170206_1702-factsheet-warsaw-summit-key-en.pdf; letöltés: 2019.04.19.
- WEMER, David: Here's What NATO Achieved at Its Brussels Summit.
<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/here-s-what-nato-achieved-at-its-brussels-summit>; letöltés: 2019.04.19.
- What was the Warsaw Pact?
https://www.nato.int/cps/us/natohq/declassified_138294.htm; letöltés: 2019.04.22.
- Why is the annexation of Crimea illegal? How was it different from the US annexing Hawaii?
<https://www.quora.com/Why-is-the-annexation-of-Crimea-illegal-How-was-it-different-from-the-US-annexing-Hawaii>; letöltés: 2019.04.22.
- Will China be the most powerful country on Earth by 2050?
https://www.debatingeurope.eu/2016/12/06/will-china-powerful-country-earth-2050/#.XQ8tOY9S_IV; letöltés: 2019.04.22.
- WOODY, Christopher: Trump wants to ditch a Cold War treaty that reduced nuclear weapons – that's a bad move, says the Soviet leader who signed it.
<https://www.businessinsider.com/mikhail-gorbachev-op-ed-trump-wrong-to-withdraw-from-inf-treaty-2018-10>; letöltés: 2019.04.22.

OROSZI ZSOLT EZREDES

A NATO FELDERÍTŐRENDSZERÉNEK FEJLŐDÉSE ÉS A KNBSZ SZAKMAI SZÖVETSÉGESI EGYÜTTMŰKÖDÉSE

Bevezetés

1999, amikor Magyarország csatlakozott a NATO-hoz, fordulópont volt a Szövetség történelmében. A szervezet fennállásának 50. évében, s egy szűk évtizeddel a hidegháborús időszak lezárultát követően első háborúját vívta a Jugoszláv Szövetségi Köztársasággal szemben.

A NATO ugyancsak 1999-ben deklarálta új stratégiai koncepcióját, amely új utat jelölt ki a világ legerősebb katonai szövetsége számára.

Az ezt követő időszak reformfolyamatai markánsan érintették a NATO egészét, beleértve a felderítő- és hírszerző biztosítást is, amelynek átalakítására vonatkozó végső döntést a 2016. évi varsói NATO-csúcstalálkozó hozta meg.

Érdekes, izgalmas események követték egymást, amelyek – már az előzményeket is beleértve, 1994-től kezdődően napjainkig – közvetlen tanúja, illetve részese voltam.

A felderítés és a hírszerzés világa mindig is izgalmas terület volt, amely foglalkoztatta a történelmet, a politikát kedvelő szakértőket és a kedvtelésből érdeklődőket egyaránt.

Az előadás során szeretném bemutatni a NATO politikai és katonai döntéshozatala szempontjából meghatározó felderítés és hírszerzés rendszerének a mindenkori kihívásokhoz történő igazítását, amely keretek között megvalósul a hazánk és a NATO közötti szakmai együttműködés.

A sikeres NATO

Stratégiai döntések

A NATO a megalakulását követő 40 év során sikeresen megvédte tagországai területi épségét, garantálta a világbékét, betöltve ezáltal történelmi szerepét.

A hidegháború vége óta eltelt évtizedben a NATO új szerepét kereste, politikai és katonai értelemben egyaránt. A csúcstalálkozók hozott döntések és a mindenkori stratégiai koncepciók kijelölték a NATO számára azt az utat, amelyet a szervezet a mai napig jár. A korábbiakhoz viszonyítva lényegesebb több tagországgal és rendkívül kiterjedt partneri hálózattal sikeresen birkózik meg a válságkezelés

feladataival, és továbbra is legfőbb garanciája a tagországok biztonságának, területi integritásának.

A NATO működési irányát az általában kétévente tartandó NATO-csúcstalálkozókon hozott döntések határozzák meg, a tágabb elméleti kereteket pedig a mindenkori stratégiai koncepció tartalmazza. Ezek a döntések alapjaiban hatottak a NATO hírszerzésére, amelyek közül a legfontosabbak a következők.

Az 1990-ben Londonban tartott csúcstalálkozó lezárta a hidegháborút, s az addig elképzelhetetlen nyitás mellett foglalt állást a Varsói Szerződés ellenségnek tekintett volt országai irányába.

Az 1991-ben Rómában elfogadott stratégiai koncepció továbbra is a tagállamok területének védelmét határozza meg a NATO fő feladatának, de a biztonsági környezet megváltozása miatt széles körű partnerség bázisán, a saját területén túl is a biztonság meghatározó eleme kíván lenni.

Az 1999-ben Washingtonban elfogadott új stratégiai koncepció – valamennyi korábbi elemét megtartva – a válságkezelést jelöli meg a szervezet számára a jövő egyik kiemelt feladatáént. A koncepció jelentősége abban mutatkozik meg, hogy a NATO hidegháború utáni útkeresése határozott, kétségeket nem hagyó mederbe terelődött.

2002-ben a prágai csúcstalálkozó – az Egyesült Államok ellen egy évvel korábban elkövetett terrorista támadásokra is reagálva – a NATO szerepét és alaprendeltetését megerősítve a katonai képességek – különös tekintettel a gyorsreagálású erők és eszközök – fejlesztésére és a terrorizmus elleni küzdelemhez szükséges képességek megteremtésére fókuszált.

2010-ben Lisszabonban ismételten módosították a stratégiai koncepciót, amely alapján a NATO a tagállamok védelme és a válságkezelés terén megtartotta ambíciószintjét, s az ehhez szükséges katonai képességek megléte iránti igényét.

A 2016. júliusi varsói csúcstalálkozó a következők szerint reagált a rendkívül átfogó és terjedelmes „Varsói nyilatkozat a transzatlanti biztonságról” című dokumentumban az aktuális biztonsági kihívásokra, amely megállapítások a hírszerzés szempontjából vizsgálva egyértelmű iránymutatást nyújtanak a következő időszak feladataihoz:

- a NATO felhívja a figyelmet korunk biztonsági kihívásaira, így a terrorizmus terjedésére, az Ukrajnával kapcsolatos orosz politikára, amely aláássa a szabályokon alapuló európai rendet;
- a dokumentum emlékeztet a közel-keleti és az észak-afrikai térség instabilitására is, és erre tekintettel a NATO tagállamai továbbra is készek együttesen cselekedni területük és lakosságuk, valamint közös értékeik védelmében;
- a NATO a korábbiaknál is határozottabban érvényesíti védelmi és elrettentő erejét, többet kíván tenni a szövetség határain túli stabilitás megteremtéséért;

- a kollektív védelem továbbra is a NATO alapvető felelőssége, a tagországok védelmi kiadásait a jövőben a korábbi, walesi csúcstalálkozón előírányzott céloknak megfelelően növelik majd;
- a NATO fokozni kívánja erői jelenlétét a szövetség keleti részén, erősíteni akarja védelmét a kibertámadásokkal és a hibrid fenyegetésekkel, akárcsak az euroatlanti térségen kívülről várható esetleges ballisztikus rakétatámadásokkal szemben, valamint a szövetség ténylegesen hozzá akar járulni a menekült- és migránsválság kezeléséhez;
- a NATO továbbra is támogatja Afganisztánt, hozzájárul a biztonság garantálásához;
- megállapították, hogy a NATO és az Európai Unió stratégiai partneri viszonya alapvető fontosságú az euroatlanti térség biztonsága számára, ezért a jövőben erősítik a NATO–EU-együttműködést a hibrid fenyegetésekkel szemben, például a Földközi-tengeren végrehajtandó műveletek révén, segítséget nyújtva a partnerországoknak saját biztonságuk megőrzéséhez;
- a találkozó hangsúlyozta a veszélyek és fenyegetések elleni küzdelem érdekében elengedhetetlen képességek fokozásának és az együttműködés erősítésének a szükségességét, egyben döntött a NATO-hírszerzés átalakításáról is, s első lépésként egy új hírszerzési és biztonsági főtitkárhelyettesi pozíció létrehozásáról.

Csatlakozásunk a Szövetséghez

A szövetségi politika kiemelt, máig meghatározó eredménye volt az a stratégiai koncepcióban is megfogalmazott nyitás, amelynek következményeként 1994-ben újjára indult a Partnerség a Békéért (PfP¹) nevű program. A rendszerváltás után Magyarország a közép-kelet-európai régió újonnan „szabaddá vált” országai közül elsőként jelezte a meghatározó nyugati hatalmak felé a NATO-hoz történő csatlakozási szándékát. Így természetes volt hazánk azonnali csatlakozása a PfP-hez, megerősítve az integráció irányába ható elkötelezettségünket.

A programban történő részvétel a kezdetektől széles spektrumban és egyre mélyebben érintette mindenekelőtt a védelmi tárca különböző szakterületeit, a hírszerzői együttműködést azonban tudatosan nem foglalta magában.

Az 1997. évi madridi NATO-csúcstalálkozón született döntés Magyarország – továbbá Csehország és Lengyelország – NATO-csatlakozásáról, s ez volt az a pillanat, amikor a teljes jogú tagság mielőbbi tényleges elnyerése érdekében azonnali, az integrációt elősegítő lépések megtételére volt szükség.

A tagsági feltételek vizsgálata NATO–Magyarország kétoldalú csatlakozási tárgyalások keretében történt meg. A megbeszélések egyik fordulója a nemzeti nemzetbiztonsági szolgálatok jogállását, feladatrendszerét volt hivatott tisztázni, továbbá a NATO-val való együttműködési lehetőségeiket feltérképezni.

---

¹ PfP – Partnership for Peace.

A NATO tárgyaló delegációja meglelégedéssel nyugtázta, hogy a nemzetbiztonsági szolgálataink törvényi szabályozás alapján működnek. A megbeszélések során hivatalos tájékoztatást kaptunk arról, hogy a biztonság a NATO működése kapcsán abszolút prioritást élvez, s a biztonsági kérdések kezelése ennek megfelelően történik. A NATO biztonsági szabályzók nemzetek általi maradéktalan megvalósulása érdekében az úgynevezett nemzeti biztonsági felügyeletet gyakorolják a hatósági jogköröket az állami, beleértve a nemzetbiztonsági, továbbá a nem állami, de a NATO-val együttműködő szervezetek vonatkozásában egyaránt. Az egyebek mellett az információvédelmi, fizikai, ipar- és személyi biztonsági kérdések NATO-szabványok szerinti garantálása érdekében 1998-ban Magyarországon is megkezdte működését a Nemzeti Biztonsági Felügyelet.

1999-ben Magyarország csatlakozott a NATO-hoz, azóta közvetlen részese a szövetségi hírszerző együttműködésnek.

Kezdeti magyar hírszerző tapasztalatok

1997 őszén megalakult az újonnan meghívott tagországok hírszerző együttműködését előkészítő munkacsoport a vezető NATO-tagállamok katonai hírszerző szolgálatai képviselőinek a részvételével. Katonai védelmi szövetségként évtizedeken keresztül csak a katonai hírszerzés volt részese az együttműködésnek, a polgári hírszerző szolgálatok ekkor még nem voltak annak részesei.

A munkacsoport munkájába 1998 januárjában kapcsolódhattunk be. Megismertük a szövetségi hírszerző együttműködés kereteit, az együttműködés tartalmi elemeit és annak feltételeit.

Ez alapján a Katonai Felderítő Hivatalban (a 2012. január 1-jén létrejött Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat jogelőd szervezete) megkezdődött a már ismert feltételek megteremtése.

A kétoldalú hírszerző együttműködés területén komoly tapasztalattal rendelkezünk, a multilaterális együttműködés azonban merőben újszerű feladatot jelentett. Ahogy mélyült a bevonásunk a különböző ügyekbe, úgy jöttünk rá arra, hogy egy óriási potenciállal rendelkező együttműködés részeseivé váltunk.

A NATO-ban hagyományos konszenzusalapú döntéshozatal fő megjelenési formája a bizottsági munka. Hosszas, előzetes egyeztető folyamatot követően ebben a keretben történik az egyeztetett NATO hírszerző értékelések végső kidolgozása, elfogadása. Vagyis egy „kerek” asztalnál ül azonos szintű képviselői mandátummal valamennyi tagország katonai hírszerző szolgálatának delegációja. A közös munka végén egy olyan eredmény születik, amely a lehető leghitelesebben tükrözi a NATO érdekszférájába tartozó területek, régiók, országok helyzetét, szándékait stb. Ennek a munkának az óriási jelentősége abban áll, hogy a közösen kidolgozott értékelések mögött a nemzeti hírszerző szolgálatok állnak, s egyedül egyetlen szolgálat sem lenne képes ennek a munkának a hasonló színvonalú elvégzésére.

A magyar katonai hírszerzés az első pillanattól kezdve mindent megtett annak érdekében, hogy hatékony tagja legyen a NATO hírszerző együttműködésnek.

A NATO felderítő-, hírszerző rendszere

A NATO olyan nemzetközi szervezet, amely tevékenysége jellegéből és erejéből fakadóan globális és regionális értelemben egyaránt sokat tehet a világ biztonsága érdekében. A biztonság garantálásának, a konfliktusok megelőzésének és a válságok kezelésének egyik, többé-kevésbé „láthatatlan” eleme az a felderítő- és hírszerző tevékenység, amely nagyban elősegíti a döntéshozatali mechanizmusok sikeres működését.

A NATO hírszerző tevékenysége alapvetően megőrizte a hadászati védelmi és katonai jellegét, de a napjainkban jelentkező új típusú fenyegetések kezelése érdekében kiegészült a válságkezelő műveletek biztosításával.

A Szövetség alapvetően nem rendelkezik saját felderítő- és hírszerző erővel, ezért a NATO stratégiai politikai és katonai döntéshozatali folyamatainak, valamint a hadműveletekkel kapcsolatos tervezési és végrehajtási tevékenységek hatékony támogatása tagállamok katonai hírszerző szervezeteinek hozzájárulásától függ. A NATO politikai és katonai felső vezetése és a szövetséges parancsnokságok információkkal való ellátása az egységes felderítő-hírszerző rendszeren keresztül, a nemzeti katonai hírszerző szervezetektől és a műveletekben részt vevő erőktől kapott adatok, információk, valamint átfogó elemzések és értékelések feldolgozása és elosztása útján valósul meg.

A nemzetek részéről ez az együttműködési tevékenység mindenekelőtt a folyamatos információcserében, a különböző vezetői és kidolgozó bizottságok keretében végzett szakmai munkában, s a műveletek támogatásában testesül meg.

A kihívásokra történő szövetségi reagálóképesség fenntartásának követelménye fokozta a globális hadászati előrejelzés, valamint az átfogó, integrált és időszerű hírszerzés iránti igényeket.

A biztonsági kihívásokhoz alkalmazkodó, illetve a NATO új szerepéhez és a műveleti követelményeihez igazodó szövetségi hírszerzés adatszerző, elemző-értékelő és tájékoztató képességeinek forrásai a tagállamok felderítőszervezetei, illetve a műveletekben részt vevő NATO-erők adatszerző és -feldolgozó, tájékoztató képességei.

A hírszerzési követelmények meghatározása éves ciklusban történik, amelynek eredményeként megfogalmazásra kerülnek azok a témakörök, illetve földrajzi területek, amelyek a szövetségi hírszerzés adatgyűjtő, elemző-értékelő és tájékoztató tevékenységének irányait és célpontjait képezik.

A magas ütemű, térben és időben nagy kiterjedésű, jelentős erő- és eszközigenyű műveletek bizonyították, hogy az időszerű, pontos információ mind a műveletek sikere, mind pedig az erők védelme vonatkozásában kritikus tényező. Ennek következtében a hírszerzésnek a rendelkezésre álló összes hírszerző, megfigyelő és felderítő adatszerző eszköz és a támogatórendszerek változatos alkalmazására kell törekednie.

Napjainkban új típusú fenyegetések jelentek meg, amelyek kezelésére a NATO – a hagyományos hadviseléssel kapcsolatos feladatok, mint a kollektív védelem, a katonai képességek fokozása – a gyorsan bevethető, gyorsan reagálni képes mobil alakulatok létrehozása mellett új feladatokat is meghatározott. Úgymint a regionális konfliktusok kezelése; a transznacionális fenyegetések, mindenekelőtt a terrorizmus elleni fellépés; a tömegpusztító fegyverek, valamint az előállításukhoz és célba juttatásukhoz szükséges eszközök és technológiák elterjedésének, a proliferációnak megakadályozása.

Az utóbbi időszak NATO-műveletei rámutattak arra, hogy a regionális konfliktusok kezelése során nem elegendő a műveletek csupán katonai információkkal történő felderítő-hírszerző biztosítása. A mindenkori helyzet átfogó megítéléséhez politikai, társadalmi, gazdasági, szociális stb. információk is szükségesek.

Az új kihívások és a NATO műveleti irányai a hírszerző-felderítő szervezetek feladatrendszerének folyamatos módosítását, bővítését és az alkalmazott eljárások változtatását követelik.

Az együttműködés feltételei, tartalmi elemei

A NATO-tagállamok eleget tesznek a szövetségesi együttműködés feltételeinek és kiemelten kezelik az együttműködés feladatait, amelyek közül a legfontosabbak a következők.

A felderítőszervezetek a NATO-együttműködés alapvető szervezeti, személyi és technikai feltételeinek megteremtése keretében biztosítják mindazon feltételeket, amelyek a NATO-együttműködés személyi biztonság, fizikai biztonság, dokumentumbiztonság és információbiztonság követelményeit kielégítik.

Az együttműködést biztosító, minden területen megvalósuló kompatibilitás érdekében a speciális szakismeretek elsajátításának követelményei szükségessé teszik a meglévő képzettségek továbbfejlesztését, köztük a nyelvi ismeretek javítását, a felderítésszabályozók és a hírszerző együttműködést szabályzó dokumentumok feldolgozását, alkalmazását. A továbbképzés különböző NATO hírszerző szakirányú tanfolyamokon, tervezett rendben történik.

A döntés-előkészítő és a döntéshozatali folyamatok, a hírszerző ciklus feladatai meghatározásának és végrehajtásának, valamint a hírszerző együttműködés biztosításának alapvető és meghatározó formája a konszenzuson alapuló bizottsági munka. A NATO vezetői és szakértői szintű hírszerző bizottságok, konferenciák kiemelt fórumai a tartalmi együttműködésnek.

A nemzeti hozzájárulás feladatai közül az információcsere folyamatos feladat. A szövetségi információigényekre megküldött válaszok továbbítása kialakult rendszer keretében történik. Kiemelt hangsúlyt kap a felhasználók, vagyis a NATO politikai és katonai vezetése folyamatos tájékoztatása, valamint a Szövetséges Műveleti Parancsnokság tervezési és végrehajtó tevékenységének, illetve a katonai műveleteknek a felderítőtámogatása. Az információcsere kétirányú.

A NATO által a valamennyi forrásból származó információkból elkészített jelentéseket, értékeléseket a tagországok is megkapják.

Az információtovábbításra jellemző, hogy az a NATO információs hírszerző rendszeren keresztül, koordinált módon valósul meg annak érdekében, hogy a politikai és a katonai döntéshozók, az illetékes parancsnokok és törzsek – a vezetési szintnek megfelelő differenciáltsággal – időben rendelkezzenek a tervezéshez és vezetéshez szükséges információval.

A NATO hírszerző dokumentumok kidolgozása meghatározott ütemezéssel, éves periódusban történik. A NATO hírszerző dokumentumok rendszerében több dokumentum kerül kidolgozásra. Köztük található azok a hadászati hírszerző értékelések is, amelyek a mindenkori iránymutató dokumentumok, úgymint a NATO stratégiai koncepció, a NATO katonai doktrína, valamint a védelmi és a haderőtervezés alapjául szolgálnak.

Szintén kiemelt feladat a nemzeti képviselők, illetve a NATO parancsnoki struktúra különböző felderítő- és hírszerző beosztásainak a feltöltése, a munkakörök ellátása.

A NATO a világpolitikai történésekhez igazodó, azt befolyásolni képes, folyamatosan megújuló szervezet. Miként az a NATO-csúcstalálkozók döntései és a stratégiai koncepciók kiigazításai alapján látható, az utóbbi években számos kísérlet történt a Szövetség ambíciószintjének és stratégiai gondolkodásmódjának újradefiniálására.

A NATO hírszerző közössége előtt álló kihívások

A NATO döntéshozatala során a szövetségi törekvések folyamatosan pontosítják a szövetségi hírszerzés irányait és követelményeit, amelyek közül a legfontosabbak jelenleg a következők:

- a fenyegetést jelentő országok politikai szándékainak és katonai képességeinek figyelemmel kísérése;
- a műveletek fokozott hírszerző-felderítő támogatása;
- a terrorizmus elleni hírszerzés erősítése és az információk megosztása;
- a tömegpusztító és egyéb fegyverek proliferációja;
- a regionális nemzeti, etnikai és vallási konfliktusok kezelése;
- a kapcsolatok erősítése a Mediterrán Párbeszéd és az Isztambuli Együttműködési Kezdeményezés résztvevőivel;
- a hibrid hadviselés és a kibertér védelme érdekében szükséges képességek növelése;
- az energiahordozók biztosításáért folytatott verseny elősegítése;
- a globális problémák – klímaváltozás, népességnövekedés, szegénység, migráció stb. – kezelésében történő hatékony részvétel.

A NATO-hírszerzés fejlődése

A NATO egészét érintő reformtörekvésekkel párhuzamosan folyamatosak az erőfeszítések a NATO-hírszerzés összehangoltabb működtetésére, aminek eredményeként a hírszerzés hatékonyabban szolgálhatja ki a szövetségi felhasználók igényeit, különös tekintettel a műveletekben részt vevő erők információigényeire. A NATO hírszerző reformja éppen a NATO-csatlakozásunk idején kezdődött, ezért annak a magyar katonai hírszerzés is közvetlen részese.

Előzmények

A hidegháború végét követően a hírszerzésnek az elsők között kellett tevékenységét a változásokhoz igazítani. Ez egy jelentős kihívás volt, hiszen az addigi ellenfelekből, az euroatlanti integrációt egyre jobban vágyó és akaró országok többségéből partnerek lettek. A hírszerzésnek nagy erővel kellett figyelemmel kísérnie egyfelől ezeket a volt kommunista berendezkedésű országokat, hogy alkalmassá válnak-e, illetve miként válnak alkalmassá a NATO-hoz történő csatlakozásra. Másfelől kiemelt feladatot jelentett a NATO területének határán egyre intenzívebben folyó balkáni válság figyelemmel kísérése. Mindkét esetben a hírszerzésnek kellett intenzív hozzájárulást biztosítani a legfelsőbb szintű szövetségi politikai és katonai döntéshozatalhoz.

A NATO jelenét nagyban meghatározó, a válságkezelésben való aktív szerepvállalást feladatként meghatározó stratégiai koncepciót 1999-ben fogadták el a tagországok állam- és kormányfői a római NATO-csúcstalálkozón. Még folyt a kidolgozó munka, amikor a NATO Hírszerző Testület (később: Katonai Hírszerző Bizottság) 1998. őszi ülésén – már a meghívott országok katonai hírszerző szolgálatainak vezetői szintű, megfigyelői státusú képviselője mellett – megfogalmazódott a stratégiai koncepció és a hírszerzéssel szemben támasztott követelmények harmonizálására vonatkozó igény. A két világrendszer idején egymással statikusan szemben álló tömeghadseregek ideje lejárt, ezért a változó biztonságpolitikai környezetben a NATO katonai parancsnokságainak hírszerző támogatása mellett egyre inkább előtérbe került a politikai döntéshozatal támogatásának fontossága. A napi hírszerző jelentések mellett egyre fokozottabb igény jelentkezett a hosszabb távú értékelések iránt az érintett területekre, országokra vonatkozóan. Ennek érdekében szükség volt az új irányok meghatározására, s a hírszerzés teljes rendszerének – beleértve az előrejelző és figyelmeztető funkciókat is – a válságkörzetek felé történő átcsoportosítására. A fő fenyegetést jelentő térségek a Balkán, Közép-Ázsia, Észak-Afrika és Oroszország voltak, s már mutatkoztak az új típusú kihívások jelei, így a válságkezelés és a fenyegetést jelentő országok mellett további feladatként jelentkezett a hírszerzés számára a proliferáció elleni küzdelem.

Megfogalmazódott, hogy olyan felderítőbiztosítást kell létrehozni, amely maradéktalanul képes megfelelni a stratégiai koncepcióban meghatározott feladatoknak, például az V. cikkely szerinti, a tagországok területi sérthetlenségének garantálása,

továbbá a válság- és konfliktuskezelés. Ennek érdekében szükséges a hírszerzéssel szemben támasztott követelmények újradefiniálása, a követelményeknek megfelelni tudó kidolgozói, jelentési rendszer megvalósítása, az információforrások, felderítőképességek megállapítása, valamint az optimalizált hírszerző struktúra létrehozása.

Reformelgondolások

Az első „nekifutás”

Az új stratégiai koncepció mellett a koszovói válság, s az azt kezelni hivatott NATO-műveletek kapcsán jelentkező felderítőtapasztalatokból kiindulva még inkább megfogalmazódott a NATO felderítő-hírszerző struktúra fejlesztésének, átalakításának a szükségessége. A javarészt 2000-ben lefolytatott előkészítő egyeztetések során nyilvánvalóvá vált, hogy az esetleges változások mélyen érintik majd a NATO vezető- és felderítésben érintett szervezeteit. A reform valamennyi érintett NATO-szervezet, így a NATO központ és a hadászati főparancsnokságok, továbbá a nemzetek bevonásával indult el.

Megkezdődött egy tanulmány kidolgozása, amelynek végső célja a NATO hadászati hírszerzési követelmények kidolgozása, s az azok megvalósításához szükséges szervezeti keretek és működési mechanizmusok újragondolása volt. A folyamat fontos, a valós helyzetre jól reagáló megállapítása, hogy a hírszerzésnek integrálnak kellene lennie, amely a NATO szempontjai alapján hagyományosnak tekinthető katonai és biztonságpolitikai információkon túl felölelné a politikai, a gazdasági, a társadalmi, a szociális stb. területeket is, s az ez irányú jelentések és értékelések közvetlenül támogatnák a NATO-döntéshozatal egészét, mindenképp azonban a stratégiai szintet.

Az integrált hírszerzés gondolata kialakulása során célként fogalmazódott meg egy stratégiai hírszerző értékelő és válság-előrejelző törzs felállítása a NATO Központ Nemzetközi Törzs alárendeltségében, amely párhuzamosan működne a NATO Nemzetközi Katonai Törzs szervezetében működő Hírszerző Igazgatósággal, kiegészítve annak hagyományos katonai feladatait az új kihívások kezelésével. Az együttes működési tapasztalatok alapján a későbbiekben kerülne sor egy központi integrált hírszerző szervezet kialakítására, amely magában foglalná az előbb említett két különböző profilú hírszerző elemző-értékelő és jelentő szervezetet, s közvetlenül támogatná az Észak-atlanti Tanácsot és a NATO Katonai Bizottságát. Szervezeti alárendeltségét tekintve az új szervezet a Nemzetközi Katonai Törzs alárendeltségében maradna, de az eljárásrend alapján az Észak-atlanti Tanács és a NATO Katonai Bizottsága mellett más NATO-szervezetek is közvetlenül élhetnének kéréssel, feladatszabással, követelmények megfogalmazásával munkájuk támogatása érdekében.

A terrorizmus „bejelentkezik”

Még nem zárult le a hírszerzést érintő reform, s csak két esztendő telt el a NATO balkáni háborúja óta, amikor az Egyesült Államokat ért 2001. szeptember 11-ei terrortámadás következtében a NATO történetében első alkalommal léptették érvénybe az Észak-atlanti Szerződés V. cikkelyét.

A terrortámadás és az azt követő események felerősítették a hírszerző együttműködés jelentőségét, a NATO hírszerző struktúra továbbfejlesztésének igényét. A sajnálatos esemény ugyanakkor közvetetten felerősítette és a korábbiaknál jobban felszínre hozta a NATO Központ polgári és katonai törzse közötti együttműködési problémákat.

A támadást követően azonnal konzultációk kezdődtek a terrorizmusra vonatkozóan a teljes körű információmegosztás érdekében. A NATO Biztonsági Hivatala ideiglenes munkacsoportot állított fel a NATO Központ védelme érdekében.

A NATO hírszerzési reformja irányt váltott, és látszólag lelassult, mert az egyeztetések elsődlegesen a terrorizmus elleni küzdelemre irányultak. A 2002. évi prágai csúcstalálkozó az információmegosztást a szövetségesek közötti együttműködés kulcselemeként határozta meg. Ennek következményeként 2003-ban a NATO Biztonsági Hivatala alárendeltségében megalakult a Terrorista Fenyegetés Hírszerző Csoport, amely felváltotta az ideiglenes munkacsoportot. A szervezet elsődleges feladata volt a terrorizmussal kapcsolatos információk elemzése, értékelése a polgári és a katonai hírszerző és biztonsági szervezetek delegált szakértőinek részvételével. Ez a munka mintegy hét éven keresztül folyt.

A Terrorista Fenyegetés Hírszerző Csoport létrehozásával és működésével „kicsiben” megvalósult az integrált hírszerzésre vonatkozó koncepció, különösen annak a ténynek a tükrében, hogy az információcserébe sikerült a szövetséges és a partnerországok többségét bevonni, hatékonyra téve ez által az együttműködést. Ennek az együttműködésnek a hatékonysága további növelése érdekében később hírszerző összekötő csoportok alakultak a NATO Központban és a Szövetséges Műveleti Parancsnokságon is.

A folyamat további eredményének tekinthető a hírszerző bizottsági struktúra feladatorientált átalakítása, a NATO hírszerző értékelések rendszerének hozzáigazítása az igényekhez. Ezek közül kiemelendő az MC 161 jelű hadászati szintű hírszerző értékelés – amely a legátfogóbb dokumentumként alapul szolgál a NATO védelmi tervezéshez – átstrukturálása úgy, hogy az tartalmazza a rövid, a közép- és hosszú távú értékeléseket is. Ezen túlmenően a dokumentum kiegészült egy önálló, terrorizmussal foglalkozó fejezettel.

Kísérlet Nápolyban

A NATO Központban továbbra is folytak az egyeztetések a NATO-hírszerzés jövőjéről, de ezzel párhuzamosan a NATO parancsnoki struktúrában is új kezdeményezések jelentek meg.

A 2002. novemberi prágai csúcstalálkozó képességfejlesztést meghatározó döntései alapján a NATO parancsnoki struktúra egészét érintő gondolkodás kezdődött meg a NATO hírszerző együttműködés és információcsere átfogó átalakítására vonatkozóan azzal a céllal, hogy a felderítés és a hírszerzés a jövőben a mindenkori igényekkel összhangban legyen képes „kiszolgálni” a hadműveleti parancsnokokat, valamint folyamatosan megfelelő információt biztosítson a stratégiai tervezők és a politikai döntéshozók számára.

A transznacionális/aszimmetrikus fenyegetések és kihívások elleni hatékonyabb küzdelem támogatása, a felderítési adatok és információk célirányosabb gyűjtése, valamint a felhasználók operatívabb tájékoztatása érdekében 2004. júniusban megalakult a NATO Nápolyi Összhaderőnemi Parancsnokság alárendeltségében az Egyesített Információelemző Központ.

Az új szervezet működésének célja volt a katonai és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokkal és rendvédelmi szervezetekkel, valamint minden együttműködésre hajlandó kormányzati és nem kormányzati szervezettel történő kapcsolat kiépítése. Az Egyesített Információelemző Központ kizárólag a folyó műveletek felderítőbiztosítására létrehozott szervezet volt, vagyis elsődlegesen nem stratégiai jellegű információkra, értékelésekre volt szüksége. A szervezet a rendelkezésre álló összes forrásból származó információk integrációjának megvalósításával jelentős előrelépést jelentett a terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek ellenőrizetlen terjedése, a szervezett bűnözés és más kihívások elleni küzdelemben.

NATO Információegyesítő Központ

Összhangban a NATO-ban zajló, a műveletek mindenoldalú biztosítását minél magasabb szinten megvalósítani szándékozó folyamatokkal, az Egyesült Államok kezdeményezésére 2006-ban az Egyesült Királyság területén megalakult az Információegyesítő Központ. A létrehozást megalapozó koncepció kiemelt célja a NATO Reagáló Erő hírszerző támogatása volt. A szervezet működésével magas szinten valósul meg a hadászati Szövetséges Művelti Parancsnokság tervezési, végrehajtott tevékenységének a felderítő-hírszerző biztosítása. A szervezet képes az NATO Reagáló Erő mellett a különböző többnemzetiségű összhaderőnemi alkalmi harci kötelékek és más NATO-, illetve igény szerint EU-műveletek hatékony hírszerző támogatására.

Az Információegyesítő Központ a Szövetséges Művelti Parancsnokság közvetlen irányítása alatt álló szervezet, amely azonban nem része a NATO parancsnoki struktúrának, finanszírozása pedig nem a közös NATO-költségvetésből valósul meg, hanem a részes tagállamok és partnerországok megállapodása alapján a nemzetek általi befizetésekből történik.

Mára 26 NATO-tagország részese a szervezetnek, ahol több mint 200 fő katona és polgári szakértő teljesít szolgálatot, a nap 24 órájában biztosítva a folyamatos felderítőtámogatást.

A szervezet neve időközben NATO Információegyesítő Központra módosult, ezzel is hangsúlyozva a rendeltetését és a feladatait.

NATO kiválósági központok

Ugyancsak a 2002. évi, Prágában tartott NATO-csúcstalálkozón hozott, a képességfejlesztést meghatározó döntések alapján kezdődött meg a NATO kiválósági központok rendszerének kialakítása is. A központok a tagországok önkéntes részvételével és finanszírozásával, illetve hozzájárulásával működnek. Fő cél a műveletek során beazonosított képességhiányok és más nehézségek kiküszöbölése a tagországok és a partnerországok vezetőinek és szakértőinek képzése, továbbképzése által, továbbá az egységes szabályzók és doktrínák kidolgozásának elősegítése.

A központok a Szövetséges Transzformációs Parancsnokság szakmai felügyelete mellett működnek, számuk 2016-ban elérte a 24-et.

A felderítőbiztosítás hatékonyságának növelése érdekében Romániában (Nagyváradon) 2009-ben létrehozták a „HUMINT²” Kiválósági Központot. A HUMINT a felderítés meghatározó ága, s az emberi erőforrások felhasználásával történő információszerezést jelenti.

A központhoz jelenleg kilenc tagország csatlakozott, vagyis delegált a szervezet állománytáblájába képviselőt is. A különböző akkreditált képzéseken évente jelentős számú, elsősorban a műveletek felderítőbiztosításában közvetlenül részt vevő vagy érintett személy vesz részt.

A szakterületi, többnyire egy-két hetes képzések, a NATO-gyakorlatok, az eddigi elméleti kidolgozó, doktrinális, szabványosítási és tapasztalatfeldolgozó tevékenység egyértelműen bizonyította a központban folyó magas színvonalú szakmai munkavégzést.

A kiválósági központok rendszerében további, a felderítéshez, hírszerzéshez kapcsolódó kiválósági központok működnek, úgymint a NATO Terrorizmus Elleni Védelem Kiválósági Központ Törökországban, a NATO Kibervédelmi Kiválósági Központ Észtországban, s a legújabb, 2016-ban létrehozott NATO Elhárító Kiválósági Központ Lengyelországban.

Felvetődött továbbá egy Összhaderőnemi Hírszerző Megfigyelő és Felderítő Kiválósági Központ, valamint egy Külföldi Harcosok Kiválósági Központ létrehozásának a gondolata is. Ez utóbbit Albánia kívánja megvalósítani és az elsősorban európai országokból a terrorista szervezetek szolgálatába álló, majd pedig onnan visszatérő külföldi harcosok figyelemmel kísérése lenne a fő feladata.

A reform folytatása

A NATO-ban zajló számos átalakítás keretében 2004-ben újra elkezdődött a NATO Központ hírszerző támogatási rendszerének megreformálására irányuló folyamat. Akkoriban a NATO Központban számos szervezet foglalkozott hírszerzéssel, úgymint a Nemzetközi Katonai Törzs Hírszerző Igazgatósága, a NATO Biztonsági Hivatala, a Helyzetértékelő Jelentő Központ, a Tömegpusztító Fegyverek Elterjedése Elleni Központ, a Gazdasági Bizottság, a Hírszerző Összekötő Egység, a Terrorista Fenyegetés Hírszerző Egység. A reform az eredményesség növelése, az érintett szervezetek tevékenységének koordinálása, illetve bizonyos mértékű centralizáció megvalósítása érdekében kezdődött. A cél egy integrált polgári és katonai hírszerzés létrehozása volt.

A javaslatról számos, köztük a legmagasabb szintű egyeztetés ellenére sem sikerült konszenzust elérni, így a kérdés lekerült a napirendről, a hírszerző támogatás a kialakult rendszerben folytatódott.

Ugyanakkor az elképzelések számos elemében integrálásra kerültek a NATO parancsnoki struktúra következő átszervezése alkalmával.

---

² HUMINT – Human Intelligence.

Bizottságok átalakítása

Az előzőekben említett folyamat következő fázisa 2010-ben már komoly döntéseket eredményezett. Az addig is határozott, a polgári és a katonai információk egyidejű léteire vonatkozó igény egyre erőteljesebb megjelenítése eredményeként sor került a NATO vezetői szintű bizottságai átalakítására.

A katonai szolgálatokat magában foglaló NATO Hírszerző Testület Katonai Hírszerző Bizottsággá alakult.

A Szövetséget érintő kémelhárítási és terrorizmus témakörökben a NATO Különleges Bizottsága volt az Észak-atlanti Tanács tanácsadó testülete. A biztonsági szolgálatok szövetségesi szintű együttműködését koordináló NATO Különleges Bizottság Polgári Hírszerző Bizottság néven szerveződött újjá, feladatai közé foglalva a polgári hírszerző szolgálatokkal történő együttműködés támogatását is.

A Katonai Hírszerző Bizottság és a Polgári Hírszerző Bizottság együttműködése rövid időn belül fellendült, aminek a legfőbb eredményei azokban a NATO fenyegetettségét bemutató közös értékelésekben mutatkoztak meg, amelyek egyre inkább „iránytűként” szolgálnak a különböző politikai és katonai döntésekhez.

A két testület közötti kapcsolatok kiemelkedő jelentősége a közös gondolkodás harmonizálása. Mára a polgári és a katonai együttműködés egyik példája, hogy 2014-től kezdődően éves gyakorisággal a két hírszerző bizottság nemzeti képviselői közös ülés keretében is találkoznak.

Hírszerző Egység létrehozása

És a folyamat nem állt meg. A NATO stratégiai reformja kapcsán ugyancsak megállapítást nyert, hogy a NATO Központ – szinte kizárólag katonai – hírszerző szervezetei által biztosított információk mellett szükséges a polgári információk biztosítása is az Észak-atlanti Tanács részére. A Nemzetközi Katonai Törzs Hírszerző Igazgatóság ugyan kellő stratégiai szintű katonai és katonapolitikai háttér-információt szolgáltat, a polgári hírszerzés kompetenciáját képező információk azonban hiányoztak a politikai döntések meghozatalához. A hiányosságok kiküszöbölése érdekében az Észak-atlanti Tanács arról döntött, hogy a NATO Nemzetközi Törzs szervezetének részeként létrehozzák a polgári Hírszerző Egységet. A korábbi, terrorizmussal foglalkozó Terrorista Fenyegetés Hírszerző Egység átalakításával megalakított új szervezet 2011-ben kezdte meg működését, a NATO főtitkár-helyettese közvetlen alárendeltségében. A döntés értelmében a polgári és katonai elemző-értékelő szakértőket tömörítő szervezet polgári állományát a szövetséges tagországok polgári hírszerző szervezetei biztosítják, a katonákat pedig igény szerint a Nemzetközi Katonai Törzs Hírszerző Igazgatóság állományából ideiglenesen vezénylik az egységhez. A szervezet szakmai irányításáért a NATO Központ Hírszerző Kormányzó Testület felel.

Az Egység fő feladata az Észak-atlanti Tanács munkájának hírszerző támogatása transznacionális és regionális politikai, biztonságpolitikai témaköröket átfogó elemzésekkel, értékelésekkel.

A szervezet számára nehézségekkel terhelt volt a működésének első időszaka, a megfelelő elemző-értékelő kapacitás és munkakultúra megteremtése mellett egyfajta verseny is kialakult a katonai oldalon már több évtizede működő igazgatósággal. A feladatok számának folyamatos emelkedése ugyanakkor reflektorfényben tartotta a hírszerzést, ezért a NATO politikai és katonai vezető testületei folyamatosan figyelemmel kísérték a folyamatok alakulását, a jelentkező problémák megoldását.

A szervezet működésének tapasztalatai alapján megállapítható, hogy az alapul szolgál az integrált hírszerzéssel szemben támasztott NATO-n belüli igény megvalósulásához.

A Hírszerző Egység folyamatosan növekvő, kiegyensúlyozott támogatást kap a tagországok katonai és polgári hírszerző szolgálataitól.

Művelettámogatás

A NATO Központban bekövetkezett képesség növelés mellett a figyelem középpontjában a NATO-műveletek álltak. A jelentkező tapasztalatok feldolgozása és értékelése alapján olyan döntések születtek, amelyek nagyban hozzájárulnak a jövőbeni műveletek eredményességéhez.

Technikai képességek fejlesztése

Az afganisztáni és a líbiai műveletek egyik legfőbb tapasztalata az volt, hogy a hadászati szintű, legfelsőbb döntéseket megalapozó információk mellett a műveletek sikeres megvívásához elengedhetetlen a hadműveleti, de különösen a harcászati szintű információk rendelkezésre állása a parancsnokok számára. A szükséges információk többsége ma már megszerzhető a legmagasabb technikai színvonalú, új generációs haditechnika eszközök segítségével.

A 2012. évi chicagói NATO-csúcstalálkozón született döntés ennek a komplex felderítőrendszernek a kifejlesztéséről és alkalmazásáról. Az Összhaderőnemi Hírszerző Megfigyelő és Felderítő (JISR³) rendszer magában foglalja majd a fejlesztés alatt álló földfelszíni felderítőrendszert (AGS⁴), a már létező repülőgép-fedélzeti előrejelző és vezetési rendszert (AWACS⁵), és kiegészül a kompatibilis légi, űr, szárazföldi és haditengerészeti nemzeti felderítőeszközökkel és -rendszerekkel.

A megszerzett adatok és információk az olaszországi Sigonellában lévő értékelőközpontba kerülnek, ahol a NATO-tagországok által delegált szakértő állomány feldolgozza azokat, s a jelentések azt követően kerülnek továbbításra az érintett parancsnokok számára.

---

³ JISR – Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance.

⁴ AGS – Allied Ground Surveillance.

⁵ AWACS – Airborne Early Warning and Control System.

Az Összhaderőnemi Hírszerző Megfigyelő és Felderítő rendszerrel kapcsolatos ambíciószint meghatározása a Magas Készültségű Összhaderőnemi Alkalmi Harci Kötelék (VJTF⁶), valamint az újjászervezett NATO Reagáló Erő (NRF⁷) műveleti követelményeivel összhangban történik.

A rendszer a kezdeti műveleti képességet már elérte, annak tesztelése folyamatos a különböző szövetségi gyakorlatokon. A teljes műveleti készenlélet várhatóan 2018-ban éri el.

Hátországi támogatás

A NATO műveletei közül talán az afganisztáni Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erő elnevezésű művelet kapta a legnagyobb figyelmet. A hadműveletek folyamatosan jelentős erő- és eszközigényűek voltak, s azok irányítása, vezetése teljes mértékben felderítés „vezérelte” volt. A művelet 2014 végén befejeződött, helyét a NATO Eltökélt Támogatás Művelet vette át 2015. január 1-jétől.

A hadműveleti területen lévő, a korábbiaknál lényegesen kisebb erő azonban nem nélkülözheti a megfelelő felderítőtámogatást, ezért létrehozták a hadszíntéren kívüli felderítőtámogatást biztosító szervezetet, az úgynevezett Hátországi Elemzőközpontot (RAC⁸), amely a Szövetséges Műveleti Parancsnokság alárendeltségében, de az Egyesült Királyság bázisán látja el feladatait.

A szervezet léte nem csupán az afganisztáni művelet szempontjából fontos, hanem az eddigi sikeres működése akár mintaként is szolgálhat a jövőbeni szövetségi műveletek felderítőbiztosításának szervezeti keretéhez.

Döntés a hírszerző struktúra átalakításról

Ami már többször, legutóbb pedig 2010-ben megfogalmazódott, de nem ért el konszenzust, az 2016-ban megvalósult. A már említett varsói NATO-csúcstalálkozón hozott döntés alapján 2016. december 1-jén hivatalba lépett a NATO történetében első ízben a hírszerző és biztonsági ügyekért felelős főtítkárhelyettes.

A döntés távlati előzménye volt az a mintegy két évtizedes gondolkodás, amely megpróbálta a folyamatosan változó és egyre jelentősebb kihívásoknak megfeleltetni a felderítő-hírszerző biztosítást, számos eredmény felmutatásával. Ezek, a fentiekben már röviden bemutatott eredmények jól tükrözik a NATO és a tagországok megkérdőjelezhetetlen szándékát a hatékonyság növelése érdekében. Közvetlen előzménye volt viszont az az átfogó vizsgálat, amely a szövetséges tagországok bevonásával készült, és feltérképezte nemcsak a régmúltból máig meglévő hiányosságokat, s az újonnan jelentkező problémákat, hanem egyben a szövetséges hírszerző szolgálatok szándékát is egy jelentősebb változás irányába történő elmozdulás érdekében.

---

⁶ VJTF – Very High Readiness Joint Task Force.

⁷ NRF – NATO Response Force.

⁸ RAC – Reachback Analytical Centre.

Az átfogó vizsgálat rátapintott minden, a politikai és katonai döntéshozatal, valamint a műveletek támogatását befolyásoló hiányosságra, szervezeti problémákra, elsősorban a NATO Központot érintően.

A szövetségi érdekek megjelenítése mellett a tagországok rávilágítottak más, a nemzeteket érintő problémákra is, amelyek nem voltak összhangban a szövetségi elképzelésekkel. Ezért a folyamat során számos szakértői és vezetői szintű egyeztetésre került sor a teljes értékű konszenzus elérése érdekében a lehetséges változásokról.

Végül azonban a közös cél érdekében az erővonalak egyesültek, ez által a tagországok jóváhagyásával megszülethetett a döntés az átalakításról, a szervezeti korszerűsítésről.

Az új hírszerző és biztonsági ügyekért felelős főtitkár-helyettesi pozíció létrehozása fontos, de csak egyik eleme az átalakításnak. Irányításával a Nemzetközi Katonai Törzs Hírszerző Igazgatóság és a polgári Hírszerző Egység teljes integrációjával a NATO Központ új szervezete jött létre. A polgári és a katonai oldal a jövőben közösen, egy szervezetben valósítja meg a NATO hírszerző támogatását. A szervezet az elméleti kidolgozó, támogató funkció mellett egy markáns elemző-értékelő-jelentő képességgel, információfeldolgozó kapacitással fog rendelkezni, amely már maradéktalanul megfelel majd a hírszerzéssel szemben megfogalmazott követelményeknek.

A szervezet kialakítása során fontos elméleti szempont volt annak ténynek a figyelembevétel, hogy a NATO elsősorban egy katonai, katonapolitikai védelmi szövetség, az ennek megfelelően megfogalmazott önvédelmi, védelmi célokkal, amelyek garantálása a katonai erő létén alapul. Ezért a hírszerző szervezetben az arányok megfelelő betartásával érvényesülnie kell a polgári és a katonai oldal megfelelő szintű képviselőinek a vezetői és a szakértői szintű beosztások vonatkozásában egyaránt.

A működését 2017-ben megkezdő és azóta is sikeres szervezet nemzetek általi szakmai felügyeletét továbbra is a Katonai Hírszerző Bizottság és a Polgári Hírszerző Bizottság látja el.

Együttműködés

A NATO napjainkra széles körű nemzetközi kapcsolatrendszer épített ki. A partnerországokkal meglévő kapcsolatokon túl a nemzetközi szervezetekkel is harmonikus együttműködési formák alakultak ki. Esetünkben különösen fontos az Európai Unió, amely a Maastrichti Szerződés 1993. január 1-jei hatályba lépése óta fokozatosan építi ki egyik pillérének, a közös kül- és biztonságpolitikának az intézményrendszerét, amelynek markáns eleme a hírszerzés.

Az EU létrejöttét megelőzően a Nyugat-európai Unó (NYEU) 1992-es Petersbergi Nyilatkozata óta – aktív részvétel a válságkezelésben – folyamatosan napirenden volt a NATO és a NYEU közötti együttműködés kérdése. Azáltal, hogy a NYEU katonai szárnya az EU-hoz került, NATO–EU-együttműködésről lehet beszélni, és ennek a stratégiai partnerségnek a fontosságát, mélyítésének szükségességét a 2016. évi varsói NATO-csúcstalálkozó is megerősítette.

A NATO és az EU – bár alapvetően különböző irányelvek és rendeltetés mentén működő nemzetközi szervezetek – biztonságpolitikai megjelenése sok hasonlóságot mutat, ami nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az elmúlt években a két szervezet közötti együttműködés a hírszerző biztosítás területén is egyre mélyült. Az információmegosztáson túl mára számos fórumon és szinten zajlanak egyeztetések.

Összegzés

Összességében megállapítható, hogy a NATO mint a világ legerősebb biztonságpolitikai, védelmi szervezete meghatározó szerepet tölt be a különböző válságok kezelésében. Ennek sikere jelentős mértékben múlik a felderítő-hírszerző biztosításon. A felderítő-hírszerző támogatás azon a széles körű szövetségi együttműködésen alapul, amely keretében a nemzeti polgári és katonai hírszerző szolgálatok egyik legfontosabb jelenlegi és jövőbeni feladata a szövetséges szervezetek politikai döntéseihez szükséges hadászati szintű hírszerző értékelések, valamint a műveleti tervezés, és a műveletek sikeres végrehajtása érdekében szükséges felderítési adatok és hírszerzési információk biztosítása.

A NATO a válságkezelésben vállalt feladatain kívül elsősorban a béke legfőbb letéteményese Európában, ezért a hírszerzésnek a nemzeti feladataikon túl a minél hatékonyabb szövetségi érdekek érdekében kell dolgozniuk.

A NATO a jövőben is meghatározó biztosítóka lesz a világbéke megőrzésének és erős stabilizáló tényezője a válságrégióknak. A NATO ezt a szerepét a nemzetközi szervezetekkel – az Európai Unióval, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezettel és az Egyesült Nemzetek Szervezetével – együttműködve tölti be.

Ebben a „nagy” rendszerben a döntéshozatal legfőbb támasza továbbra is az a hírszerző együttműködés, amelynek az alapja a nemzeti hírszerző szolgálatok információmegosztása. Nincs olyan politikai vagy katonai természetű döntés, amely ne a megfelelő hírszerzési információkon alapulna. Ennek megfelelően a NATO-reform eredményeként a felderítő-hírszerző biztosítás az érdemeihez és szerepének megfelelően nagyon magas szintre került. A NATO főtitkár-helyettese vezetésével létrehozott új hírszerző és biztonsági struktúra minden korábbinál hatékonyabb támogatást nyújt a NATO-nak.

Nyomatékosítani szükséges ugyanakkor azt a tényt, hogy a NATO továbbra sem rendelkezik olyan adat- és információszerző képességgel, amely önállóan alkalmas lenne a döntéshozatalhoz szükséges információk biztosításához. Erre csak a tagországok nemzetbiztonsági szolgálatai képesek, s az egész rendszer ehhez volt, van és valószínűleg lesz is igazítva. A tagországok képességei nem nélkülözhetőek, nem pótolhatóak, együttesen viszont jelentős erőt és képességet képviselnek.

Mindez a nap 24 órájában jelentkező szünet nélküli felelősséget ró ezekre a nemzetbiztonsági szolgálatokra. A NATO-tagországok nemzetbiztonsági szolgálatainak nemzetközi tapasztalatai egyértelműen igazolják, hogy az információ megosztását a nemzeti hírszerző és biztonsági szervezetek akkor lesznek képesek hosszú távon biztosítani, ha önállóságuk és együttműködési készségük folytán megmarad az adat- és információszerző, valamint az információfeldolgozó képességük.

A NATO felderítőrendszerének fejlődése és a KNBSZ szövetségesi szakmai együttműködése

Oroszi Zsolt ezredes
A3 igazgató
(főigazgató-helyettes)

2019. április 9.

Tartalom

- NATO-csatlakozásunk hírszerző szemmel
- A NATO polgári és katonai irányítása
- A NATO a XXI. században
- A NATO felderítőrendszere
- Együttműködési feltételek
- Hírszerzési követelmények változása
- Szervezeti reformok
- Egyesített Hírszerző és Biztonsági Igazgatóság
- Kihívások, hírszerző együttműködés
- Összefoglalás

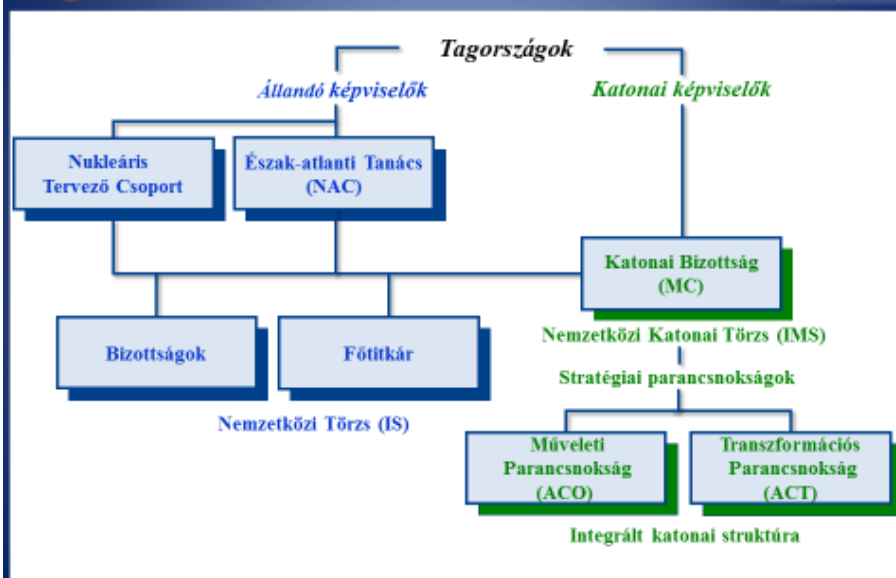
NATO-csatlakozásunk hírszerző szemmel

- Pfp-tagság: 1994. február 8.
- NATO-meghívás: 1997. július 8.
- **NATO-csatlakozás: 1999. március 12.**

Polgári és katonai irányítás

Észak-atlanti Tanács

Jens Stoltenberg
NATO-főtitkár

NATO Katonai Bizottsága

Sir Stuart Peach
vezérezredes
MC elnöke

A NATO a XXI. században

**1945 – 1989:
GLOBÁLIS
KONFLIKTUS**

- Hidegháború

- Kollektív védelem, elrettentés

**1990-ES ÉVEK:
REGIONÁLIS
KONFLIKTUSOK**

- Hidegháború lezárása: helykeresés

- 1990 – London: nyitás
- 1991 – Róma: partnerség (Stratégia)
- 1999 – Washington: válságkezelés (Stratégia)

**XXI. SZÁZAD:
TERRORIZMUS,
HIBRID**

- XXI. század kihívásai

- 2002 – Prága: képességfejlesztés
- 2010 – Lisszabon: az irány megerősítése (Stratégia)
- 2014 – Wales: kollektív védelem
- 2016 – Varsó: elrettentés, képességfejlesztés,
hírszerzés átalakítása

16
↓
29
ORSZÁG

NEW NATO?

A NATO felderítőrendszere

- A NATO nem rendelkezik saját felderítő-, hírszerző erővel
- A stratégiai politikai-katonai döntéshozatal és tervezés alapja a tagállamok hírszerző szervezeteinek hozzájárulása

Együttműködési feltételek

- Biztonság
- Összeköttetés
- Személyi állomány felkészültsége
- Hírszerző tapasztalatok
- NATO-beosztások ellátása
- Konszenzusos döntéshozatal
- Információcsere

Információcsere

- **Általános információigény** ismeretében rendszeres vagy eseti információküldés
- **Konkrét információkérés** alapján eseti információküldés
- NATO hírszerző dokumentumok

Hírszerzési követelmények változása

- Hidegháború
- Jugoszlávia elleni műveleteinek tapasztalatai
- 2001. szeptember 11.
- Stratégiai döntések
  - Kollektív védelem, válságkezelés
  - Katonai képességek fokozása
  - Partnerség
- Új követelmények
  - Regionális konfliktusok kezelése
  - Transznacionális fenyegetések elleni fellépés
  - Proliferáció
  - Hibrid hadviselés
  - Kibervédelem
  - **Kollektív védelem**

Szervezeti reformok

- Hírszerző Összekötő Egység
- Terrorista Fenyegetés Hírszerző Egység
- Egyesített Információelemző Központ
- NATO Információegyesítő Központ
- Kiválósági központok
- Főbizottságok átalakítása
- Hírszerző Egység
- Technikai képességfejlesztés
- Hátszági Elemzőközpont
- **JISD**

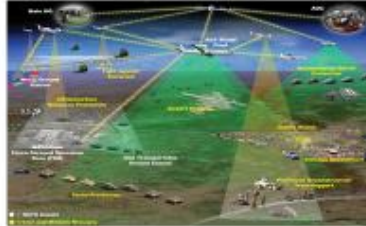

NATO-hírszerzés átalakítása

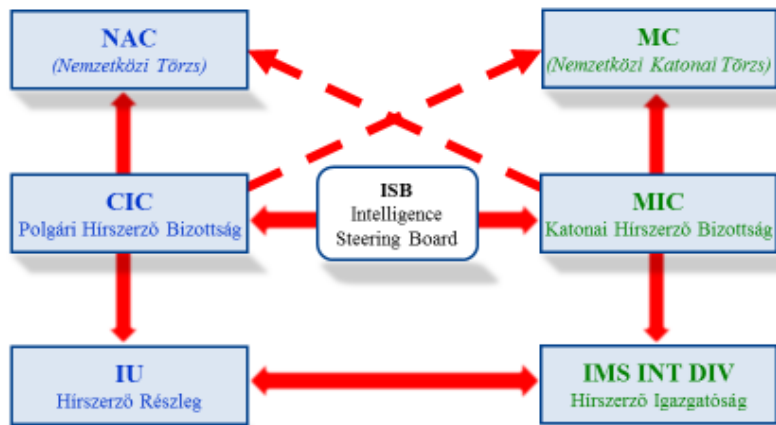

- Hírszerző és biztonsági főtitkár-helyettes
- Egyesített Hírszerző és Biztonsági Igazgatóság
- Katonai és polgári hírszerző bizottság működése
- Információmegosztás

A jövő:

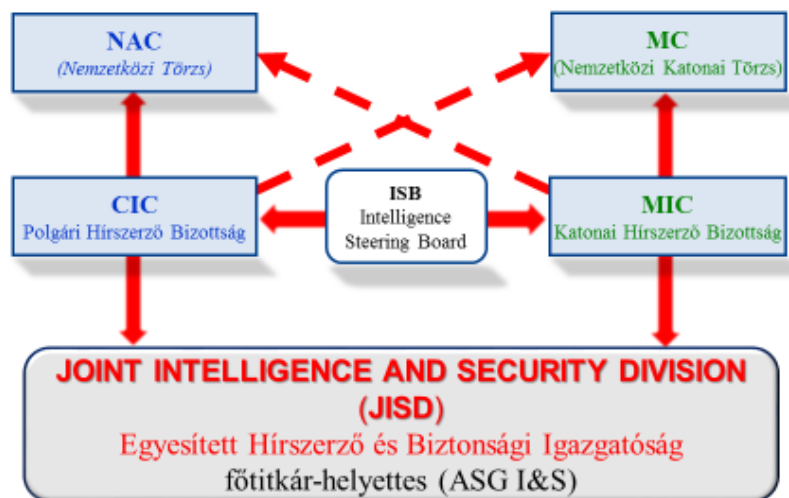

NATO hírszerző irányító testületek 2016-ig

NATO hírszerző irányító testületek 2017-től

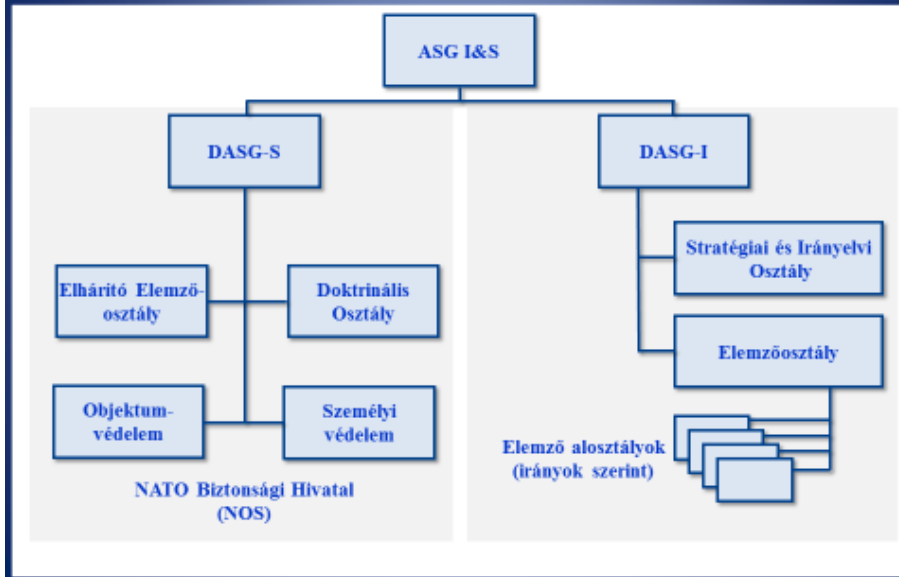
JISD rendeltetése

- Egységes hírszerző irányelvek kidolgozása
- Szakmai együttműködés és konszenzusos dokumentumok kidolgozásának koordinációja
- Hírszerző jelentések és információk feldolgozása
- Adatbázisok kezelése
- Válságkezelés és kollektív védelem stratégiai hírszerző biztosítása
- **Stratégiai előrejelzés**

JISD felépítése

NATO hírszerző közösség kihívásai

Új követelményeknek történő megfelelés:

- Regionális konfliktusok kezelése
- Transznacionális fenyegetések elleni fellépés
- Proliferáció
- Hibrid hadviselés
- Kibervédelem
- Kollektív védelem

Aktualitások:

- Előrejelzés, riasztás
- Összhaderőnemi Hírszerzés, Megfigyelés és Felderítés
- Biometrikus adatok megosztása
- Katonai adatbázis

- Válságkezelés
- Koordinált válságkezelési gyakorlatok
- Terrorizmus
- Hibrid hadviselés
- Kibervédelem

Összefoglalás

- A NATO a világ legerősebb védelmi szervezete, a béke letéteményese
- A felderítő-hírszerző támogatás meghatározó jelentőségű a döntéshozatalban és a válságkezelésben
- A hírszerző és biztonsági struktúra az alapja a kihívásokkal szembeni hatékony küzdelemnek
- Kollektív információszerző képesség híján a nemzetek hozzájárulási szerepe és képessége meghatározó
- A KNBSZ részvétele a multilaterális hírszerző együttműködésben a nemzeti hozzájárulásunk sikeres, meghatározó eleme

NATO 1949–2019

Köszönöm a figyelmet!

JUHÁSZ GYÖRGY NY. DANDÁRTÁBORNOK
HOZZÁSZÓLÁS

Előzetesen szeretném, ha elfogadnák, hogy nem tudományos jellegű hozzászólással készültem, ezt megtették az előttem szóló előadók. Hiszem, hogy minden történetnek vagy elért eredménynek megvannak az emberi oldalai. Hozzászólásomban személyes élményeket, érzéseket, vívódásokat mondok el.

Tisztában vagyok azzal is, hogy a végrehajtókat elfelejtik, hiszen 20 év távlatából az eredmény a fontos. Talán a mai konferencia jó alkalom arra, hogy a „kisember” oldaláról világsak rá arra, hogyan láttuk alulról, középről és néha fentről csatlakozásunkat a NATO-hoz.

Igyekszem nevek nélkül felvillantani munkánkat, egyszer tesztek kivételt, de remélem azzal Önök is egyet fognak érteni.

Hozzászólásomat az alábbi két részre osztottam fel:

1. A Partnerség a Békéért (PFP) program és Partnerség a Békéért Koordinációs Részleg (PCC Mons) munkájában való részvétel.
2. Az MH Szárazföldi Parancsnokság (Székesfehérvár) szervezetében teljesített szolgálat.

1. A Partnerség a Békéért (PFP) program és Partnerség a Békéért Koordinációs Részleg (PCC Mons) munkájában való részvétel

Személyes emlékekkel kezdem. 1995 tavaszán kijelöltek a PCC magyar összekötő tisztjének. Ennek keretében tanulmányoztam a PFP-programot, a NATO felépítését, célkitűzéseit, történetét. A magyarországi felkészülés egyik állomása a Külügyminisztérium volt. Ezzel a témakörrel foglalkozó főosztályára voltam hivatalos. A kölcsönös bemutatkozás után a főosztályvezető úr a következő kérdést tette fel nekem: „*Alezredes úr, hisz abban, hogy csatlakozunk a NATO-hoz?*”

Válaszomat így kezdtem: „*Hát.....*”

A főosztályvezető közbevágott: „*Ez nem a legjobb válasz. Kérem, higgyen abban, hogy képesek leszünk az elsők között csatlakozni! Monsi szolgálata során minden pillanatban ezért dolgozzon teljes erejével!*”

Ekkor értettem meg, hogy Magyarország célja nem csupán a PfP-programban való részvétel, hanem a programon keresztül NATO-csatlakozásunk megvalósítása.

Felkészülésem másik emlékezetes élménye Brüsszelben egy magyar katonai vezetővel történt beszélgetés volt, aki kijelentette, hogy ő minden feltételt megkapott az eredményes munka végzéséhez. Így folytatta: „*Alezredes úr, te is meg fogod kapni mindazt, ami szükséges munkádhoz, de ezért többet kell dolgoznod, mint bárhol, ahol eddig szolgáltál.*”

Ígéretét betartotta, és valóban igen jó körülmények között kezdhettem meg munkámat. Aki ezt akkor mondta, most itt van köztünk altábornagyként.

Itt szeretnék egy érdekes statisztikai adatot megosztani Önökkel. A NATO brüsszeli központjában és a monsi parancsnokságon szolgálatot teljesítő első öt magyar tiszt közül négy tiszt a Katonai Felderítő Hivatal állományából került ki.

Visszatekintve a NATO PfP-programjára, ez volt a NATO egyik legjobb lépése, ami máig kihat magára a szervezetre és a programban részt vevő országokra. Utat és lehetőséget adott hazánknak:

- a fegyveres erők demokratikus ellenőrzésének kialakítására;
- a fegyveres erők átláthatóságának létrehozására;
- a katonai költségvetési és tervezési rendszerének kialakítására;
- olyan képességek létrehozására, amelyek lehetőséget teremtettek a NATO-val együtt közös feladatokban való katonai részvétellel;
- számunkra új katonai tervező rendszerek bevezetésére;
- közös kiképzés és felkészítés létrehozására;
- a NATO-val való együttműködés érdekében interoperabilitási képességgel bíró magyar katonai erők létrehozására;
- hosszú távú katonai képességek kialakítására.

A most vázolt politikai és katonai feladatokat kellett nekünk valós tartalommal kitölteni. Az volt a fő feladatunk, hogy építsük a bizalmat hazánk, ezen belül a magyar fegyveres erők iránt. Hozzunk létre új szakmai kapcsolatokat különböző területeken. Ennek érdekében minden erővel törekedtünk arra, hogy egy kitérő irányú szakmai kapcsolatrendszer alakuljon ki.

Kezdetben a NATO és a partnerországok is keresték azokat a katonai és nem katonai lehetőségeket, amelyek a közös célok elérését a leghatékonyabban szolgálták. Az első lépések egyike az Egyéni Partnerségi Program (EPP) volt. A NATO által készített listából közösen választottuk ki, hogy mit vállalunk, milyen program szolgálja legjobban célkitűzéseinket. Mindkét fél felismerte azt, hogy az első és a legfontosabb a nyelvi ismeretek széles körben történő elsajátítása. Ugyanis ha azt akarjuk, hogy szakmai tudásunkat át tudjuk adni a NATO-nak és együtt dolgozzunk velük, akkor magas szinten kell elsajátítani az angol nyelvet. Ezért volt nagyon jó lépés – többek között – a NATO Béképartnerségi Katonai Nyelvkiképzési Központ magyarországi létrehozása.

Közös tevékenységünk másik nagy területe a NATO/PfP-gyakorlatokon történő részvétel volt. A munka megkezdésekor mindkét fél megértette, hogy a gyakorlatok tervezésének és végrehajtásának rendszere egymástól nagyban eltérő. Ezért szükséges és fontos döntésnek bizonyult, hogy a rajszintű gyakorlatokkal kell kezdeni, majd fokozatosan kell eljutni a többnemzeti törzsvezetési gyakorlatokig.

A két fő feladat mellett hazánk is megkapta a lehetőséget a részvételre a NATO különböző kiképzési rendszereiben. Nagyon sokat tettünk azért, hogy ezeket a képzési formákat kihasználjuk.

Mit adott a magyar katonáknak a PfP-program? Új ismeretekre, eljárásokra, módszerekre tettünk szert. Véleményem szerint legfontosabb, hogy új gondolkodási mód alakult ki a magyar tisztekben. Mérhető eredmények keletkeztek a missziókban és a közös gyakorlatokon. Valós nemzetközi kapcsolatok jöttek létre nemcsak vezetői szinten, de az alakulatok és a tisztek között is.

A Partnerségi Koordinációs Részleg (PCC) magyar irodájának egyik legnehezebb feladata a NATO IFOR missziójába történő katonai részvételünk kezdeti koordinálása volt. A misszió szervezését a monsi NATO Parancsnokságról irányították. Minden nap kaptunk felderítési információkat, és a műszaki kontingensünket érintő híreket naponta kellett hazajelentenünk. Nap mint nap gyűjtöttük azokat a katonai jelentéseket, amelyek hatással lehetnek a magyar kontingens munkájára és katonáink biztonságára. A munka számunkra akkor csökkent fokozatosan, amikor a műszaki zászlóalj kitelepült a műveleti területre.

Fontos volt a családok bevonása a PCC életébe. Erre szép példa volt, amikor a 32 darabból álló *quilt* egyik darabkáját magyar feleség készítette, és az ma is látható a SHAPE főépületének aulájában.

1. kép. A 32 darabból álló *quilt* magyar része

Itt szeretném megragadni az alkalmat, hogy néhány szóban megemlékezzek a PCC magyar összekötő iroda első vezetőjéről, az azóta tragikus körülmények között elhunyt Szalai István (akkori) ezredesről, később vezérőrnagyról.

2. kép. A PCC épülete a SHAPE területén

3. kép. A PFP-program jelképe

Szalai ezredesnek hatalmas munkabírása volt. Pontosan értette, mit kér a NATO tőlünk és mi kell nekünk a NATO-tól. Mindezt el tudta magyarázni a NATO Katonai Parancsnokság (SHAPE) katonai vezetőinek, valamint a magyar politikai és katonai vezetésnek is. Ő volt az egyik olyan PfP-tiszt, akit szakmailag is elfogadott a SHAPE katonai vezetése. Nagy tudása mellett ember volt, a szó valódi értelmében. Minden területre figyelt: a gyakorlatok tervezésétől kezdve az új eljárások bevezetésén át a magyar katonák monsi tartózkodásának támogatásáig. Minden nap tanulni lehetett tőle. Jó volt vele együtt dolgozni. Ő mondta: „*Alezredes úr, dolgozz itt becsülettel, és katonai pályafutásod végéig lesz munkád!*”

Igaza volt.

4. kép. A Magyar összekötő csoport tisztjei és támogatói, középen Szalai István ezredes

Visszatekintve elmondható, hogy a PfP-programon keresztül mindent meg lehetett érteni és tanulni a NATO-ról.

2. Az MH Szárazföldi Parancsnokság (Székesfehérvár) szervezetében teljesített szolgálat

Három évi külföldi szolgálat után, 1998 augusztusában érkeztem haza. Meglepetést okozott, hogy vezérkar főnök úr „NATO-tapasztalataim” alapján az MH Szárazföldi Parancsnokság tervezési csoportfőnök-helyettesi beosztást ajánlotta fel számomra. Akkor nem nagyon értettem a döntés hátterét, de elvállaltam. Utólag mondhatom: katonai pályám legjobb döntése volt.

Monsi szolgálatom után nemcsak hittem, de tudtam is, hogy nekünk, katonáknak fontos a NATO-hoz csatlakozni, és ezért vállaltam ezt a nehéznek vélt feladatot.

Természetesen új beosztásban mindig kapunk tanácsokat. Nekem is az asztalomra tettek ötezer oldalt, hogy olvassam el és utána érteni fogom, mi a feladatom a parancsnokságon. Olvastam és hamar rájöttem, ez időpocsékolás. Gyűjtöttem a tapasztalatokat és rövid idő után összegeztem magamban:

- az állomány meglepően kevés információval rendelkezett a NATO-ról;
- káosz volt a fejekben, nem tudták miért, hogyan és minek akartunk a NATO tagja lenni;
- a tisztek sok esetben nem szívesen akartak NATO-ügyekben megnyilvánulni;
- a katonáknak többször téves gondolataik voltak a NATO-ról;
- a szakmai tudás megléte nem volt elegendő, szükség volt a biztos angol nyelvi tudásra;
- az állomány nem rendelkezett kellő NATO-val kapcsolatos tapasztalatokkal;
- a számítástechnikai eszközök használata nem volt széles körű.

Azt a célt tűztem magam elé, hogy a fenti problémákat a magam szintjén megoldjam. Szerencsémre parancsnokom megbízott bennem. Őszintén elmondhattam tapasztalataimat, engedte, hogy új gondolkodást vezessek be. Azt tudtam, hogy a most említett hiányosságok nagy hányada nem a katonák hibája volt. Ezért mindenkinek azt mondtam: *„gyere velem, fogd a kezem, menjünk együtt, egy irányba, ha nem jössz, elengedem a kezedet”*.

Mindenkor a segítő szándék volt bennem, de a beosztottaknak hozni kellett az eredményt.

A megoldás módszerei nem voltak egyszerűek. Mentem a parancsnokokhoz, javasoltam, hogy mit és hogyan kellene tenni az adott helyszínen. Áadtam minden információt, ami segíthette munkájukat.

Saját csoportfőnökségemen a felelősséget minden szinten megosztottam. A felelősség mellett a lehetőségeket is igyekeztem minél szélesebbre tárni, és ez a módszer nagymértékben visszahatott a felelősségérzet növelésére is. Sokan érezték, hogy van saját munkaterületük, és ezen belül dönthettek. Fontosnak tartottam azt is, hogy a szükséges döntéseket időben meghozzam és vállaljam azért a felelősséget. Az elvégzett munkát azonnal értékelttem.

Igyekeztem mindenkit bevezetni a számítástechnika rejtelmeibe, küzdöttem, hogy minden beosztottnak legyen saját számítógépe.

Kiemelten kezeltem a nyelvtanfolyamokon, külföldi továbbképzésen való részvételt. Akit csak lehetett, elküldtem, hogy megértsék, miért fontos nekünk, katonának is a NATO-csatlakozás, és legyen megalapozott tudásuk későbbi feladataikhoz. A magyar rendszer szerint a távollévők miatt természetesen megnövekedtek az „itthon maradottak” feladatai, de vállalták, hiszen tudták, hogy legközelebb ők mennek a külföldi képzések valamelyikére.

Egy év után jöttek az eredmények, felkészültebbek lettünk. A nagyon feszített munka kicsit csökkent, többet lehetett súlyosabb kérdéseken gondolkodni és több megoldást kidolgozni.

Sikerrel hajtottuk végre az integrációs egyeztetéseket, ami katonai szinten is zöld utat adott a csatlakozásunkhoz.

5. kép. A magyar integrációs tárgyaló csoport Nápolyban

1999. március 12-én megtörtént a NATO-csatlakozásunk, amit igen nagy eredménynek tartok. Sok katona kemény munkával járult hozzá ehhez a sikerhez.

Csatlakozásunkat követően a Szárazföldi Parancsnokság igazán nagy megmérettetése az első hazánkban megrendezett „Ardent Ground-2000” NATO-gyakorlat volt. Ezen a megmérettetésen közel tíz nemzet, 2400 katona és 1400 technikai eszköz vett részt. A feladat végrehajtását nehezítette, hogy a résztvevők szárazföldön, légi eszközökkel, vasúti szállítással és közúton érkeztek.

6. kép. Az első NATO-gyakorlat hazánkban

Katonatársaim közül ma is sokan büszkék lehetnek arra, hogy részesei voltak Magyarország 20. századi története egyik fontos történelmi lépésének.

A maguk szintjén áldozatos munkájukkal hozzájárultak ahhoz a sikerhez, hogy hazánk az első körben Lengyelországgal és Csehországgal együtt lett a NATO teljes jogú tagja.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

DR. MAGYAR ISTVÁN NY. DANDÁRTÁBORNOK
ZÁRSZÓ

Tisztelt Konferencia!
Kedves Tagtársaim!
Kedves Vendégeink!

A Felderítők Társasága Egyesület elnöksége és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Tanácsa által szervezett, az Észak-atlanti Szerződés Szervezete megalakulásának 70. és hazánk szervezethez történt csatlakozásának 20. évfordulója alkalmából rendezett konferenciánk végéhez értünk. Úgy gondolom, érdemes volt egy napot szánnunk a NATO létrejötte és fejlődése, Magyarország, a Magyar Honvédség, továbbá a hírszerző és az elhárító szakmai ág Szövetséghez fűződő kapcsolatrendszer kialakulása és fejlődése témakörének, továbbá a mai helyzet bemutatásának. Köszönetet mondok meghívott vendégeinknek, együttműködő partnereink képviselőinek, tagságunknak és az érdeklődőknek, hogy jelenlétükkel megtisztelték rendezvényünket. A mai napon elhangzott előadások – kivétel nélkül – hitelesen mutatták be az általunk választott témaköröket, mindannyiunk okulására szolgáltak.

Ezúton is köszönetünket fejezem ki Dr. Böröndi Gábor altábornagy úrnak, a Magyar Honvédség parancsnokhelyettesének, hogy jelenlétével megtisztelte és hozzászólásával gazdagította mai rendezvényünket. Ugyancsak köszönöm Dr. Béres János altábornagy úrnak, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat főigazgatójának a fővédnöki köszöntőben elmondott gondolatokat, és azt, hogy elvállalta rendezvényünk e fontos tisztségét.

A zárzó lehetőséget ad és egyben kötelez is engem a köszönetnyilvánításra. (Őnök az elkövetkező percekben sokszor fogják hallani tőlem a köszönöm szót. Ez is bizonyítja, hogy egy ilyen konferencia zökkenőmentes megszervezéséhez hány személy, szervezet együttes és koordinált munkája szükséges.) Így, engedjék meg, hogy – mindenekelőtt – megköszönjem Dr. Jeszenszky Géza nagykövet úrnak, volt külügyminiszternek, hogy levélben köszöntötte tanácskozásunkat. Ugyancsak köszönöm mai konferenciánk előadóinak a tartalmas és gondolatébresztő prezentációkat, a lelkiismeretes felkészülést.

Köszönetet mondok konferenciánk fő együttműködő partnerének, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Tanácsának, személyesen pedig Dr. Kenedli Tamás ezredes úrnak és munkatársainak a közös és hatékony munkáért. Köszönjük a Stefánia Palota Honvéd Kulturális Központ vezetésének és munkatársainak, hogy – immár hagyományosan, ez évben is – kiváló feltételek biztosításával járultak hozzá rendezvényünk sikeréhez. Köszönöm Juhász György ny. dandártábornok úr hozzászólását is.

Én is emlékeztetnék arra, hogy mai konferenciánk előadásainak szerkesztett anyagát a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat égisze alatt kiadásra kerülő Felderítő Szemlében megjelentetjük. Így a ma itt elhangzott hasznos gondolatok nem vesznek el, ismét olvashatók, felidézhetőek és visszakereshetőek lesznek a kiadványban. Konferenciánkat hasznosnak, tanulságosnak és eredményesnek értékelem, amellyel méltó módon emlékeztünk meg a számunkra rendkívül fontos két évfordulóról.

Tisztelt Hallgatóim!

Köszönöm a megjelenést és az egész napi kitartó figyelmet. Remélem, valamennyien jól érezték magukat és élményekkel, ismeretekkel gazdagodva távoznak konferenciánkról.

Várjuk Önöket, várunk Benneteket máskor is a Felderítők Társasága Egyesület és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat közös szervezésű hasonló rendezvényein.

Viszontlátásra!

A konferencia helyszíne

CONTENTS

BRIGADIER GENERAL (RET.) DR. ZSIGMOND TÖMÖSVÁRY, PhD

**70 YEARS OF THE NORTH ATLANTIC TREATY
ORGANIZATION (NATO)**

LIEUTENANT GENERAL DR. JÁNOS BÉRES, PhD

WELCOME ADDRESS OF THE PATRON

BRIGADIER GENERAL (RET.) DR. ZSIGMOND TÖMÖSVÁRY, PhD

KEYNOTE SPEECH

AMBASSADOR DR. GÉZA JESZENSZKY

WELCOME LETTER TO THE CONFERENCE

1. PANEL

PROF. EMERITUS DR. FERENC GAZDAG

**THE ROAD TO A BIPOLAR WORLD ORDER:
THE FORMATION OF NATO**

COLONEL PROF. DR. KLÁRA KECSKEMÉTHY SIPOSNÉ

**70 YEARS OF NATO – HUNGARY’S 20 YEARS
IN THE ALLIANCE**

2. PANEL

LIEUTENANT GENERAL (RET.) DR. LÁSZLÓ BOTZ, PhD

**HUNGARY’S INITIAL STEPS IN ESTABLISHING
A CONNECTION TO NATO, THE FORMATION
OF PROFESSIONAL RELATIONS OF THE REPUBLIC
OF HUNGARY’S MILITARY INTELLIGENCE OFFICE**

LIEUTENANT COLONEL PAPP GÁBOR

THE COOPERATION OF MNSS AND NATO SECURITY ORGANS

3. PANEL

MAJOR GENERAL LÁSZLÓ DOMJÁN –
LIEUTENANT COLONEL ENDRE SZÉNÁSI

**„FROM THE POINT OF VIEW OF BRUSSELS” –
THE 70-YEAR-OLD NATO’S ADAPTATION TO THE CHANGING
SECURITY CHALLENGES AND ITS HUNGARIAN DIMENSIONS**

COLONEL ZSOLT OROSZI

**THE DEVELOPMENT OF THE NATO INTELLIGENCE
WARNING SYSTEM AND ITS TRADE ALLIANCE
COOPERATION WITH MNSS**

BRIGADIER GENERAL (RET.) GYÖRGY JUHÁSZ

COMMENT

BRIGADIER GENERAL (RET.) DR. ISTVÁN MAGYAR

CLOSING SPEECH

FOR READERS

CONTENTS

CONDITIONS OF PUBLICATION

A FELDERÍTŐ SZEMLÉBEN TÖRTÉNŐ PUBLIKÁLÁS FELTÉTELEI

AZ ÍRÁSMŰVEKKEL SZEMBEN TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEK

Etikai követelmények:

- az írásmű másol, ebben a formájában még nem jelent meg;
- a szerző(k) kizárólagos szellemi tulajdona, amelyet a szerzői nyilatkozat aláírásával igazol(nak);
- korrekt, visszakereshető hivatkozásokkal ellátott;
- bibliográfiával ellátott (amely tartalmazza a hivatkozott irodalom jegyzékét, az internetes anyagok jegyzékét a letöltés idejével együtt);
- a szerző(k) saját véleményét is tükrözheti, amely értelemszerűen nem mindig egyezik meg a Szolgálat álláspontjával.

Tartalmi követelmények:

- a folyóiratokban – jellegével összhangban – a honvédelemmel, azon belül elsősorban a nemzetbiztonsággal, hírszerzéssel, felderítéssel, katonai biztonsággal és a biztonságpolitikával kapcsolatos tudományos igényű kérdéseket feldolgozó és elemző írásokat – tanulmányokat, cikkeket és más témákat, anyagokat – jelentetünk meg;
- az írásmű legyen logikus, áttekinthető, tartalmilag összefüggő és jól tagolt;
- a témával kapcsolatos saját koncepció megfogalmazása legyen érthető, a következtetések pedig megalapozottak, érvekkel, adatokkal alátámasztottak legyenek.

Formai követelmények (és a kapcsolódó információk):

- a szerzői kéziratok terjedelme lehetőleg ne haladja meg az egy szerzői ívet (40 ezer karakter, illetve 20–21 gépelt oldal);
- a kéziratot elektronikus formában, Times New Roman 12 pontos betűkkel, másfeles sortávolsággal írva, a képeket és ábrákat feldolgozható (.jpg vagy .tif) formátumban kérjük megküldeni a felderito.szemle@knbsz.gov.hu e-mail címre. A kézirathoz kérjük mellékelni a szerző vagy szerzők nevét, rendfokozatát, beosztását vagy munkakörét, állandó lakcímét, telefonon és interneten történő elérhetőségét;

- a közlésre elfogadott írásokért – a szerzői nyilatkozattal létrejött megállapodás figyelembevételével – szerzői honorárium fizethető;
- a kéziratokat a Szerkesztőbizottság minden esetben lektoráltatja. A kiadványban megjelentetni kívánt írásokat a Szolgálat kompetens, tudományos fokozattal rendelkező munkatársai vagy más szakértők lektorálják;
- a Szerkesztőbizottság – a lektori vélemények figyelembevételével – fenntartja a jogot, hogy a megjelenésre alkalmatlannak ítélt kéziratokat – indoklás nélkül – nem közli. Az ilyen írásokat nem küldi vissza és nem őrzi meg;
- a kiadványban bárki publikálhat, akinek az írását a Szerkesztőbizottság az etikai, tartalmi és formai követelmények alapján, kiadványban történő megjelentetésre, valamint az interneten történő közzétételre alkalmasnak tartja. A közlésre nem került kéziratot csak az adott naptári év végéig őrizzük meg, de a szerző kérésére azt visszaadjuk;
- a közleményhez rövid tartalmi összefoglalót (Absztrakt/Rezümé) kell mellékelni, maximum 10–12 sorban, magyar és angol nyelven;
- a közleményhez három–öt kulcsszó megadása szükséges, magyar és angol nyelven.
- az írás angol nyelvű címét is kérjük megküldeni.

A KÖZLEMÉNYEKKEL SZEMBEN TÁMASZTOTT FORMAI KÖVETELMÉNYEK

A folyóirat kizárólag az MSZ ISO 960 szabvány alapján készített hivatkozásokkal ellátott tanulmányt, cikket jelentet meg.

A közleményhez szükséges megadni:

A SZERZŐ, SZERZŐK NEVE (rendfokozata);

AZ ÍRÁS CÍME (magyarul, angolul);

REZÜMÉ (magyarul, angolul);

KULCSSZAVAK (magyarul, angolul);

SZERZŐI NYILATKOZAT.

BIBLIOGRÁFIAI HIVATKOZÁS

A társadalomtudományokban a megszokott számozott hivatkozást az idézések jegyzetben¹ módszerrel kérjük alkalmazni.

Abban az esetben, ha a szerző nem ezt a módszert alkalmazza, a kéziratot lektorálás nélkül visszaküldjük átdolgozásra!

Idézések jegyzetben:

A szövegen belüli idézést követően felső indexként megadott sorszámok jegyzetekre utalnak, amelyeket a szövegbeli megjelenésük sorrendjében kell közölni. Ezek a jegyzetek tartalmazhatják az idézéseket.

Első idézés:

Ha az idézések jegyzetben vannak megadva, egy dokumentumra vonatkozó első idézésnek tartalmaznia kell az idézés és a bibliográfiai hivatkozások külön jegyzékében lévő kapcsolódó tétel pontos megfeleltetéséhez szükséges adatokat. Az első idézésnek tartalmazni kell: legalább a szerző(k) nevét és a teljes címet úgy, ahogy azok a bibliográfiai hivatkozásokban meg vannak adva, továbbá az idézett rész oldalszámát, ha az szükséges.

Példák:

- (1) ÁCS Tibor: A reformkor hadikultúrájáról. p. 34.
- (2) BEREK Lajos: A hadtudományi kutatómunka alapjai. p. 33.
- (3) KOVÁCS Jenő: Az új magyar hadtudomány gyökerei, fejlődésének szemléleti problémái. p. 6.
- (4) www.globalsecurity.org/army/iraq; letöltés: 2012.04.19.

Bibliográfiai hivatkozások jegyzéke:

A bibliográfiai hivatkozások jegyzékében a hivatkozásokat az első adatelem betűrendjében kérjük megadni.²

Példák:

- (1) ÁCS Tibor: A reformkor hadikultúrájáról. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2005. ISBN 963 9276 45 6
- (2) BEREK Lajos: A hadtudományi kutatómunka alapjai. In: SZILÁGYI Tivadar (szerk.): Szemelvények. Zrínyi Miklós Katonai Akadémia, Budapest, 1994. pp. 31–50.

---

¹ Bibliográfiai hivatkozások. Magyar Szabvány, MSZ ISO 690. pp. 19–20.

² Bibliográfiai hivatkozások. Magyar Szabvány, MSZ ISO 690. p. 18.

- (3) KOVÁCS Jenő: Az új magyar hadtudomány gyökerei, fejlődésének szemléleti problémái. In: Új Honvédségi Szemle, 1993. 47. évf. 6. sz. pp. 1–7. ISSN 1216-7436
- (4) www.globalsecurity.org/army/iraq; letöltés: 2012.04.19.

Ábra, vázlat, térkép, diagram, egyéb melléklettel szembeni követelmények:

- az ábra, vázlat sorszáma (például 1. ábra.);
- az ábra, vázlat címe;
- az ábra, vázlat forrása (vagy: Szerkesztette: ...);
- idegen nyelvű ábra, vázlat esetén lehetőség szerint magyar nyelvű jelmagyarázat.

Rövidítések, idegen kifejezésekkel kapcsolatos követelmények:

- az idegen kifejezéseket, rövidítéseket magyarul és eredeti idegen nyelven kell az írásműben az első alkalommal feloldani lábjegyzetben;

Példa:

- WFP – World Food Program – ENSZ Világélelmezési Programja.

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELÉRHETŐSÉGEINK

Postacím: Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Tanácsa
1111 Budapest, Bartók Béla u. 24–26.

Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Tanácsa
1502 Budapest, Pf. 117.

E-mail: felderito.szemle@knbsz.gov.hu

Dr. Deák Anita alezredes
06(1) 386-9344/5210, HM 65-210
e-mail: deak.anita@knbsz.gov.hu